

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şule UZUN

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ANKARA 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şule UZUN

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep DÖNMEZ

ANKARA, 2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 23/06/2020

Şule UZUN

TEŞEKKÜR

Bu teze başlarken beni her anlamda özgür bırakan, bilimsel düşünceyi yaşam biçimi olarak algılamamı sağlayan yüksek lisanstan bu yana sabrıyla ve bilimsel birikimiyle her zaman beni destekleyen saygıdeğer danışman hocam Dr.Öğr.Üyesi Zeynep DÖNMEZ'e ve katkılarını esirgemeyen sayın hocam Dr.Öğr.Üyesi Ünsal DÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda manevi ve maddi desteğinden dolayı anneme ve babama teşekkür ederim.

ÖZET

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri

Tüketicinin bireysel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için finans kuruluşlarına başvurması, her iki tarafın menfaatleri göz önüne alınarak tüketiciye kredi tesis edilmesi hukuki anlamda tüketici kredisi sözleşmelerinin doğmasına sebep olmuştur. Tüketicinin herhangi bir mal satın alması veya hizmet tedarikinde mali gücünün yetersiz olması nedeniyle istediği amaca ulaşamaması finans kuruluşlarının bu ihtiyaca yönelik yeni arayışlar içerisine girmelerini sağlamıştır. Banka veya benzeri finans kuruluşu karşısında tüketicinin desteklenmesi öngörülürken korunması da gerekmektedir. Bu kapsamda gerek dünyada gerek ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı mesleki ya da ticari amaçlar dışında özel gereksinimlerini karşılamak için kredi arayışında olan tüketicilerin bu sözleşmeleri akdederken ve sözleşme süresince korunabilmesidir. Tüketici kredisi sözleşmelerinin tüketici hukukundaki temel ilkelere riayet edilerek hazırlanıp hazırlanmadığı ve tüketicinin bu sözleşmelere etkin biçimde katılıp katılmadığı analiz edilecektir. Çalışmaya temel oluşturan problem kredi veren finans kuruluşunca hazırlanan kredi sözleşmelerinde tüketicinin yeterli bilgi sahibi olmamasıdır. Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketiciye ek külfet getirilmesi, tüketicinin yükünün ağırlaştırılması ve kredi masrafları nedeniyle mağduriyetleri söz konusu olmaktadır.

Bu çalışmada tüketici lehine getirilen hükümlerden yola çıkılarak tüketici kredisi sözleşmeleri hukuki açıdan değerlendirilecek ve tüketici kredisi sözleşmelerinde yaşanan problemler farklı yönleriyle incelenecektir. Öğretide tartışılan ve uygulamada karşımıza çıkan tüketici kredilerinde asıl borçtan ayrı talep edilen masraflar gibi tüketici aleyhine yapılan işlemlerin tüketicinin korunması hukuku kapsamında değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kredi sözleşmeleri, tüketici kredisi, tüketicinin korunması hukuku

ABSTRACT

Consumer Loan Contracts

Application of financial institution in order to meet the individual needs of the consumer and creating credit with taking into account of the interests of both sides caused the consumer loan agreements in terms of legal meaning. Financial institutions seek new searches and quests due to the failure of customers to reach the desired goals owing to insufficient financial power in service supply or in purchasing any goods by customer. It is also necessary to protect the consumer, while supporting the financially weak consumer against the bank or similar financial institution is foreseen. In this context, various legal arrangements have been made both in the world and in our country.

The purpose of this study is to protect consumers who are seeking loans to meet their individual needs other than professional or commercial purposes while concluding these contracts and during the contract. It will be analyzed whether consumer loan contracts are prepared in accordance with the basic principles of consumer law and whether the consumer actively participates in these contracts. The problem in this study is that the consumer does not have enough information in the loan agreements prepared by the lending financial institution. There are grievances in consumer loans due to additional burden on the consumer, aggravating the burden of the consumer and credit costs.

In this study, consumer loan contracts will be evaluated legally and problems encountered in consumer loan contracts will be examined from different aspects according to the provisions in favor of the customers. Transactions like the costs demanded separately from the original debt in consumer loans that we discussed in doctrine and encounter in practice against the consumer will be evaluated within the scope of consumer protection law.

Keywords: Credit contracts, consumer credit, consumer protection law

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Konunun Takdimi.....	1
1.2 Konunun Sınırlandırılması.....	2
2. TÜKETİCİNİN KORUNMASI KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
2.1 Tüketicinin Korunmasının Tarihsel Gelişimi.....	4
2.2 Tüketici ve Tüketicinin Korunması Kavramı.....	8
2.3 Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Evrensel Nitelikli Tüketici Hakları.....	14
2.3.1 Temel Gereksinimlerin Giderilmesi Hakkı.....	14
2.3.2 Güvenlik ve Güven Duyma Hakkı.....	14
2.3.3 Mal ve Hizmetlerin Serbestçe Seçilebilmesi Hakkı.....	16
2.3.4 Bilgi Edinme Hakkı.....	16
2.3.5 Eğitim Hakkı.....	16
2.3.6 Tazmin Edilme Hakkı.....	17
2.3.7 Temsil Edilme Hakkı.....	17
2.3.8 Sağlıklı Bir Çevreye Sahip Olma Hakkı.....	18
3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ TERMİNOLOJİSİ, TARİHSEL GELİŞİMİ, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE KREDİ SÖZLEŞMELERİNİN BENZER SÖZLEŞMELERDEN FARKI.....	20
3.1 Terminoloji.....	20
3.2 Tüketici Kredisinin Tarihsel Gelişimi.....	21
3.3 Tüketici Kredis Sözleşmelerinin Tanımı ve Hukuki Niteliği.....	24
3.3.1 Tüketici Kredis Sözleşmelerinin Tanımı.....	24
3.3.2 Tüketici Kredis Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği.....	26
3.3.3 Tüketici Kredis Sözleşmelerinin Benzer Sözleşmelerden Farkı.....	28
3.3.3.1 Kredi Açma Sözleşmesi ile Karşılaştırılması.....	28
3.3.3.1.1 Kredi Açma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği.....	28

3.3.3.1.1.1	Ödünç (Karz) Sözleşmesi Görüşü.....	30
3.3.3.1.1.2	Ön Sözleşme (Karz Vaadi) Görüşü.....	31
3.3.3.1.1.3	Tek Aşamalı Sözleşme Görüşü.....	31
3.3.3.1.1.4	Çok Aşamalı Sözleşme Görüşü.....	32
3.3.3.1.2	Kredi Açma Sözleşmesinin Tüketici Kredisinden Farkı.....	33
3.3.3.2	Ödünç (Karz) Sözleşmesi ile Karşılaştırılması.....	34
3.3.3.3	Faktoring Sözleşmesi ile Karşılaştırılması.....	37
3.3.4	Günümüzde Tüketici Kredisi Sözleşmeleri.....	39
4.	TÜKETİCİ KREDİSİNİN UNSURLARI, KONUSU, KURULMASI, GEÇERLİLİK ŞEKLİ, İÇERİĞİ VE TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TÜRLERİ.....	40
4.1	Tüketici Kredisinin Unsurları.....	40
4.1.1	Tüketici Kredisinin Tarafları.....	40
4.1.1.1	Kredi Alan.....	40
4.1.1.2	Kredi Veren.....	41
4.1.2	Yapılan İşlemin Tüketici İşlemi Niteliğinde Olması	42
4.1.3	Taraflarca Belirlenen Kredi Miktarı.....	43
4.1.4	Ödemenin Ertelenmesi ve Geri Ödeme Şekli.....	44
4.1.5	Tüketiciye Faiz veya Benzeri Bir Menfaat Karşılığında Kredi Kullandırılması.....	45
4.2	Tüketici Kredisinin Konusu.....	46
4.3	Tüketici Kredisinin Kurulması.....	48
4.4	Tüketici Kredisinin Belirli ve Belirsiz Süreli Olması.....	50
4.5	Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Şekli.....	52
4.6	Tüketici Kredisinin İçeriği.....	54
4.7	Tüketici Kredisi Türleri.....	56
4.7.1	Serbest Tüketici Kredileri.....	56
4.7.1.1	Doğrudan Nakit Olarak Verilen Krediler.....	57
4.7.1.2	Kredili Mevduat Hesapları.....	57
4.7.1.3	Kredi Kartı.....	58
4.7.2	Bağlı Tüketici Kredileri.....	60
5.	TÜKETİCİYİ KORUYAN HÜKÜMLER ÇERÇEVESİNDE TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK ESASLAR.....	64

5.1 Tüketicinin Bilgilendirilmesi.....	64
5.1.1 Genel Olarak.....	64
5.1.2 Sözleşme Öncesi Bilgilendirme.....	66
5.1.3 Bilgilendirme Yükümlülüğüne Aykırılığın Sonuçları.....	68
5.2 Sözleşme Koşullarının Tüketici Aleyhine Değiştirilememesi.....	69
5.3 Kredi İşlemlerinin Yazılı Olması ve İspat Yükü	70
5.4 Tüketici Lehine Yorum İlkesi.....	71
5.5 Tüketicinin Borcu İçin Verilen Şahsi Teminatın Adi Kefalet Sayılması	73
5.6 Kambiyo Senetlerinin Nama Yazılı Olmasının Zorunluluğu İlkesi.....	76
5.7 Tüketicie Ek Külfet Getirme Yasağı.....	80
5.8 Tüketici Aleyhine Bileşik Faiz Yasağı.....	83
5.9 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Sorumsuzluk Anlaşmasının Yapılamaması.....	84
5.10 Tüketici Kredilerinde Tüketicinin Cayma Hakkı.....	85
6. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE HAKSIZ ŞARTLAR.....	90
6.1 Tüketici Kredileri Bağlamında Haksız Şartların Tanımı ve Unsurları	90
6.1.1 Haksız Şartların Tanımı.....	90
6.1.2 Haksız Şartların Unsurları.....	92
6.1.2.1 Sözleşme Şartlarının Tüketicie Müzakere Edilmemiş Olması.....	92
6.1.2.2 Sözleşme Şartının Dürüstlük Kuralına Aykırı Olacak Şekilde Tüketici Aleyhine Dengesizlik Oluşturması.....	93
6.2 Haksız Şartların Denetimi.....	94
6.3 Haksız Şartların Geçerliliği Sorunu ve Haksız Şart Örnekleri.....	96
7. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN BORÇLARIN İFA EDİLMEMESİ VE SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ.....	98
7.1 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinden Doğan Borçların İfa Edilmemesi.....	98
7.1.1 Borcun İfa Edilmemesi ve Borçlunun Temerrüdü Kavramı.....	98
7.1.2 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Borçlunun Temerrüdü.....	101
7.1.2.1 Kredi Veren Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları.....	101
7.1.2.2 Kredi Alanın Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları.....	102
7.1.2.2.1 Tüketicinin Kendisine Sunulan Krediyi Almada Temerrüde Düşmesi.....	102

7.1.2.2.2	Tüketicinin Geri Ödemeler Sırasında	
	Temerrüde Düşmesi.....	103
7.2	Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Sona Ermesi.....	105
7.2.1	Tüketicinin Vadeden Önce Ödemede Bulunması.....	105
7.2.2	Edimlerin İfası Yoluyla Sona Ermesi.....	106
7.2.3	Ölüm, Fiil Ehliyetinin Kaybı, İflas Sebebiyle Sona Ermesi.....	107
7.2.4	Fesih ile Sona Ermesi.....	108
7.2.5	Bozma Akdi (İkale) ile Sona Ermesi.....	109
7.2.6	Tüketici Kredisinin Sona Ermesinin Sonuçları.....	110
8.	SONUÇ.....	112
9.	KAYNAKÇA.....	116

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
Art.	: Article
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKKKK	: 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
bknz.	: bakınız
CE	: Community Europe
CEE	: Community European Economic
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
IOCU	: International Organization of Consumer's Union
K	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire

1. GİRİŞ

1.1 Konunun Takdimi

Geçmiş zamanlarda kişiler ihtiyaçlarından kaynaklı ya da ihtiyaç olmasa dahi sahip olmak istedikleri bir şey ya da ürün için genellikle birikim yapma yolunu tercih etmişlerdir. Ancak bu birikim yöntemi ile amaçlarına ulaşamayan veya amaçlarının anlamı kalmaması dolayısıyla başkaca yöntem arayışına girmişlerdir. Bu arayış bazen bir borç alma bazen de tasarruf yapma şeklinde tezahür etmekteydi. Ancak ilerleyen yıllarda ve günümüzde tüketimin artması, tüketim şeklinin değişmesi gibi nedenlerle tüketicinin kredi ihtiyacı zaruri olmuştur. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğu mali durumlarının yetersizliği, mali durumlarının değişmesi diğer bir deyişle ekonomik gelişmelere bağlı olarak bireysel harcamaları için kredi kullanmaktadır.

Dünya genelinde tüketicilerin banka veya benzeri finans kuruluşlarından tüketici kredisi talep etmeleri zamanla bu kuruluşlara karşı korunması zorunluluğunu doğurmuştur. Tüketicilerin kredisi sözleşmelerinde finans kuruluşlarına karşı korunması düşüncesi hasıl olmuştur. Tüketicinin korunması kapsamında özellikle Avrupa'da tüketici örgütleri oluşturulmaya başlanmış ve bu örgütler tüketicinin haklarını korumak maksadıyla baskı yapmaya başlamıştır. Avrupa'da ilk adımlar 1950'li yıllarda atılmış ve 1975 yılında Avrupa Birliğince Tüketiciyi Koruma Programı kabul edilmiştir. Tüketici kredisi Avrupa Birliği'nin 22 Şubat 1996 tarihli Direktif'inde düzenlenmiştir. Ardından bu direktife uygun çıkarılan hukuki düzenlemeler ile tüketici kredisine ilişkin değişiklikler yapılarak konu ile ilgili eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

Ülkemizde 1995 yılında yürürlüğe giren 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹ ile belirli düzenlemeler yapılsa da zaman içinde değişen koşullar tüketicinin korunması bağlamında değişiklik yapılmasını gerektirmiştir. Tüketici kredisi tek madde ile düzenlenirken 2003 yılında 4822 sayılı Kanunla² yapılan değişiklik ile eskiye nazaran genişletilmiştir. Ancak bu düzenlemeler de yeterli olmamıştır. Bu yetersizliğe bağlı olarak kanun koyucu 28.11.2013 tarihli 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında

¹ RG, T. 08.03.1995, S. 22221.

² RG, T. 14.03.2003, S. 25048.

Kanun³ ile daha geniş düzenleme yapmıştır. Tüketici kredileri kanunun ikinci bölümünde yer almaktadır.

Kredi sözleşmelerinde tüketicinin etkin bir biçimde korunmabilmesi için finans kuruluşlarının dikkat etmesi gereken hususlar kanunun yanı sıra çeşitli yönetmeliklerle de belirtilmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan 22.05.2015 tarihli Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği⁴ ve 17.06.2014 tarihli Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik⁵ konu ile ilgili düzenlemeler içermektedir.

1.2 Konunun Sınırlandırılması

Bu çalışma kapsamında tüketicilerin özel gereksinimlerini karşılamak (konut, otomobil, eğitim vb.) amacıyla yöneldikleri krediler incelenecektir. Birden çok sebeple krediye bir nevi muhtaç kalan tüketicilerin kullandıkları kredi miktarları azımsanmayacak yoğunluktadır. Bu nedenle tüketicilerin bu konuda korunmaları zarureti hasıl olmuştur. Belirtmek gerekir ki; kredi yalnızca tüketicinin ihtiyaçları için değil ticari amaçlarla da kullanılır. Ancak ticari krediler tez konusu dışında kalmaktadır. Ayrıca bir nevi tüketici kredisi olan konut finansmanı kuruluşundan alınan konut kredisi sözleşmeleri de ayrı bir çalışma konusu oluşturduğundan bu tez kapsamında yer almamaktadır.

Bu çalışmanın başlangıcında tüketici ve tüketicinin korunması kavramları, tüketicinin korunmasının tarihsel gelişimi; devamında tüketici kredisinin terminolojisi, tüketici kredisi sözleşmelerinin tanımı, unsurları, hukuki niteliği ve tarihi gelişimi farklı hukuk sistemlerine de değinilerek ele alınacaktır. Ardından temel ilkeler ışığında tüketici kredisinin tarafları, konusu, kurulması, şekli, içeriği ve türleri genel olarak incelenecektir.

Tüketicinin bilgilendirilmesi, sözleşme koşullarının tüketici aleyhine değiştirilememesi, işlemlerinin yazınlığı, tüketicinin borcu için verilen şahsi teminatın adi kefalet sayılması ve tüketici alacaklarında müteselsil kefalet ilkesi, kambiyo senetlerinin nama yazılı olmasının zorunluluğu ilkesi, tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketiciye ek külfet getirme yasağı ve tüketici aleyhine bileşik faiz yasağı, tüketici kredisi sözleşmelerinde haksız şartlar tüketiciyi koruyan hükümler çerçevesinde değerlendirilecektir. Tezin içeriğinde yer alan incelemelerde hem öğretide yer alan farklı görüşlerden hem de uygulamada karşılaşılan benzer sorunlara getirilen çözümlerden faydalanacaktır.

³ RG, T. 28.11.2013, S. 28835.

⁴ RG, T. 22.05.2015, S. 29363.

⁵ RG, T. 17.06.2014, S. 29033.

Son olarak tüketicî kredisinin sone erme sebeplerinden bahsedilecektir. Tezin sonuç ve öneriler kısmında ise tüketicinin korunması hukuku dahilinde tüketicî kredisî sözleşmelerinde -özellikle uygulamada- karşılaşılan aksaklıklara karşı çözüm önerileri getirilecektir.

2. TÜKETİCİNİN KORUNMASI KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Tüketicinin Korunmasının Tarihsel Gelişimi

Genel itibariyle tüketici kavramı 19. yüzyıl sanayi devrimiyle birlikte üretimin artmasının tüketime yansımalarının sonucu olarak ortaya çıkan bir kavramdır⁶. Sanayi devriminin neden olduğu seri üretim ve daha sonra yaşanan teknolojik gelişmeler yaşamsal öneme sahip tüketim alışkanlığını giderek zorunlu olmayan tüketim alışkanlığı yerine bırakmıştır⁷. Geçmiş dönemlerde çağımıza kıyasla insanların temel ihtiyaçlarını karşılama eğiliminde oldukları görülmektedir. Nitekim 19. yüzyıl öncesinde tüketiciden ziyade alıcı kavramından söz edilmekte ancak 20. yüzyılın başından itibaren artan tüketime bağlı olarak tüketici kavramından bahsedilmeye başlamıştır⁸.

Tüketicinin korunması kavramının gelişmesi öncelikle Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada olmak üzere, İngiltere, Fransa, İsviçre ve Belçika gibi ülkelerde ortaya çıkmıştır⁹. İlerleyen zamanlarda gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin de hukuk sistemlerine tüketicinin korunması hukuku dahil olmuştur¹⁰. Ancak söylenebilir ki bu hukuk dalının gelişim sürecinde devletler kamunun güvenliğini sağlamak amacıyla hukuklarında düzenleme yapmışlardır¹¹. Yani ilk başta tüketicinin korunmasından ziyade toplumun korunması (kamu sağlığının korunması amacıyla üretilen gıda maddelerinin denetlenmesi vs.) hedeflenmiştir¹².

Önceleri tüketici hukuku açısından devletler kamu güvenliğinin korunması için mevcut olan ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli mevzuatları yürürlüğe koysalar da tüketim toplumunun bir sonucu olarak tüketicinin korunması eğilimine daha çok gidilmiştir¹³. Yeni

⁶ **Aslan, İ. Yılmaz** (2014) 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin s. 1; **Karakocalı, Ahmet/ Kurşun, Ahmet** (2015) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Aristos, s. 1; **Altınar Yolcu, Fatma Zeynep** (2018) 'Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansıması' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, S. 1111-1124, s. 1111.

⁷ **Aslan** (2014), s. 1; **Altınar Yolcu**, s. 1113.

⁸ Tüketici hukukuna adına veren tüketici kavramı 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan yeni bir kavramdır. Bknz. **Karakocalı / Kurşun**, s. 2.; **Aslan** (2014), s. 1; **Altınar Yolcu**, s. 1113.

⁹ **Aslan, İ. Yılmaz** (2006) En Son Değişiklikler ve Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Bursa, Ekin, s. 37; **Karakocalı / Kurşun**, s. 2.

¹⁰ **Karakocalı / Kurşun**, s. 2; **Aslan** (2006), s. 38

¹¹ **Aslan** (2006), s. 38; **Karakocalı / Kurşun**, s. 2.

¹² ABD'de tüketicilerin korunması amacıyla 1906 tarihinde Gıda Maddeleri ve İlaç Kanunu ile Et Denetim Kanunu çıkarılmış, 1938 yılında Gıda Maddeleri ve İlaç Kanunu'nun eksiklerini gidermek amacıyla Gıda Maddeleri İlaç ve Kozmetik Yasası çıkarılmıştır. Konu ile ilgili bilgi için bknz. **Aslan** (2014), s. 38; **Karakocalı / Kurşun**, s. 2.

¹³ **Karakocalı / Kurşun**, s. 3.

pazarlama yöntemleri ve reklamlar, teknolojik gelişmelerde meydana gelen değişiklikler, satış teknikleri mal ve hizmet piyasasında üreticiler/sağlayıcılar nezdinde olumlu ancak tüketiciler nezdinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir¹⁴. Özellikle tüketicinin bilinçlendirilmesi, satıcının dahi yeterince bilgi sahibi olmadığı mallarda zarara uğramaması veya hizmetlerde zarar görmemesi tüketicinin korunması bakımından önem arz etmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki devletler tarafından kanuni düzenlemeler yapılması tüketicinin tam anlamıyla korunacağı anlamına gelmemektedir¹⁵.

Dünya ekonomilerine bakıldığında tüketicilerin korunmasına ilişkin ilk kanuni düzenlemenin ABD’de yapıldığı görülmektedir. 1872 tarihinde posta güvenliğinin sağlanması amacıyla çıkarılan kanun dolaylı da olsa tüketiciyi de korumaktaydı¹⁶. Bununla birlikte tüketicilerin haklarını-menfaatlerini koruyan ve temsil eden ilk örgütler 1950 yıllarında Avrupa Birliği’nde kurulmaya başlanmıştır¹⁷. Bu örgütlerin bazıları Avrupa Tüketici Kooparetifleri Topluluğu, Avrupa Tüketici Birlikleri Bürosu, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’dur¹⁸.

1960 ve sonrasında tüketicinin korunması kavramı ve tüketici hakları kavramı ilk kez ABD’de Kennedy tarafından 15 Mart 1962 tarihinde yapılan ABD Kongresinde dile getirildiği kabul edilmektedir¹⁹. Tüketicinin vazgeçilmez hakları belirtilerek yapılan bu konuşmada ‘tüketicinin güvenlik hakkı, bilgi edinme hakkı, seçme hakkı ve temsil edilme hakkı’ olarak belirlenen dört temel hak yalnızca ABD için değil diğer yabancı hukuk sistemleri için de etkili olmuştur²⁰.

Güvenlik hakkı, tüketicinin sağlığını ve can güvenliğini tehlikeye sokabilecek mallara karşı korunmasını; bilgi edinme hakkı, yapısı karmaşık olan teknolojik ürünlere karşı tüketicinin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmasını ve yeterince aydınlatılmasını; seçme

¹⁴ **Karakocalı / Kurşun**, s. 3.

¹⁵ **Karakocalı / Kurşun**, s. 2.

¹⁶ **Aslan** (2014), s. 38.

¹⁷ **Aslan** (2014), s. 39.; **Karakocalı / Kurşun**, s. 3.

¹⁸ **Karakocalı / Kurşun**, s. 3.

¹⁹ **Dönmez, Zeynep** (2016) ‘Avrupa Birliği’nde Tüketici Hukuku Alanında Kanunlaştırma Hareketleri ve Tüketicinin Korunması Modelleri’ Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, S. 953-968, s. 954; **Aydoğdu, Murat** (1998) ‘4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar’ Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:85, İzmir, s. 12; **Kara, İlhan** (2015) Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Engin, s. 39.; **Aktaş, Süleyman** (2006) Zonguldak Barosu Tüketici Hakları El Kitabı, 1. Baskı, Zonguldak, s. 4; **Tahmazoğlu Üzeltürk**, Sultan (2015) ‘Tüketici Haklarının Anaysal Boyutu’ Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyumu Cilt XII, Sayı 2, S. 218- 241, s. 219.; **Aslan** (2014), s. 37; **Aslan** (2006), s. 37.; Ankara Barosu Başkanlığı Tüketici Haklarını Koruma ve Rekabet Hukuku Komisyonu (2000) Tüketici Hukuku, Ankara Barosu Yayınları Hukuk Kitapları Serisi 01, 1. Baskı, Ankara, s. 4.

²⁰ **Aktaş**, s. 4; **Aslan** (2014), s. 37; **Tahmazoğlu Üzeltürk**, s. 219.

hakkı, satıcı/sağlayıcıların pazardaki ekonomik güçlerine dayanarak tüketicinin seçim yapmasını engelleyici faaliyetlerde bulunmasının önlenmesini; temsil edilme hakkı ise tüketicinin tüketim faaliyeti üzerinde kendisiyle ilgili konularda karar alma sürecine katılması amacıyla haklarını savunabilmesini ifade etmektedir²¹.

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler açısından 1975 yılında tüketicilerin can güvenliği, ekonomik menfaatleri, bilgilendirilmesi, zararının tazmini ve temsil haklarını etkin bir biçimde kullanabilmesi için Avrupa Birliği Konseyince 'Tüketici Enferyasyon ve Koruma Programı' bir diğer adıyla 'I. Tüketiciyi Koruma Programı' kabul edilmiştir²². Bu programın ardından 1981 yılında 'II. Tüketiciyi Koruma Programı' ve 1986 yılında 'Tüketiciyi Koruma Politikasına Yeni Hız Kazandırma III. Programı' kabul edilerek tüketicinin hakları değişen ihtiyaçlara ve zamana uygun gözden geçirilmiştir²³. Tüketici hakları son aşamada Uluslararası Tüketici Birlikleri Örgütü tarafından ilan edilen ve 04.09.1985 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararı ile evrensel nitelikli sekiz hakkı bünyesine almıştır²⁴. Bu haklar temel gereksinimlerin giderilmesi hakkı, güvenlik ve güven duyma hakkı, mal ve hizmetlerin serbestçe seçilebilmesi hakkı, bilgi edinme hakkı, eğitilme hakkı, tazmin edilme hakkı, temsil edilme hakkı ve sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkıdır²⁵.

Ülkemizde tüketici hukuku alanındaki gelişmeleri cumhuriyetin ilanı öncesi ve sonrası olarak ele almak mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde tüketicilere doğrudan koruma sağlayan yasal düzenlemeler bulunmamakla birlikte bu dönemde yer alan lonca sistemi, ahi birlikleri gibi uygulamalar tüketicileri korumaktaydı²⁶. Osmanlı İmparatorluğu döneminde esas amacı mesleki dürüstlük kurallarını içeren ve genel olarak kamu düzenini koruyucu, meslek erbablarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerini

²¹ **Aslan** (2014), s. 38; **Aydoğdu** (1998), s. 13; **Zevkliler, Aydın/ Özel, Çağlar** (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 38-43; **Kara** (2015), s. 31; **Tahmazoğlu Üzeltürk**, s. 219.

²² **Aydoğdu** (1998), s. 12; **Zevkliler, Aydın** (1996) Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, s. 8; **Zevkliler/Özel**, s. 44; **Aslan** (2006), s. 41.

²³ **Dönmez**, s. 955; **Aydoğdu** (1998), s. 13; **Zevkliler/Özel**, s. 44.

²⁴ **Akipek, Şebnem** (1999) Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi Sözleşmesi, Seçkin, Ankara, s. 114; **Zevkliler**, s. 8; **Aydoğdu** (1998), s. 13; **Zevkliler/Özel**, s. 44; Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Yavuz**, Cevdet (1991) 'Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması (I. Tüketiciyi Koruma Programı Üzerine Düşünceler)' Argumentum Dergisi, Cilt 1, Sayı 8, s.109-117; Tüketici hakları olan sekiz evrensel hakka son olarak şikayet hakkı eklenmiştir. Bu hak, Uluslararası Tüketici Birlikleri Örgütü (IOCU) tarafından ilan edilen tüketici hakları arasında yer almaktadır. Bilgi için bkz. **Özel, Çağlar** (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 48.; **Aslan** (2014), s. 41; **Kara** (2015), s. 31; **Tahmazoğlu Üzeltürk**, s. 219.; **Dönmez**, s. 955.

²⁵ **Aydoğdu** (1998), s. 13; **Zevkliler/Özel**, s. 45; **Kara** (2015), s. 31.; Bahsi geçen hakların detaylı açıklamasına bu tezin 'Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Evrensel Nitelikli Tüketici Hakları' başlıklı bölümünde yer verilmiştir. Bknz. s. 14-19.

²⁶ **Karakocalı / Kurşun**, s. 4; **Aktaş**, s. 4; **Aslan** (2014), s. 58; **Aydoğdu** (1998), s. 4.

düzenleyici, asıl hedefi genel sağlığı koruyucu hükümler olan fakat dolaylı yoldan da olsa tüketiciyi de koruyan çeşitli düzenlemeler yer almaktaydı²⁷. Örneğin; Sultan Beyazıt tarafından konulan, çeşitli ürünler ve meslekler açısından standartlar getiren Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Belediye Kanunu) malların doğallığının korunması, hile karıştırılmaması, temizlik gibi konularda zorlayıcı hükümlere yer vermektedir²⁸. Bu hükümler direkt olarak tüketici lehine olmasa da bir bakıma tüketicinin korunmasını sağlamaktaydı.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise 1995 yılına kadar tüketicinin özel olarak korunması amacına yönelik herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır²⁹. Ancak bu dönemde genel itibarıyla kamu düzeninin korunmasını hedefleyen tüketicinin de dolaylı olarak korunduğu bazı yasalar çıkartılmıştır. 1928 tarihli İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu³⁰, 1930 tarihli Umumi Hıfzısıhha Kanunu³¹ ve Ticarete Tağşişin Men'i Kanunu³², 1931 tarihli Ölçüler Kanunu³³, 1936 tarihli Endüstriyel Mamulâtın Maliyet ve Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tespiti Hakkında Kanun³⁴, 1960 tarihli Türk Standartları Enstitüsü'nün Kuruluşuna Dair Kanun³⁵ örnek olarak verilebilir³⁶. Cumhuriyet sonrası ekonomik açıdan güçsüz olan tarafın korunması ilk defa 29.04.1926 tarihinde yürürlüğe giren 818 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun³⁷ kabulü ile gerçekleşmiştir³⁸. Klasik hukukta geçerli olan ve borçlar hukukumuzda da hakim olan irade serbestisi ve bu ilkenin getirisi olan sözleşme özgürlüğü ilkesi sayesinde sözleşmenin tarafı olan kişilerin kendi haklarını en iyi şekilde koruyabileceği öngörülmüştür³⁹.

1970'li yıllardan sonra tüketim malları üreten sanayinin kurulması ve gelişmesi, hizmet sektörünün ekonomideki yerinin artması sonucu ülkemizde tüketim harcamaları artmıştır⁴⁰. Bu yıllardan itibaren tüketicinin özel olarak korunmasına olan ihtiyaç gündeme

²⁷ Aktaş, s. 4; Aslan (2014), s. 59; Karakocalı / Kurşun, s. 4; Kara (2015), s. 33.

²⁸ Aslan (2014), s. 59; Karakocalı / Kurşun, s. 5.

²⁹ Karakocalı / Kurşun, s. 5; Aslan (2014), s. 59; Aydoğdu (1998), s. 5.

³⁰ RG, T. 26.05.1928, S. 898.

³¹ RG, T. 06.05.1930, S. 1489.

³² RG, T. 19.06.1930, S. 1524.

³³ RG, T. 04.04.1931, S. 1765.

³⁴ RG, T. 13.06.1936, S. 3329.

³⁵ RG, T. 22.11.1960, S. 10661.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Aslan (2014), s. 60; Aydoğdu (1998), s. 6.

³⁷ RG, T. 29.04.1926, S. 359.

³⁸ Aydoğdu (1998), s. 5.

³⁹ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya (2012) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 19. Baskı, İstanbul, Beta, s. 47; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Alttop, Atilla (1993) Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz, s. 65; Aydoğdu (1998), s. 5.

⁴⁰ Aslan (2014), s. 60.

gelmiş ve çağdaş anlamda tüketiciye ait yasa 23.02.1995 tarihinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile gerçekleşmiştir⁴¹. Bu yasa ile tüketicinin korunması tüketiciye özgü olarak düzenlenmiş ve tüketicinin kendi haklarını koruyabileceği, bu hakları konusunda bilinçlenebileceği yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Bu bağlamda ülkemiz tüketici hukuku açısından 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun önemli bir yere sahiptir. Ancak kanunda yer alan bazı boşluklar ve eksiklikler nedeniyle zamanla tüketicinin korunması bağlamında değişiklikler yapmayı gerektirmiştir⁴². Bu sebeple şu anda yürürlükte bulunan 28.11.2013 tarihli 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tüketici haklarını eksikliklerini gidererek daha düzenli ve ayrıntılı düzenlemiştir⁴³. Bununla birlikte tüketiciyi koruyucu pek çok kanun, tüzük, yönetmelik mevzuatımızda yer almaktadır.

2.2 Tüketici ve Tüketicinin Korunması Kavramı

87/102 sayılı AB Direktifi'nde tüketici direktif kapsamına giren işlemleri mesleki ve ticari faaliyetleri dışında kalan özel amaçlarıyla hareket eden gerçek kişiler olarak tanımlanmıştır⁴⁴. Hukukumuzda 6502 sayılı TKHK m.3/1 k bendinde belirtildiği şekilde direktifle aynı amaçlarla davranan gerçek ve tüzel kişinin tüketici olabileceği kabul edilmiştir⁴⁵.

Tüketici kavramı hukuki anlamda dar ve geniş olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır⁴⁶. Tüketici, ticari veya mesleki ya da özel gereksinimi için sözleşme yapan gerçek veya tüzel kişi ise geniş anlamda tüketiciden; ticari veya mesleki faaliyeti dışında özel gereksinimi için sözleşme yapan gerçek ya da tüzel kişi ise dar anlamda tüketiciden bahsedilir⁴⁷.

⁴¹ Aktaş, s. 7; Aslan (2014), s. 60.

⁴² 4077 Sayılı Kanun ilk hali ile tüketiciler açısından tam koruma sağlamaktan uzak idi. Daha sonra yapılan 06.03.2003 kabul tarihli ve 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişim ile birlikte tüketici hukuku alanında koruma önemli ölçüde genişletilmiştir. Bu görüş için bkz. Kara, (2015), s. 39.

⁴³ Aslan (2014), s. 60; Kara (2015), s. 40.

⁴⁴ Dönmez, s. 964; Aslan (2016), s. 162; Akipek, s. 195; Bilir, s. 2982.

⁴⁵ Başöz, Lütfü/ Çakmakçı, Ramazan (2013) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 1. Baskı, İstanbul, Legal, s. 14; Kara (2015), s. 1173; Bilir, s. 2982.; Ceylan (2008), s. 49; Yargıtay 13. HD E: 2012/5348 K: 2012/11621 T: 27.04.2012 sayılı kararında taraflar arasındaki satış sözleşmesine konu olan aracın kullanma şeklinin ticari değil hususi yazıldığı ve ticari amaçla değil hususi amaçla satın alındığı belirtilerek somut olayda amaçtan hareketle tüketici sıfatının varlığı kabul edilmiştir. Karar için bkz: Tutumlu, Mehmet Akif (2017) 'Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler' Şahin Mccarthy, Oya/ Dinç, Mutlu (Editörler), Tüketici Hukuku Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 49.

⁴⁶ Aydoğdu, Murat (2014) Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 180; Aydoğdu (1998), s. 75.

⁴⁷ Aydoğdu (2014), s. 180; Zevkliler/Özel, s. 91.

Mülga 4077 Sayılı TKHK m. 3/f bendi uyarınca tüketici, bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek kişiyi ifade etmektedir. Benzer şekilde 6502 Sayılı TKHK m. 3/1 k bendi kapsamında tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir. Mevzuatımızdaki tanımlardan anlaşılabacağı üzere tüketici kavramının hukuki anlamda dar olduğunu söylemek mümkündür⁴⁸.

Bu tanımın unsurları tüketicinin mal veya hizmet satın alırken amacının ticari ya da mesleki olmaması, bu amaçlar doğrultusunda hareket edilmesi ve tüketicinin gerçek veya tüzel kişi olmasıdır⁴⁹.

Kişi kavramı geçmiş zamanlardan beri iki ilke ile belirtilmiştir⁵⁰. Pozitif yönden her insan bir kişi olması sebebiyle hak ehliyetine sahiptir ve insanlar arasında dil, din, ırk, sosyal durum gibi nedenlerle ayırım yapılamaz⁵¹. Negatif yönden ise yalnızca insanlar kişiliğe ve kişiliğin en önemli unsurunu oluşturan bilince sahiptir⁵². Kişilik ise gerçek kişilerin doğumlarından ölümlerine kadar, tüzel kişilerin hak ehliyetini kazandıkları andan sona ermelerine kadar kişi olmalarından dolayı elde ettikleri, hukuken korunan değerlerin bütünü anlamına gelir⁵³.

Gerçek kişiler modern hukuk sistemleri içerisinde tüm insanları ifade eder⁵⁴. Bir diğer deyişle gerçek kişi borç altına girebilen ve haklara sahip olan insandır⁵⁵. Gerçek kişiler bağlamında gerçek kişi tacirin tüketici olup olamayacağı sorunu önem arz etmektedir⁵⁶. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁵⁷ m.12 gerçek kişi taciri tanımlamıştır. Bu tanım uyarınca bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişiye tacir denmektedir. Gerçek kişi tacirlerin tüketici sıfatına haiz olup olmadığını anlamak için kişinin hangi saik ile hareket

⁴⁸ Zevkliler/Özel, s. 91; Aydoğdu (2014), s. 180.

⁴⁹ Tüketici ticari amaç gütmeksizin işlemler yapan gerçek veya tüzel kişidir. Finansal tüketici ise bireysel ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla finansal kuruluşlardan hizmet alan kişidir. Bknz. **Ertaş, Fatih Coşkun/Kaban, İsmail/Sobacı, Fatih** (2016) 'Bireysel Kredi Kullanan Finansal Tüketicilerce Üstlenilecek Masraflar; BDDK Düzenlemesi Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme' Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 4, İstanbul, S. 125-146, s. 125.

⁵⁰ **Esener, Turhan** (2004) Hukuk Başlangıcı Genel Hukuk Bilgisi, 7. Baskı, İstanbul, Alkım, s. 151.

⁵¹ **Esener**, s. 151.

⁵² **Esener**, s. 151.

⁵³ **Helvacı, Serap** (2010) Gerçek Kişiler, 3. Baskı, İstanbul, Legal, s. 19; **Esener**, s. 158.

⁵⁴ **Helvacı**, s. 18.

⁵⁵ **Esener**, s. 152; **Yücer Aktürk**, İpek (2016) 'Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı' Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XX, Sayı 2, S. 103-128, s. 105.

⁵⁶ Yargıtay 19. HD E: 2001/1782 K: 2001/5240 T: 05.07.2001 sayılı kararında tacirleri tüketici olarak kabul etmemiş ve davanın tüketici mahkemesinde değil ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.

⁵⁷ RG, T. 14.02.2011, S. 27846.

ettiğini bilmemiz gerekir⁵⁸. Eğer tacirin mal ve hizmet satın alması ticari işletmesini ilgilendiriyor ise işlem ticari işlem; ticari işletmesini ilgilendirmiyor yani tacir özel amaçlarla satın alma gerçekleştiriyor ise işlem tüketici işlemi olmaktadır.

Yargıtay'ın genel eğilimi gerçek kişi tacirin barınma, giyinme, beslenme gibi tüketime yönelik özel saiklerle mal veya hizmet satın alması halinde tüketici olarak kabul edileceğidir. Tacir ticari işletmesini ilgilendiren bütün konularda ticaret hukuku kurallarına tabidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında⁵⁹ davacı tacir, satın aldığı kamyonetin arızalı çıkması nedeniyle tüketici mahkemesine başvurmuştur. Temyiz sonucu tacirin satın aldığı malı özel ve nihai amaçlarla kullanmadığı, tüzel kişilik adına ticari faaliyetlerinde kullanmak üzere aldığı bu sebeple uyuşmazlığın 4077 sayılı TKHK kapsamında olmadığı belirtilmiştir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi de bir kararında⁶⁰ benzer şekilde satın alınan aracın ne amaçla kullanıldığına ve tacirin nihai tüketici sıfatıyla hareket edip etmediğine bakmıştır.

İnsan yaşamının ve olanaklarının sınırlı olması sebebiyle belli amaçlara ulaşmanın zorluğu kanun koyucuyu, insanın yanında birtakım varlıkları da kişi olarak tanımlamak durumunda bırakmıştır⁶¹. Tüzel kişi adı verilen bu varlıklar hukuk düzenince kendilerine kişilik tanınmış, belirli nitelikleri olan, belli bir amaca yönelmiş insan ya da mal topluluklarıdır⁶². Tanımdan anlaşılacağı üzere tüzel kişiler ortak bir amacın gerçekleştirilmesi için kurulmaktadır. Bu amaç kazanç paylaşmak ise ticaret şirketleri; kazanç paylaşmaktan başka bir ideal amaç için kurulmuşsa dernekler, vakıflar, kamu hukuku tüzel kişilikleri söz konusu olur⁶³. Tüzel kişilikler de ticari olmayan amaçlarla tüketim faaliyetine katılmaları durumunda tüketici konumunda olabilirler⁶⁴. Bu hususta tüzel kişi tacirlerin tüketici sıfatı taşıyıp taşımadığı sorunu karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁸ Yargıtay 13. HD E: 2003/13189 K: 2004/3324 T: 15.03.2015 sayılı kararında dava konusu aracın ticari ve mesleki amaçlarla edinilip kullanıldığı ve araçtan bu şekilde faydalandığı anlaşıldığından 4077 sayılı kanun kapsamında davacının tüketici olarak kabulünün mümkün olmadığını belirtmiştir. Karar için bkz. **Kadıoğlu, Kamil** (2005) Gerekçeli- Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Ankara, Turhan, s. 41.

⁵⁹ Yargıtay HGK E: 2000/19-1255 K: 2000/1249 T:11.10.2000.

⁶⁰ Yargıtay 19. HD E: 1999/3932 K: 1999/4621 T: 06.07.1999.

⁶¹ **Helvacı**, s. 19; **Esener**, s. 158; **Yücer Aktürk**, s. 105.

⁶² **Helvacı**, s. 18; **Yücer Aktürk**, s.105; **Esener**, s. 159.

⁶³ **Esener**, s. 159; **Yücer Aktürk**, s. 105; Bir vakıf tarafından tüketici mahkemesinde açılan ayıplı mal veya ayıplı hizmet davasında, vakfın ticari işletme işlettiği veya davaya konu edilen mal ya da hizmeti bu işletmenin ihtiyacı için kazanç sağlama amacıyla satın aldığı kanıtlanmadıkça, davacı vakfın tüketici sıfatına haiz olduğu sonucuna varılmalıdır. Bknz. **Tutumlu** (2017), s. 57.

⁶⁴ **Ertas/Kaban/Sobacı**, s. 129.

Tüzel kişi tacirler; ticaret şirketleri, amacına varmak için bir ticari işletme işleten dernek veya vakıflar ile kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlardır⁶⁵. Dernek ve vakıflar kazanç paylaşma amacıyla kurulmamalarına rağmen amaçlarına ulaşmak için bir ticari işletmeyi işletebilirler⁶⁶. Bu nedenle kısmen de olsa bir ticari işletmeyi işletmelerinden dolayı TTK kapsamında tacir sayılırlar⁶⁷. Bununla birlikte kamu tüzel kişileri tarafından kurulan ve kendi kuruluş kanunları uyarınca özel hukuk hükümlerine göre yönetilen ya da ticari amaçla işletilmek üzere kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sıfatı kazanırlar⁶⁸.

6102 sayılı TTK m. 3 ‘*Bu kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*’ düzenlemesine yer vermiştir. Bu sebeple ticari işlere ticaret hukuku kuralları uygulanacağından tacir niteliğindeki tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edilmemesi görüşü doktrinde ağır basmaktadır⁶⁹. Yargıtay da genel olarak tüzel kişi tacirlerin işlemlerinin ticari olduğu kanaatindedir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi bir kararında⁷⁰ gerçek kişi olan tacirin yaptığı işlemin ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işlemin ticari sayılması niteliği gereği uygun olmadığı takdirde bu işlemlerden doğan borcun adi yani özel sayılacağını belirtmiştir. Anılan madde⁷¹ yönünden yasa koyucu, yalnızca gerçek kişi tacirleri öngörmüş ve dolayısıyla tüzel kişi tacirler bu kuralın dışında bırakılmıştır. Tüzel kişiler için her türlü işlemlerin ticari sayılması gerektiğine ve tacir olan tüzel kişilerin özel

⁶⁵ **Yücer Aktürk**, s. 108.

⁶⁶ **Yücer Aktürk**, s. 108.

⁶⁷ **Yücer Aktürk**, s. 108.

⁶⁸ **Yücer Aktürk**, s. 108.; Belediyeler tarafından satın alınan mal ve hizmetler, nihai tüketim amacına yönelik olmaktan ziyade belirli bir hizmette kullanılmak amacıyla satın alındığından belediyeler tüketici sayılmamaktadır. Bilgi için bkz. **Tutumlu** (2017), s. 57; Yargıtay 13. HD E: 2015/24165 K: 2015/23522 T: 06.07.2015; Yargıtay 13. HD E: 2006/15533 K: 2007/2700 T: 27.02.2007. Kararlar için bkz. **Tutumlu** (2015), s. 80-81.

⁶⁹ **Arkan, Sabih** (1995) ‘Tüketici Kredileri’, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XVIII, Sayı 1-2, s. 36; **Aslan** (2014), s. 7; **Zevkliler, Aydın/ Aydoğdu, Murat** (2004) Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 81; Belirtmek gerekir ki TTK m. 19 düzenlemesine göre bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır. Yukarıda bahsettiğimiz husus tacir olan tüzel kişiler içindir. Tacir olan gerçek kişiler açısından tüketici kavramı TKHK ve TTK kapsamında satın aldığı mal ve hizmetin amacına ve gerçek kişi tacirin ne şekilde hareket ettiğine göre değişmektedir. Tacirin ticaret şirketinin tüketici sayılmadığına ilişkin Yargıtay 20. HD E: 2015/1672 K: 2015/6097 T: 19.06.2015; 20. HD E: 2015/1653 K: 2015/6859 T: 03.07.2015; 20. HD E: 2015/2820 K: 2015/6850 T: 03.07.2015 sayılı kararları mevcuttur. Bknz. **Tutumlu** (2017), s. 60.

⁷⁰ Yargıtay 11. HD E: 1997/1815 K: 1997/5112 T: 26.06.1997.

⁷¹ 6102 sayılı TTK m. 19/1’e göre ‘Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır.’

işlemleri olamayacağına göre tüzel kişilerin tüm işlemlerinin istisnasız olarak ticari sayılması gerektiğine karar vermiştir⁷².

Yargıtay HGK 21.09.2011 tarihli bir kararında⁷³ davacı limited şirketin tacir olması sebebiyle tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere otomobil satın alması ve bedelini ödemek üzere kredi kullanması hususunda davacının tüketici olarak tanımlanamayacağını ve yaptığı işlemin de tüketici işlemi olmadığını ifade etmiştir. Böylelikle kullandığı kredinin tüketici kredisi olduğunu kabule olanak bulunmamaktadır demek suretiyle tacir olan tüzel şirketin tüketici sıfatına haiz olmadığını belirtmiştir⁷⁴.

Tüketici sıfatının kazanılmasında bir diğer husus malın niteliği ve ne amaçla satın alındığıdır⁷⁵. Malın tekrar satışı, ticari piyasaya sürülmesi söz konusu ise nihai amaçtan bahsedilemez⁷⁶. Yargıtay 13. HD 14.06.1999 tarihli kararında⁷⁷ davacı satmak amacıyla ürettiği karanfil çiçeklerinin fidelerini davacıdan satın almış ancak fidelerin hastalıklı çıkması sebebiyle uğradığı zararın tazminini talep etmiştir⁷⁸. Davacı satmak amacıyla çiçek üretmekte olduğundan bu çiçekleri nihai olarak kullanan ve tüketen kişi değildir⁷⁹. Yargıtay bu durumda davacının tüketici tanımlaması dışında kaldığını ifade etmiştir.

Malın niteliğinde ise bazen satışa konu malın amacı kendi bünyesinde alıcıya fikir vermektedir⁸⁰. Örneğin; traktör, dişçi koltuğu, biçerdöver satın alan kişinin bunları mesleki amaçla satın aldığı varsayılmaktadır⁸¹. Yargıtay 13. HD konu ile ilgili bir kararında⁸² davacı ile davalı satıcı arasında pancar çapa motorundan kaynaklanan bir uyumsuzluğun olduğunu ve davacının araç satın almasındaki amacın mesleki olması sebebiyle TKHK'da belirtilen

⁷² Karar için bkz. **Tutumlu, Mehmet Akif** (2015), Tüketici Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 69.

⁷³ Yargıtay HGK E: 2011/19-500 K: 2011/550 T: 21.09.2011.

⁷⁴ Karar için bkz. **Zevkliler/Özel**, s. 92; **Tutumlu** (2017), s. 47.

⁷⁵ **Tutumlu** (2017), s. 50; **Yücer Aktürk**, s. 112.

⁷⁶ **Tutumlu** (2017), s. 50; **Yücer Aktürk**, s. 112.

⁷⁷ Yargıtay 13. HD E: 1999/3176 K: 1999/4810 T: 14.06.1999.

⁷⁸ **Kadioğlu**, s. 56; **Tutumlu** (2017), s. 50.

⁷⁹ **Kadioğlu**, s. 56; **Tutumlu** (2017), s. 50.

⁸⁰ **Tutumlu** (2017), s. 50; **Yücer Aktürk**, s. 112; Yargıtay 17. HD E: 2011/10859 K: 2011/10933 T: 21.11.2011 sayılı kararında satın alınan hususi aracın zaman zaman iş yerinde zaman zaman da özel işlerde kullanılmasının aracı satın alan kişinin tüketici sıfatını ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Karar için bkz. **Tutumlu** (2015), s. 71; Bazen de satışa konu malın sayı ve miktarına bakarak alıcının nihai kullanıcı olup olmadığını anlamak mümkündür. Yargıtay 13. HD E: 2014/47555 K:2015/907 T: 21.01.2015 sayılı kararında davacının 17 adet tatil amaçlı devre mülk satın alması davacının nihai kullanıcı olmadığını göstermektedir. Karar için bkz. **Tutumlu** (2017), s. 51.

⁸¹ **Tutumlu** (2017), s. 50; Otomobil satın almak amacıyla kredi talep eden kişinin kredi talep formuna eczacı kaşesini basması satın aldığı otomobilin mesleki faaliyette bulunmaya tahsis edileceğinin delili sayılmıştır. Bknz. **Yücer Aktürk**, s. 112.

⁸² Yargıtay 13. HD E: 2010/538 K: 2010/1988 T: 17.02.2010.

tüketici tanımına girmediğini, bu nedenle davaya bakmakla görevli mahkemelerin genel mahkemeler olduğunu belirtmiştir⁸³.

Avrupa Birliği Konseyi ve farklı ülke kanunlarında tüketici tanımı yalnızca gerçek kişi olarak ele alınmaktadır⁸⁴. Tüketici kavramı İsviçre hukukunda İsviçre Tüketici Kredisi Hakkında Federal Kanunu LLC Art. 3 hükmünde ‘ticari veya mesleki faaliyetleri dışındaki alanlarda, tüketici kredisi sözleşmesi yapan gerçek kişi; Fransız hukukunda ise C. Consum. Art. L311-1/2 hükmünde ‘ödünç alan veya tüketici; ticari veya mesleki amaçları dışında gerçekleşen veya tasarlanan bir kredi işlemi yönünde, ödünç veren kişi ile ilişkiye giren gerçek kişi olarak belirtilmiştir⁸⁵.

Dünyada ve ülkemizde yapılan düzenlemelerin amacı tüketicinin korunmasıdır. Tüketicilerin herhangi bir zararında tazminini sağlama, tüketiciyi tehlikere karşı koruma, tüketicinin içeriğini bilmediği ürün ve mallar hakkında bilgi sahibi olma ve tüketicinin piyasadaki pazarda konumunun zayıf olması yıllar içinde koruma ihtiyacının artmasına ve böyle bir kavramın oluşmasına neden olmuştur.

Her ne kadar tüketicinin özellikle geçmiş dönemlerde sözleşme özgürlüğü dahilinde kendini koruma imkanı olsa da yaşanan teknolojik gelişmeler ve reklam sektöründeki ilerleme karşısında yeteri kadar bilgi sahibi olmadığını söyleyebiliriz. Bu nedenle zaman içinde aşamalı olarak tüketicilerin koruma kapsamına alınması ve kendilerine özgü tüketici hukuku dalının var olması tüketicinin koruma alanını genişletmiştir.

Tüketicilerin korunmasına ilişkin 1982 Anayasasının 172. maddesinde ‘Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.’ düzenlemesi yer almaktadır. Aynı zamanda Anayasamızda yer alan sosyal devlet ilkesi (m.2), dokunulmazlık ilkesi (m.19), temel hak ve hürriyetlerin korunması (m.40), hak arama özgürlüğü (m.36) hükümleri tüketicinin korunması hukuku ile oldukça ilgilidir⁸⁶.

⁸³ **Tutumlu** (2017), s. 50.

⁸⁴ **Aslan** (2014), s. 8; **İnal, H. Tamer** (2014a) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Seçkin, Ankara, s. 66; **Reisoğlu, Seza** (2009) ‘Tüketici Kredileri Hukuki Sorunlar: 4077 Sayılı Yasada Değişiklik Öngören Taslak’ Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Sayı 69, S. 50-72, s. 50.

⁸⁵ **İnal** (2014a), s. 67; Almanya’da Tüketici Kredileri Kanunu’nda, tüketicilerin gerçek kişiler olabileceği hususunda bir düzenleme bulunmamasıyla beraber yürürlükten kaldırılan ‘Kapıdan Satışlarda Geri Alma (Cayma) Hakkına İlişkin Kanun’da böyle bir sınır getirilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Zevkililer/ Özel**, s. 93.

⁸⁶ **Kara**, (2015), s. 34; **Tahmazoğlu Üzeltürk**, s. 219.

2.3 Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Evrensel Nitelikli Tüketici Hakları

Tüketici hakları, tüketicinin korunması esasına dayanan hukuk kurallarının kapsadığı koruma alanı ve içeriği ile ilgilidir⁸⁷. Bu nedenle tüketici haklarının belirlenmesinde yalnızca ulusal hukuk sistemlerine bakılmamakta aynı zamanda tüketicinin korunması konusunda uluslararası düzeyde birtakım ortak kural ve ilkeler belirlenmiştir⁸⁸.

04.09.1985 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararı ile tüketici için mutlak önem arz eden bazı haklara evrensel nitelik kazandırılmış ve bu hakların ulusal hukuk düzenlerine yön verilmesi amaçlanmıştır. Hukukumuzda da evrensel nitelikli kabul edilen tüketicinin temel hakları benimsenmiş ve 6502 sayılı TKHK m.1’de tüketicinin korunması amacı olarak karşımıza çıkmıştır.

2.3.1 Temel Gereksinimlerin Giderilmesi Hakkı

Temel gereksinimlerin giderilmesi hakkı; kişinin insan olmasından kaynaklanan ve hayatını idame ettirebilmesi için gereken asgari ihtiyaçlarının karşılanmasıdır⁸⁹. Tüketicilerin temel zaruri ihtiyaçlarının belirli bir düzeyde giderilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda beslenme, barınma, giyinme, ısınma, ulaşım ve haberleşme gibi tüm mal ve hizmetlerden yararlanma tüketicinin en temel haklarından⁹⁰.

2.3.2. Güvenlik ve Güven Duyma Hakkı

İnsanların öncelikli isteklerinden biri sağlıklı ve güvenli bir şekilde yaşamını devam ettirebilmeleridir. Anayasamızın 17. maddesinde düzenlenen kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile 56. maddesinde yer alan herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olma hakkının tüketici hukukunda karşılığı sağlık ve güvenlik hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır⁹¹. Satıcı/sağlayıcı kişilerin tüketicilerin bu hakkına zarar verici işlemlerden kaçınması ve koruyucu tedbirler alması gerekmektedir. Tüketicinin satın alacağı mal veya kendisine sunulan hizmete güven duyması hakkın özünü oluşturur. Tüketicinin tehlike oluşturabilecek ya da zararlı etkilere neden

⁸⁷ **Sirmen, Lale** (2013) ‘Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri’ Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, S. 2465-2476, s. 2466.

⁸⁸ **Sirmen**, s. 2466; **Kara** (2015), s. 32.

⁸⁹ **Özel**, s. 45; **Zevkliler/Özel**, s. 44.

⁹⁰ **Akipek**, s. 114; **Özel**, s. 45; **Zevkliler/Özel**, s. 44.

⁹¹ **Aslan** (2014), s. 74; **Özel**, s. 45; **Akipek**, s. 114.

olabilecek durumlara maruz kalmaması için alınması gereken bazı tedbirler vardır. Genel olarak bu tedbirler şunlardır;

- a. Mal ve hizmetlerin tüketiciye sunulmadan önce, sunulması ve kullanımı esnasında veya kullanılmasıyla sonra tüketicinin sağlığını ya da güvenliğini tehlikeye atacak herhangi bir risk taşıması gerekir. Tüketicinin söz konusu mal veya hizmete güven duyması önem arz eder. Eğer ki bu tür riskler barındıran bir ürün pazarda ise derhal pazardan çekilmelidir⁹². Ürünün tüketicinin güvenliğini ihlal etmesi durumunda geri çekilme süreci işletilmeli ve tüketici bu konuda bilgilendirilmelidir.
- b. Mal ve hizmetin zararlı ya da bozuk olması durumunda kişilerde meydana gelecek fiziksel rahatsızlıklardan tüketicinin korunması gereklidir⁹³.
- c. Gıda mamullerinde kullanılan katkı maddelerinin ya da yan ürünlerin neler olduğu açıkça belirlenmeli ve bu maddelerin varsa sağlığa zararlı yönleri etiketlerinde belirtilmelidir⁹⁴.
- d. Ürün ambalajının tüketicinin sağlığına ve güvenliğine zarar vermeyecek nitelikte olması, dışarıdan bulaşabilecek hastalık ve mikroplara karşı koruyucu olması gerekir⁹⁵.
- e. Yapıları itibarıyla tüketicinin sağlık ve güvenliğini olumsuz etkileyebilecek ürünler ayrıca ve özel olmak kaydıyla ürün denetimlerinin yapılması bu hak kapsamındadır⁹⁶.

Tüketicinin sağlık ve güvenliğinin korunması açısından vazgeçilmez ve önemli bir kavram da standart kavramıdır. Bu nedenle 1954 yılında Türk Standartları Enstitüsü kurulmuş ve 1960 yılından bugüne dek kamu kurumu statüsünde faaliyet göstermektedir⁹⁷. Standartlaşma aynı türdeki mal ve hizmetlerde belirli bir kaliteyi hedeflemesi bakımından tüketicinin güven duyma hakkıyla yakından ilişkilidir.

⁹² Aslan (2014), s. 74; Zevkliler/Özel, s. 44.

⁹³ Akipek, s. 114; Aslan (2014), s. 74.

⁹⁴ Aslan (2014), s. 74; Akipek, s. 114.

⁹⁵ Akipek, s. 114; Aslan (2014), s. 74.

⁹⁶ Aslan (2014), s. 75; Akipek, s. 115.

⁹⁷ Aslan (2014), s. 75.

2.3.3. Mal ve Hizmetlerin Serbestçe Seçilebilmesi Hakkı

Seçme hakkı tüketicinin piyasada bulunan mal ve hizmetlerden kendisine uygun olanı, kendi tercihleri doğrultusunda dilediğince seçebilme imkanının tüketiciye verilmesini ifade eder. Bu hak kapsamında piyasadaki çeşitliliğin artırılması, tüketicilere alternatif mal ve hizmetler sunulması, tüketicinin özgürce seçim yapabilmesi sağlanmalıdır. Aksi halde tüketici piyasada muadili ve alternatifi olmayan ürünlerle karşılaşrsa seçme hakkını kullanamayacaktır. Bu sebeple rekabet yolu ile mal ve hizmetlerin iyileştirilmesi, geliştirilmesi gerekmektedir⁹⁸.

2.3.4 Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi edinme (bilgilendirilme) hakkı tüketicinin satın alacağı mal ve hizmetler ile bunları üreten, satan, aracılık yapan kuruluşlara ait bilgilerin doğru, tutarlı, zamanında ve eksiksiz olarak tüketiciye bildirilmesidir⁹⁹. Ayrıca tüketici mal ve hizmetlerin özellikleri, kullanımı, bakımı, tehlike ve riskleriyle ilgili olarak da tam ve eksiksiz bilgilendirilmelidir¹⁰⁰. Aldatıcı, yanıltıcı, yanlış ya da eksik her türlü reklam uygulamaları ile promosyonlar gibi pazarlama tekniklerinde tüketiciye verilen yanıltıcı, eksik bilgi bu hakkın ihlaline neden olmaktadır¹⁰¹.

2.3.5. Eğitim Hakkı

Tüketicinin eğitilmesi, kişinin ihtiyaçlarını karşılama, ekonomik faaliyetlerine yön verebilme ve piyasayı etkileme gücünü arttırmayı hedefleyen tüketicinin bilgilendirilmesini ifade etmektedir¹⁰². Tüketiciye mal ve hizmetlerin alınması esnasında bilinçli olunması, ihtiyaçların önceden tespiti, alışveriş teknikleri gibi konularda eğitim verilmelidir¹⁰³. Tüketicinin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi genellikle birlikte değerlendirilse de aslında birbirinden nitelik itibarıyla farklı iki haktır. Tüketicinin bilgilendirilmesi piyasadaki mal ve hizmetlere ilişkin yeterince bilgi sahibi olabilmesidir¹⁰⁴. Burada üreticinin, satıcının veya

⁹⁸ Akipek, s. 116.

⁹⁹ Özel, s. 46; Akipek, s. 116; Kara (2015), s. 133.

¹⁰⁰ Özel, s. 46; Kara (2015), s. 133.

¹⁰¹ Akipek, s. 116; Aslan (2014), s. 79; Kara (2015), s. 133.

¹⁰² Özel, s. 46; Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 134.

¹⁰³ Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 134; Özel, s. 46.

¹⁰⁴ Akipek, s. 118; Özel, s. 46; Kara (2015), s. 134.

sağlayıcının sorumlulukları önem taşır¹⁰⁵. Eğitim hakkı ise tüketicinin kendisine tüketici bilincinin verilmesidir¹⁰⁶.

Tüketicinin eğitim hakkı; eğitim-öğretim kurumlarında bilgilendirilme, tüketici hukuku ve tüketici hakları konusunda eğitilme, devlet ya da gönüllü kuruluşlarca sempozyum, konferans vb. organizasyonları düzenlenerek aydınlatılma, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçları ile toplumun bilgilendirilmesi, eğitilmesi hususlarını kapsamaktadır¹⁰⁷.

2.3.6. Tazmin Edilme Hakkı

Tazmin edilme hakkı, tüketicinin satın alınan mal ya da hizmetlerin öngörülen niteliklere haiz olmaması, ayıplı veya hatatlı çıkması, tüketicinin üründen kaynaklanan zararlarının doğması halinde ayıplı malın geri alınması, değiştirilmesi; ayıplı hizmetin yeniden görülmesi gibi ayıpların ve hataların neden olduğu her türlü maddi, hukuki ve ekonomik kayıpların karşılanmasıdır¹⁰⁸. Haklı sebepler olduğu takdirde tüketicinin tüketici kuruluşlarına ve adli yargı makamlarına başvurması da tazmin edilme hakkı dahilindedir. Bu konuda tüketiciyi koruyan ve tüketiciye kolaylık sağlayan geniş kapsamlı yasal düzenlemeler yapılması gereklidir¹⁰⁹.

2.3.7 Temsil Edilme Hakkı

Temsil edilme hakkı tüketicinin hak ve menfaatleriyle ilgili olarak, çeşitli kurum ve kuruluşlarca alınan kararlara tüketici örgütleri aracılığıyla demokratik bir biçimde katılmaları şeklinde açıklanmaktadır¹¹⁰. Bu hak kapsamında kamu kurumlarında ve büyük ölçekli işletmelerde tüketicilerin temsil edilmesi ve gerektiğinde tüketicilerden görüş

¹⁰⁵ Kara (2015), s. 134; Özel, s. 46; Akipek, s. 118.

¹⁰⁶ Özel, s. 46; Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 134.

¹⁰⁷ Akipek, s. 118; Özel, s. 46; Mevzuatımızda tüketicinin bilinçlendirilmesi konusu 6502 sayılı TKHK m.59'da düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca tüketicinin bilinçlendirilmesi konusunda örgün ve yaygın eğitim kurumlarının ders programlarına, Bakanlığın görüşü alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli ilaveler yapılır. Ülke genelinde yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşları 08.00-22.00 saatleri arasında, ayda on beş dakikadan az olmamak üzere tüketicinin bilinçlendirilmesi amacıyla yayınlar yapmak zorundadır. Yapılan yayınların tarih, saat, süre ve içerik bilgileri liste hâlinde her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna bildirilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar, aylık on beş dakikalık süreye dahil edilmez. Bu süreler, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir ve sonuçları Bakanlığa bildirilir.; Kara (2015), s. 134; Zevkliler/Özel, s. 408.

¹⁰⁸ Özel, s. 46; Akipek, s. 117.

¹⁰⁹ Akipek, s. 117; Özel, s. 47.

¹¹⁰ Özel, s. 47; Akipek, s. 116.

alınması ve isteklerini bildirmelerine yardımcı olacak her türlü organizasyonun yapılması, işletmelerin değişik faaliyetlerinde tüketicilerin rol oynaması önem taşımaktadır¹¹¹.

6502 sayılı TKHK’da tüketici örgütlerinin 15 günde bir toplanan ve mahkeme öncesi çözüm organı olarak kurulan Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri’nde tüketici derneklerinden birer temsilci; ayda bir toplanan ve 19 kişiden oluşan Reklam Kurulu’nda tüketici derneklerinden birer temsilci; yılda bir kez toplanan ve tüketici sorunlarının çözümüne yönelik önerilerini ilgili kurum ve kuruluşlara ileten Tüketici Konseyi’nde ise tüketici dernekleri üst kuruluş temsilcileri dahil olmak üzere 23 temsilci, tüketici vakıflarından ise 3 temsilci ile temsil edilmeleri düzenlemesi yer almaktadır¹¹².

2.3.8 Sağlıklı Bir Çevreye Sahip Olma Hakkı

Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı sağlıklı, dengeli, hava, su ve toprak kirliliğine karşı korunan, bozulmamış bir yaşam çerçevesinde kişinin hayatını sürdürebilmesidir¹¹³. Tüketicinin çevresel etkilerden korunması ve temiz bir çevrede yaşaması, tüketiciyi sağlıklı kılacak fiziksel bir çevreye sahip olunması bu hak dahilindedir¹¹⁴. Ayrıca tüketici çevre konusunda bilinçlendirilmelidir. Tüketicie bilinçli bir tüketici olarak satın alınan mal ve hizmetlerle çevreye zarar vermemesi, doğal kaynakları israf etmemesi, gelecek nesillere sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre bırakmasının önemi anlatılmalıdır¹¹⁵.

Uluslararası anlamda sağlık hakkı içerisinde yer alan çevre hakkı 16.12.1966 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ‘Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin’ 12. maddesinde düzenlenmiştir¹¹⁶. Sözleşmeye göre çevre sağlığının her türlü yönüyle iyileştirilmesi ve ileriye götürülmesi, bedensel ve ruhsal sağlık standartlarından yararlanma kapsamında devletin gerekli önlemleri alması gereken bir alan olarak ele alınmıştır¹¹⁷. Ayrıca sözleşme kapsamında fiziki sağlık çevresinin geliştirilmesi, sanayi hijyeninin sağlanması ve hastalıkların önlenmesi de tüketicinin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları arasında yer almaktadır¹¹⁸.

¹¹¹ Özel, s. 47; Akipek, s. 116.

¹¹² Özel, s. 47; 6502 sayılı TKHK m.64 tüketici konseyi, m. 65 reklam konseyi ve m.66 -72 tüketici hakem heyeti konularını düzenlemiştir.

¹¹³ Özel, s. 47; Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 133.

¹¹⁴ Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 133.

¹¹⁵ Özel, s. 47; Akipek, s. 118; Kara (2015), s. 133.

¹¹⁶ Gemalmaz, Mehmet Semih (1986) ‘Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi’ İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LII, Sayı 1-4, S. 233-278, s. 241.; Tahmazoğlu Üzeltürk, s. 225.

¹¹⁷ Gemalmaz, s. 241; Tahmazoğlu Üzeltürk, s. 235.

¹¹⁸ Tahmazoğlu Üzeltürk, s. 225.

Bu sözleşmenin kabulünün ardından Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen 1972 tarihli Stockholm Çevre Konferansı da sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını insan hakkı olarak nitelendirmiştir¹¹⁹.

Tüketiciler sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahip bireyler olarak mal ve hizmet sunanlara karşı bu hakla ilgili ihlal gerçekleştiğinde yaptırım talep etme hakkına sahiptir.

Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması Anayasamızın 56. maddesinde '*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir*' şeklinde düzenlenmiştir. Buna karşılık TKHK'da tüketiciyi çevresel tehlikelere karşı koruyacak sistematik bir düzenleme mevcut değildir¹²⁰.

¹¹⁹ **Gemalmaz**, s. 241; **Olgun, Hakan/ Işık, Vural** (2017) 'Bir 'İnsan Hakkı' Olarak 'Çevre Hakkı' ve Türk Hukukundaki Yeri' Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, S. 33-52, s. 40.

¹²⁰ **Özel**, s. 47; **Zevkliler/Özel**, s. 38.

3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ TERMİNOLOJİSİ, TARİHSEL GELİŞİMİ, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE KREDİ SÖZLEŞMELERİNİN BENZER SÖZLEŞMELERDEN FARKI

3.1 Terminoloji

Tüketici kredileri genel itibariyle alım gücü olmayan ya da sınırlı olan tüketicileri, ekonomik bakımdan güçlü olan kuruluşların yardımıyla alım gücüne sahip olmasını amaçlayan bir kredi şekli olarak çoğunlukla bankalar veya banka benzeri finans kurumları tarafından tüketicilere verilmektedir¹²¹. Tüketici kredisi ihtiyaca göre çeşitli isimlerle anılmaktadır. Banka ve finans kuruluşları tarafından alınma amacına bağlı olarak kredi; bireysel otomobil kredisi, konut kredisi, bizim kredi, ferdi kredi, halk kredisi, ihtiyaç kredisi gibi değişik şekillerde kullanılmaktadır¹²².

Latince ‘credere’ kelimesinin karşılığı olan kredi, ‘inanmak, güvenmek’ anlamındadır¹²³. Alman, Fransız, İngiliz ve İsviçre hukuklarında tüketici kredisi için farklı terimler kullanılmıştır. İngiliz hukukunda tüketici kredisi consumer credit; İsviçre hukukunda tüketim kredisi konsumcredit; Fransız hukukunda credit a la consommation ve Alman hukukunda verbrauchercredit tüketici kredisi olarak tercih edilen terimlerdir¹²⁴.

Yabancı hukuk sistemlerinden İsviçre hukukunda tüketim kredisine ilişkin küçük kredi anlamına gelen kleinkredit ifadesi kullanılmaktadır. Buradaki küçük ibaresi, kredi kuruluşları tarafından verilen kredinin yüksek miktarlara erişmeyen ve tüketim amacıyla bankalar tarafından kredi karşılığı olmak üzere bir teminat talep etmeksizin çıkarılan, dönemsel geri ödemelerle sonlandırılan krediyi tanımlamaktadır¹²⁵. Bu kredi tüketicinin belirli meblağlar arasında kalan ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Terminolojik olarak tüm bu terimler arasında en yaygın ve sık kullanılan tüketici kredisi terimidir. Bu terim kredinin amacına uygun olması ve amacının özünü ortaya koyması sebebiyle hem uygulamada hem de çalışmamızda tercih edilmektedir.

¹²¹ **Akipek**, s. 141; **Bilgin Yüce**, Melek (2015), ‘Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Tüketici Kredileri’ Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, Sayı 2, İstanbul, S. 265-282, s. 267; **Bilir**, Ece (2011) ‘Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredisi’ Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Cilt III, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s. 2977.

¹²² **İnal** (2014a), s. 210; **Kara, İlhan** (2012) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Engin, s. 1166; **Akipek**, s. 141; **Bilir**, s. 2977.

¹²³ **Tekinalp, Ünal** (1988) Banka Hukukunun Esasları, Cilt I, Türk Mali Kurumlar Hukuku, İstanbul, s. 351; **İnal** (2014a), s. 213; **Ertay/Kaban/Sobacı**, s. 127.

¹²⁴ **Akipek**, s. 142; **İnal** (2014a), s. 213.

¹²⁵ **Akipek**, s. 142; **İnal** (2014a), s. 212.

3.2 Tüketici Kredisinin Tarihsel Gelişimi

Tarihin ilk çağlarında insanların hem üretici hem tüketici olması, kendi ürettikleri mal ve hizmetleri takas etmek suretiyle ihtiyaçlarını karşılamaları sebebiyle tüketicinin korunmasına pek önem verilmemekteydi¹²⁶. Ancak yine de tüketicinin korunması hukuku bugünkü anlamda kavram olarak ortaya konmasa da çok eskiden beri var olan bir konudur. Örneğin, Hammurabi Kanunları'nda malların fiyatlarına tavan koyma, kalite ve ölçü denetlemesi yapma gibi kurallara rastlanmaktadır¹²⁷. Benzer şekilde eski Yunan ve Roma'da da tüketicinin korunmasına yönelik düzenlemelere yer verilmiştir¹²⁸.

Orta çağda pazar ekonomisinin temellerinin atılması, değişim ve trampanın yerine yaygın olarak paranın kullanılması özellikle Fransa ve İngiltere'de yaşanan gelişmelerin etkisi ile tüketicinin korunması konusu gündeme gelmiştir¹²⁹. İlk düzenleme 1215 tarihli Magna Carta'da ölçü ve ayarda birlik sağlamak, uzunluk ve ağırlık birimlerini standarta oturtmak suretiyle tüketicinin aldatılmaması için yapılan bu hükümlerde kendisini gösterir¹³⁰.

Çağdaş anlamda tüketicinin korunmasına ilişkin çalışmalar Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletlerinde görülmeye başlanmıştır. Bu anlamda tüketiciyi korumaya yönelik ilk yasa ABD'de 1872 yılında işletmelerin posta idaresini kullanarak tüketicileri aldatmasının suç sayılmasını düzenleme şeklinde çıkarılmıştır¹³¹. Daha sonra da sağlığa zararlı ve kalitesi düşük gıda maddelerinin ithalinin yasaklanması yönünde düzenleme yapılmıştır¹³².

19. yüzyılda seri üretimin başlaması, teknolojik gelişmeler tüketimi destekler hale gelmiş ve seri üretim yapan üreticiler ürünlerini satabilmek için yeni yöntemler arayışına girmişlerdir¹³³. Bu yöntemlerden biri Singer Dikiş Makinaları Şirketi tarafından 'şimdi al, aylık taksitlerle öde' şeklinde tüketiciye sunulan bir yöntem olarak finansal gücü yüksek

¹²⁶ **Ceylan, Ebru** (2008) 'Avrupa Birliği Hukukunda ve Türk Hukukunda Tüketici Kredileri' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 21, Sayı 79, s. 35; **Akipek**, s. 80.

¹²⁷ **Poroy, Reha** (1978) 'Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları' Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 518; **Kapağan, Gönül** (2004) 'Bağlı Tüketici Kredileri' (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 31; **Akipek**, s. 80.

¹²⁸ **Akipek**, s. 80; **Altınar Yolcu**, s. 1112.

¹²⁹ **Akipek**, s. 80; **Kara** (2012), s. 31.

¹³⁰ **Altınar Yolcu**, s. 1113; **Kara** (2012), s. 31; **Akipek**, s. 80.

¹³¹ **Akipek**, s. 85; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 3; **Aslan** (2014), s. 38.

¹³² **Aslan** (2014), s. 38; **Akipek**, s. 85.

¹³³ **Ceylan** (2008), s. 36; **Akipek**, s. 146; **İnal** (2014a), s. 214; **Kara** (2012), s. 31.

olan satıcının, finansal gücü kısıtlı olan tüketiciye kredi sağlama şeklinde ortaya çıkmıştır¹³⁴. Bu şekilde satıcıların ürünlerini satmasını sağlamak maksadıyla başlayan tüketici kredisi, doğrudan doğruya satıcı ile tüketici arasında finansman aracı olurken daha sonra banka ve benzeri kuruluşlar tarafından da verilmeye başlanmıştır.

19. yüzyılda seri üretime geçilmesi kişileri tüketime yönlendirme amacını beraberinde getirmiş ve 20. yüzyılda ise, doğrudan tüketiciye eğilme zorunluluğu doğurmuştur¹³⁵. Toplumda yerleşen tüketim amacıyla birlikte tüketicinin korunması esası benimsenmiş ve giderek önem kazanmaya başlamıştır. İşte bu noktada kredi ihtiyaçlarının artmasının ve tüketicilere yönelik kredilerin çeşitlenmesinin temelinde, toplumun tüketici toplumu olma özelliği etkili olmuştur¹³⁶.

Önceki dönemlerde kişilerin tüketici kredisi alma ihtiyaçları pek gündemde olmadığından bankalar ve finans kuruluşları, tüketicilerin mal ve hizmet edinme ihtiyaçlarını, kredi ile desteklemekten kaçınmaktaydı ve kredileri özellikle kredi talep edenin kişiliğine bağlı vermekteydi¹³⁷. Ancak tüketim toplumuna geçiş ile kredi kavramı ve kredilendirme teknikleri değişmiş artık banka veya benzeri kuruluşlar tüketiciye kredi teklifinde bulunma konumuna geçmişlerdir¹³⁸.

Tüketici kredisi esas olarak 20. yüzyılın başında ABD’de otomotiv sanayinin gelişmesi, motorlu arabaların bulunması ve bu arabalar için kredi verilmesi ile başlamıştır¹³⁹. Bu dönemde kredi büroları açılmaya başlamış ve kredinin yararları anlatılarak, kredi alımının tüketiciler arasında yaygınlaştırılması hedeflenmiştir¹⁴⁰. 1907 yılında kurulan Russell Sage Vakfı, tüketici kredisi hakkında sistemli, özenli ve ciddi bir şekilde çalışılması amacıyla kurulmuş ve kredi girişimlerini destekleyen ilk kuruluş olmuştur¹⁴¹. İlk olarak tüketici kredisinin maliyetleri üzerinde araştırma yapmış daha sonra bu konuda hukuksal adımlar atılarak tüketiciyi koruyucu düzenlemelerin yapılması için çeşitli kampanyalar başlatmış ve bu kampanyaların sonucu olarak 1909 yılında ilk Amerikan Kredi Birliği kurulmuştur¹⁴².

¹³⁴ Akipek, s. 146; Kapağan, s. 32; İnal (2014a), s. 214.

¹³⁵ Ceylan (2008), s. 36; İnal (2014a), s. 215; Kara (2012), s. 31.

¹³⁶ Karakocalı/ Kurşun, s. 2; İnal (2014a), s. 215.

¹³⁷ İnal (2014a), s. 215; Karakocalı/ Kurşun, s. 3.

¹³⁸ İnal (2014a), s. 215.

¹³⁹ Karakocalı/ Kurşun, s. 3; Akipek, s. 146.

¹⁴⁰ Akipek, s. 146.

¹⁴¹ Akipek, s. 146.

¹⁴² Akipek, s. 146.

ABD'deki gelişmelerin yanı sıra Avrupa'da tüketici kredisi akımından etkilenmiş ve özellikle büyük mağazaların kurulması, televizyon, buzdolabı, çamaşır makinası vb. dayanıklı tüketim mallarının finanse edilmeleri ihtiyacının doğması sonucu bu gelişim hızlanmıştır¹⁴³.

1960 yıllarından itibaren kredi yöntemi olan taksitle satışlar sistemi yerini tüketici piyasasına giren bankalara bırakmış ve bankalarda önceleri tüketicilere taksitle satış yapan satıcıların alacaklarını finanse ederken daha sonra doğrudan doğruya tüketicilere kredi vermeye başlamıştır¹⁴⁴.

20. yüzyılın sonlarında yaşanan teknolojik gelişmeler, kurulan bilgisayar sistemleri, finansal işlemlerdeki hızlilik tüketici hukukunu ve kredi sistemindeki uygulamaları değiştirmiştir. Bu kapsamda çıkartılan, daha önce değindiğimiz ve bir başka direktif ile daha sonra yürürlükten kaldırılan 1986 tarihli Avrupa Birliği Direktifi üye devletler açısından bağlayıcı standart ölçütleri vermiş ve bu standartların altına düşmemek koşuluyla üye devletlerin düzenleme yapmasını öngörmüştür¹⁴⁵.

Hukukumuzda yıllardan beri yaygın şekilde kullanılan tüketici kredileri ilk olarak 1994 tarihli 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında KHK'nın hükümlerinde değişiklik yapan 545 sayılı KHK¹⁴⁶ ile kısmen yasal düzenlemeye kavuşturulmuş ve bu KHK'nın değişik 13. Maddesinin verdiği yetkiye dayanarak Hazine Müsteşarlığı tarafından 1994 yılında çıkarılan Finansman Şirketlerin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik¹⁴⁷ ile düzenleme alanı bulmuştur¹⁴⁸.

Yönetmelikte finansman şirketlerinin, kredilendirecekleri mal ve hizmetleri temin eden satıcılarla olan finansman ilişkileri ve tüketicilerle yapacakları kredi işlemleri ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir¹⁴⁹. Bu yasal düzenlemeden önce tüketici kredilerinde Bankalar Birliği'nin yayınladığı kurallar ve her bankanın kendine özgü geliştirdiği düzenlemeler ile boşluk doldurulmaya çalışılmış ve bu durum tüketicinin mağduriyetine yol açmıştır¹⁵⁰.

¹⁴³ İnal (2014a), s. 216; Akipek, s. 147; Kara (2012), s. 31.

¹⁴⁴ İnal (2014a), s. 216; Karakocalı/ Kurşun, s. 3.

¹⁴⁵ Ceylan (2008), s. 37; İnal (2014a), s. 218.

¹⁴⁶ RG, T. 06.10.1983, S. 18183, Değişik 21.06.1994-KHK.

¹⁴⁷ RG, T. 26.07.1994, S.22002.

¹⁴⁸ Arkan, s. 35; Akipek, s. 158.

¹⁴⁹ Arkan (1995), s. 35.

¹⁵⁰ Akipek, s. 157; Kapağan, s. 32.

Türkiye Bankalar Birliği tüketici kredisi alanındaki kapsamlı kararını ilk olarak 1990 yılında çıkarmıştı ve 923 sayılı Tüketici Kredisi Uygulamalarına İlişkin Mesleki Tanzim Kararı ile tüketici kredi sözleşmesinde bulunması gereken hususlar, tüketicinin bilgilendirilmesi ve ödeme planının şekli belirlenmiştir¹⁵¹.

Tüketici kredisi alanında ilk doğrudan yapılan yasal düzenleme 1995 tarihli 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun olmuştur. Anılan kanunda tüketici kredisini düzenleyen 10. madde tüketici kredileri genel başlığı ile konuya ilişkin hüküm getirmiştir. Ancak yine de bu düzenleme konunun geniş kapsamlı düzenlenmeyişi ve tüketicinin korunması amacının yeterli olmayışı nedeniyle eleştirilmekteydi.

Daha sonra 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un yürürlükten kalması ile getirilen 2013 tarihli 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketici kredileri daha geniş ve kapsamlı düzenlenmiştir.

3.3 Tüketici Kredisinin Tanımı ve Hukuki Niteliği

3.3.1 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinin Tanımı

Tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla mali destek arayışına girmeleri banka veya diğer finans kuruluşlarına başvurmalarına sebebiyet vermektedir. Tüketicilere ve tüketicinin korunmasına verilen önem zaman içinde değişik düzenlemelerle ve yeniliklerle kendisini göstermiştir. Bu bakımdan tüketicinin mali gücünün yüksek olmaması halinde ihtiyaçlarının karşılanması için başvurduğu tüketici kredisi çeşitli hukuk sistemlerinde düzenlenmiştir.

22 Aralık 1986 tarihli 87/102/CEE sayılı Avrupa Birliği Direktifi'nde tüketici kredisi sözleşmesi; bir kredi verenin, bir tüketiciye ödemenin geri bırakılması, ödünç verilmesi veya başka benzeri mali destek verilmesini taahhüt ettiği ya da taahhüt etmeyi vaad ettiği bir anlaşma olarak tanımlanmaktadır¹⁵². Bu direktif 1990 yılında 90/88/CEE sayılı Direktif ve 1998 yılında 98/7/CE sayılı Direktif ile değişikliğe uğramış daha sonra da 23 Nisan 2008 tarihli 2008/48/CEE sayılı Direktif ile yürürlükten kaldırılmıştır¹⁵³. Yürürlükteki direktifte de tüketici kredi sözleşmeleri için aynı tanımlamaya yer verilmiştir.

¹⁵¹ Akipek, s. 158.

¹⁵² Karakocalı/ Kurşun, s. 98; Ceylan (2008), s. 37; Akipek, s. 143; İnal (2014a), s. 265; Bilir, s. 2978.

¹⁵³ İnal (2014a), s. 265; Ceylan (2008), s. 37; Bilir, s. 2978.

İsviçre tüketici hukukunda tüketici kredisi sözleşmesi; ödünç verenin, bir tüketiciye, geri ödemede erteleme veya benzeri bir başka türlü ödeme kolaylığı sağlamayı kabul ettiği veya kabul etmeyi taahhüt ettiği bir sözleşmedir¹⁵⁴. İsviçre hukukunda hükmün esas aldığı dayanak tüketiciye tanınan geri ödemede erteleme veya benzeri ödeme kolaylığı tanınmış olmasıdır¹⁵⁵. Türk hukukunda ise mülga 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 10 hükmü ile tüketici kredisi düzenlenmiş ancak açık bir tüketici kredisi tanımı yapılmamıştır. Anılan hüküm uyarınca tüketici kredisi, tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredi olarak ifade edilmiştir.

Daha sonra yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 22/1 hükmünde tüketici kredisinin tanımı yapılmıştır. AB Direktifi'ne uygun olarak çıkarılan hükme göre tüketici kredisi sözleşmesi, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder. Kanunda yapılan tanımdan anlaşılabacağı üzere, kredi veren kuruluş tarafından tüketiciye faiz veya buna benzer bir menfaat karşılığında kredi vermesi söz konusudur¹⁵⁶. Yapılan bu düzenleme kapsamında tüketici kredisi eski kanunda belirtildiği şekilde yalnızca, bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak alınan kredi değildir¹⁵⁷. Bu bakımdan yeni kanunda yer alan tanım AB Direktifi'ne uyumlu hale getirilmiştir. Bu değişiklik ile tüketici kredilerinin uygulama alanı genişlemiş ve bu sayede kredi veren kuruluşların tüketiciye nakit ödeme dışında başka menfaatler temin ederek kanunun tüketicilerin lehine getirdiği koruyucu hükümlerin etkisiz hale getirilmesinin önüne geçilmiştir¹⁵⁸. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmeleri için herhangi bir parasal sınırlama yapılmadığı gibi İsviçre tüketici kanununun aksine alt ve üst sınır getirilmemiştir¹⁵⁹.

Tüketici kredisine ilişkin açıklayıcı bir tanım yapılmamakla birlikte doktrinde ilgili mevzuatlar göz önüne alınarak yapılan tanıma göre tüketici kredisi sözleşmesi; bir mal veya

¹⁵⁴ **Akipek**, s. 143; **İnal** (2014a), s. 266.

¹⁵⁵ **İnal** (2014a), s. 266.

¹⁵⁶ **Aslan, İ. Yılmaz** (2016) Tüketici Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Bursa, Ekin, s. 160; **Kara** (2015), s. 1170; **Bilgin Yüce**, s. 267.

¹⁵⁷ **Aydoğdu, Murat** (2015) Tüketici Hukuku Dersleri, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s. 238; **Gürses, Davut** (2014) '6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Tüketici Kredi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı' Legal Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 140, s. 266; **Yener, Mehmet Deniz** (2015) '6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un Tüketici Kredileri Bakımından Getirdiği Yenilikler' Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, İstanbul, s. 410; **Kara** (2012), s. 1170; **İnal** (2014a), s. 262; **Reisoğlu (Seza)**, s. 52.

¹⁵⁸ **Kara** (2012), s. 1171; **Bilgin Yüce**, s. 267.

¹⁵⁹ **Arkan** (1995), s. 37; **Akipek**, s. 142; **Gürses**, s. 266.

hizmetin alınması amacıyla ve bu amacın ticari ya da mesleki amaçlar dışında gerçekleştirilmesi kaydıyla, gerçek veya tüzel kişilere banka, özel finans kuruluşları ya da finansman şirketleri tarafından ödünç, avans yahut mali yardım şeklinde önceden belirlenen şartlar dahilinde geri ödenmek üzere verilen kredi türüdür¹⁶⁰.

3.3.2 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

6502 sayılı TKHK m. 22- 31 arasında düzenlenen tüketici kredileri tam iki tarafa borç yükleyen, rızai ve karşılıklı edimleri kapsayan isimli bir sözleşmedir¹⁶¹. Rızai sözleşmeler, sözleşmenin kurulması ve sonuçlarını meydana getirmesi için yalnızca tarafların birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanlarının yeterli olduğu sözleşmelerdir¹⁶². Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde ise her iki taraf da birbirine karşı asli bir edim yükümlülüğü altındadır¹⁶³. Taraflardan birinin edimi diğerinin karşılığını oluşturur. Edimler arasında tam manasıyla karşılıklılık ilişkisi vardır¹⁶⁴. Bu tip sözleşmelerde edimler birbirleri ile yer değiştirmektedir¹⁶⁵.

Tüketici, kredi sözleşmesine bağlı olarak aldığı kredi karşılığında faiz ödemekle yükümlüdür¹⁶⁶. Tüketici kredisinin hukuki niteliği özellikle 4077 sayılı TKHK yürürlüğe girmeden önceki dönemde borçlar hukuku özel hükümlerinde veya başka kanunlarda düzenlenmemesi ve isimli sözleşmelerden farklı olarak sözleşme serbestisi ilkesince tarafların isteğiyle oluşturulması sebebiyle isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmekteydi¹⁶⁷.

İsimsiz sözleşmeler, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun¹⁶⁸ özel borç ilişkileri kısmında veya özel bir kanunda düzenlenmemiş olan sözleşmelerdir¹⁶⁹. İsimsiz

¹⁶⁰ Kanun maddesine bakıldığında tüketici kredi sözleşmesinin kredi veren ile kredi alan tüketici arasında akdedilen ve ekonomik bir menfaat karşılığında kredi kullanımı ya da kullanım taahhüdünü konu alan bir sözleşme olduğu görülmektedir. Ayrıca yeni kanun tüketici kredilerini bir mal veya hizmet edinme amacına bağlamamaktadır. Bknz. **Gürses**, s. 267; **Gezder, Ümit** (1998) 'Tüketici Kredisi Sözleşmeleri' (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, s. 23; **Özel**, s. 180; **Akipek**, s. 144; **İnal** (2014a), s. 262; **Aydoğdu** (2015), s. 238; **Kara** (2015), s. 1172; **Bilir**, s. 2978; **Ertay/Kaban/Sobacı**, s. 128.

¹⁶¹ **Akipek**, s. 214; **Kara** (2015), s. 1171; **Ceylan** (2008), s. 49; **Gürses**, s. 267; **Bilir**, s. 2986.

¹⁶² **Eren, Fikret** (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 238.

¹⁶³ **Eren**, s. 211; **Gezder**, s. 48.

¹⁶⁴ **Eren**, s. 211; **Gezder**, s. 48.

¹⁶⁵ **Eren**, s. 211; **Gezder**, s. 54.

¹⁶⁶ **Aslan** (2016), s. 163; **Akipek**, s. 214; **Kara** (2015), s. 1171; **Bilir**, s. 2986.

¹⁶⁷ **Aral, Fahrettin/ Ayrancı, Hasan** (2015) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 11. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 53; **Eren**, s. 207; **Akipek**, s. 214; **Kara** (2015), s. 1171.

¹⁶⁸ RG, T.04.02.2011, S. 27836.

¹⁶⁹ **Oktay, Saibe** (1996) 'İsimsiz Sözleşmelerin Gerçekliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması' İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LV, S. 263-296, s. 263; **Eren**, s. 207; **Aral/ Ayrancı**, s. 56; Bu sözleşmelere isimsiz denilmesinin nedeni kanunda öngörülüp düzenlenmemiş ve bir isim verilmemiş olmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bknz. **Gezder**, s. 59.

sözleşmelerin yapılabilmesi irade özerkliği ve sözleşme özgürlüğü ilkelerinin yansımasıdır¹⁷⁰. Bu ilkeler sayesinde taraflar kanunda düzenlenmemiş sözleşmeleri, hukuk düzenine uymak kaidesiyle, istedikleri içerikte yapabilmektedir¹⁷¹. İsimli sözleşmeler; karma sözleşmeler ve kendine özgü (sui generis) sözleşmeler olmak üzere ayrılmaktadır¹⁷².

Birleşik sözleşmeler de -isimsiz sözleşmeler arasına dahil edilip edilmeyeceği konusunda tereddüt olsa da- genellikle bu başlık altında değerlendirilmektedir¹⁷³. Karma sözleşmeler, kanunun düzenlediği çeşitli sözleşme tiplerinden iki ya da daha fazlasının içerdiği unsurları, kanunun öngörmediği şekilde bir araya getirilmesiyle kurulan sözleşmelerdir¹⁷⁴. Karma sözleşme içerisinde yer alan kanunda düzenlenmiş ya da düzenlenmemiş olan sözleşmelerin unsurları birbiriyle karışarak yeni bir sözleşme meydana getirirler¹⁷⁵. Kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşmeler ise kanunda düzenlenmiş sözleşme tiplerinde bulunmayan, herhangi bir isimli sözleşmenin unsurunu içermeyen, yeni oluşumlar gösteren sözleşmelerdir¹⁷⁶. Bileşik sözleşmeler ise hukuken birbirinden bağımsız iki veya daha çok sözleşmenin niteliklerini koruyarak kanunun öngörmediği bir tarzda aynı sözleşme içinde birbirine bağlanmasıdır¹⁷⁷.

14.03.2003 tarihli 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁷⁸ ile yapılan değişiklik öncesi 4077 sayılı TKHK dönemde tüketici kredisi sözleşmelerinin kanunda düzenlenmemesinden dolayı doktrinde bu sözleşmenin kredi açma sözleşmesi veya ödünç (karz) sözleşmesi niteliğinde olabileceği kabul edilmekteydi¹⁷⁹. Ancak mülga 4077 sayılı TKHK ve 6502 sayılı TKHK ile tüketici kredisi ifade edilmiş ve bu sözleşmelerin isimli olma niteliği ortadan kaldırılmıştır¹⁸⁰.

Akipek'e göre tüketici kredisi sözleşmesi, kredi açma sözleşmesi ve ödünç sözleşmesi ile benzer yönleri sahip olsa da birçok farklılıkları bünyesinde barındırmasından dolayı bu iki sözleşme olarak da nitelendirilemez¹⁸¹. Mülga 4077 sayılı TKHK yayınlanana

¹⁷⁰ Eren, s. 207; Oktay, s. 263; Aral/ Ayrancı, s. 56.

¹⁷¹ Eren, s. 207; Aral/ Ayrancı, s. 56; Oktay, s. 263.

¹⁷² Oktay, s. 272; Aral/ Ayrancı, s. 56; Eren, s. 207.

¹⁷³ Aral/ Ayrancı, s. 56; Oktay, s. 272; Eren, s. 208.

¹⁷⁴ Aral/ Ayrancı, s. 57; Eren, s. 208; Oktay, s. 274.

¹⁷⁵ Aral/ Ayrancı, s. 57; Eren, s. 208; Oktay, s. 274.

¹⁷⁶ Eren, s. 209; Oktay, s. 275; Aral/ Ayrancı, s. 56.

¹⁷⁷ Oktay, s. 275; Eren, s. 209; Aral/ Ayrancı, s. 60.

¹⁷⁸ RG, T. 14.03.2003, S. 25048.

¹⁷⁹ Akyol, Şener (2001) 'Banka Sözleşmeleri' Ord. Prof. Dr. Kemaleddin Birsen'e Armağan, Afa Matbaacılık, 1. Baskı, İstanbul, s.75; Akipek, s. 214; Bilir, s. 2986; Gezder, s. 67; Kara (2015), s. 1171.

¹⁸⁰ Aslan (2016), s. 162; Akipek, s. 214; Bilir, s. 2986; Kara (2015), s. 1171.

¹⁸¹ Akipek, s. 218.

kadar tüketici kredisi sözleşmesi, ödünç sözleşmesinin unsurlarını taşıyor gibi gözüke de kendisine özgü yapısı olan (sui generis) bir sözleşme niteliğindedir¹⁸².

Sui generis sözleşmeler kanunda düzenlenen sözleşme tiplerinde bulunmayan, isimli bir sözleşmenin tamamen veya kısmen herhangi bir unsurunu içermeyen kendisine özgü oluşumları olan sözleşmelerdir. Bu nedenle TKHK'da düzenlenmeden önce tüketici kredilerinin sui generis yapıda olduğu görüşü hakimdi. 4822 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önceki 4077 sayılı TKHK döneminde tüketici kredisi sözleşmelerinin hukuki mahiyetine ilişkin görüşler ilerleyen konularda ele alınacaktır.

Taraflar arasında yapılan sözleşmenin tüketici kredisi olarak nitelendirilebilmesi için 6502 sayılı TKHK'da yer alan tüketici kredisi hükümlerince belirtilen unsurları taşıması gerekir. Bu unsurlar daha öncede bahsettiğimiz üzere kredi kullanan kişinin tüketici olması, kredi veren kişinin bu konuda yetkili olması, kredi ile tüketicinin özel ihtiyaçlarının finansmanının sağlanması ve kredi verenin faiz veya başka bir menfaat elde etmesidir. Tüm bu unsurları içinde barındırması halinde sözleşme tüketici kredisi sözleşmesi olarak adlandırılmaktadır.

3.3.3 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinin Benzer Sözleşmelerden Farkı

3.3.3.1 Kredi Açma Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

3.3.3.1.1 Kredi Açma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Kredi açma sözleşmesi, kredi alanın talebi üzerine kredi verenin belirlediği şartlar kapsamında kararlaştırılan kredi limiti dahilinde bir miktarı belirli ya da belirli olmayan bir süre için kredi alana ödünç vermeyi taahhüt ettiği, kredi alanın ise aldığı tutarı belirlenen koşullar dahilinde geri ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmedir¹⁸³. Kredi alan taahhüdünü gerçekleştiremediği takdirde meydana gelecek faiz, zarar vb. giderleri üstlenmeyi de taahhüt

¹⁸² Ceylan'a göre de tüketici kredisi sözleşmesi 4077 Sayılı kanunda düzenlendiği haliyle hukuki nitelik bakımından bağımsız ve kendine özgü bir yapısı olan sözleşmedir. Bknz. **Ceylan** (2008), s. 44; **Akipek**, s. 218; Aynı yönde görüş için bknz. **Bilir**, s. 2986.

¹⁸³ **Delice, Emrah** (2014) 'Kredi Açma Sözleşmesinin Sona Ermesi' Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi Cilt 2, Sayı 2, S. 35-43., s. 36; **Kayar, İsmail** (2000) 'Tüketici Kredilerinde Tüketicinin Korunması' Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 16, S. 75-98, s. 75; **Aral/ Ayrancı**, s. 351; **Akyol**, s. 75; **Yener, Mehmet Deniz** (2006) 'Kredi Açma Sözleşmesi' (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, s. 4; Kredi sözleşmeleri nakdi ya da gayrinakdi olabilir. Örneğin senet iskontosu veya iştirak olabileceği gibi poliçenin kabulü şeklinde de olabilir. Ayrıntılı bilgi için bknz. **Akipek**, s. 35.

etmektedir¹⁸⁴. Kredi açma sözleşmesi borçlandırıcı işlem niteliğindedir¹⁸⁵. Bu sözleşmeye dayalı tasarruf işlemi kredi kullandıranın sözleşmeye uygun olarak kararlaştırılan belli bir miktar parayı kredi kullanana teslim etmesi ya da kredi kullananın emrine tahsis etmesi suretiyle gerçekleşmektedir¹⁸⁶.

Kredi açma ile kredi işlemleri birbirlerinden farklıdır¹⁸⁷. Kredi açma sözleşmesinin amacı kredi verenin krediyi, kredi alanın emrine hazır halde bulundurmasıdır¹⁸⁸. Kredi işlemi ise bu sözleşmenin içeriğini oluşturmaktadır. Kredi açma sözleşmesi belirli bir süre için kararlaştırılması halinde sözleşme bu sürenin dolması ile sona erebilir ancak henüz belirlenmiş olan limit dolmamışsa kredi alan limit dolana kadar kredi çekme işlemi gerçekleştirebilir¹⁸⁹. Görüldüğü gibi kredi kullanma işlemi devam edebilecektir. Bunun sonucu olarak kredi açma sözleşmesinin önemli özelliklerinden biri kısım kısım icra edilebilme yeteneğine sahip olması ve devamlı ilişki doğuran bir sözleşme olmasıdır¹⁹⁰.

Kredi açma sözleşmesinin bir diğer özelliği de kredi verenin belirlenen limit dahilindeki krediyi, kredi alanın kullanımına hazır bir şekilde bulundurma yükümlülüğüdür. Ancak kredi alan krediyi kullanıp kullanmama ya da istediği miktarda kullanma konusunda serbesttir¹⁹¹. Burada dikkat edilmesi gereken husus kredi alanın faiz borcudur. Kredi alanın krediyi kullanmamasından ötürü kredi vereni bu haktan mahrum bırakmak doğru olmayacaktır¹⁹². Kredi alan, faiz veya diğer masrafları krediyi kullanıp kullanmasa dahi ödemek durumundadır¹⁹³. Dolayısıyla kredi alan krediyi almakla yükümlü olur.

Belirtmek gerekir ki kredi açma sözleşmesi de tüketici kredisi sözleşmesi gibi banka ile kredi alan arasında güven ilişkisine dayanmaktadır. Bu güven ilişkisinin sonucu olarak bankanın kredi alana karşı güveninin azalması somut olaylara dayanıyorsa kredi veren sözleşmede belirtilen limit dahilinde kredi kullandırmama, sözleşmeyi feshetme veya verilen

¹⁸⁴ Delice, s. 36; Akyol, s. 75; Kayar (2000), s. 75.

¹⁸⁵ Akyol, s. 75; Kayar (2000), s. 76; Delice, s. 36.

¹⁸⁶ Kayar (2000), s. 76; Akyol, s. 75.

¹⁸⁷ Kredi işlemi bir taraftan kredi açma sözleşmesinin ilkel şeklini oluşturmakta diğer taraftan daha yaygın, sınırları daha belirsiz geniş bir hukuki işlemi ifade etmektedir. Kredi işlemi satın alma gücünün geçici devridir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akyol, s. 75; Akipek, s. 35.

¹⁸⁸ Kayar (2000), s. 76; Akyol, s. 75; Akipek, s. 35.

¹⁸⁹ Kayar (2000), s. 76; Akipek, s. 35; Akyol, s. 75.

¹⁹⁰ Yüksel, Ali Sait (1972) 'Bankacılık Yönünden Kredi Açma Sözleşmesi' İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Sayı 54, s. 22; Akipek, s. 35; Akyol, s. 75.

¹⁹¹ Akipek, s. 35; Akyol, s. 75.

¹⁹² Akipek, s.35; Akyol, s. 76.

¹⁹³ Akyol, s. 76; Akipek, s.35.

kredinin tamamını iyiniyet ve dürüstlük kurallarını gözeterek muaccel hale getirme hakkına sahiptir¹⁹⁴.

Kredi açma sözleşmesi kredi verene taahhüt edilen krediyi sağlama kredi alana da aldığı krediyi geri ödeme yükümlülükleri getiren karşılıklı ve tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir¹⁹⁵. Kredi açma sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler kredi açma sözleşmesinin ödünç (karz) sözleşmesi görüşü, ön sözleşme görüşü, tek aşamalı sözleşme görüşü ve çok aşamalı sözleşme görüşüdür. Bahsi geçen görüşler aşağıda kısaca incelenecektir.

3.3.3.1.1.1 Ödünç (Karz) Sözleşmesi Görüşü

Doktrinde bir görüşe göre kredi açma sözleşmesi kanunda düzenlenen sözleşme tiplerinden karz akdine benzemektedir¹⁹⁶. Bu görüşe göre kredi açma sözleşmesi, karz sözleşmesinde olduğu gibi banka veya finans kuruluşunun belirli bir paranın mülkiyetini kredi alana geçirmeyi, kredi alanın da belirlenmiş şartlar dahilinde aldığı krediyi geri ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşmedir¹⁹⁷. Ancak karz sözleşmesinde ödünç alınan paranın geri verilmesi ile sözleşme sona ermesine karşılık kredi açma sözleşmesinde paranın geri verilmesinden sonra da ilişki devam edebilir.

Kredi açma sözleşmeleri yalnızca ödünç verme amacı gütmemektedir. Ödünç amaçlı kredi açma sözleşmesinin yanında bankanın nakit ödeme yapmasına sebep olan iskonto kredi açma sözleşmesi; bankanın herhangi bir nakit kullanmaya gerek kalmadan açtığı kredilerle ilgili kabul için kredi açma sözleşmesi ve aval için kredi açma sözleşmesi ödünç amacının dışında kalan kredi açma sözleşmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁸. Bu açıdan kredi açma sözleşmesi karz sözleşmelerinden ayrılmaktadır.

Bu grupta yer alan bir görüş de kredi açma sözleşmesinin çeşitli ticaret hukuku değişiklikleri ile kurulan bir karz sözleşmesi olduğudur¹⁹⁹. Buna benzer bir diğer görüş ise

¹⁹⁴ Yüksel, s. 23; Akyol, s. 789; Akipek, s.35.

¹⁹⁵ Akipek, s 35; Akyol, s. 76; Yener (2006), s. 4.

¹⁹⁶ Yüksel, s. 27; Kayar (2000), s. 76; Aral/Ayrancı, s. 351; Yener (2006), s. 62.

¹⁹⁷ Akipek, s 35; Kayar (2000), s. 76; Aral/Ayrancı, s. 351; Yener (2006), s. 62.

¹⁹⁸ Bu sözleşmeyle verilecek krediler, nakit para verilmesi, havale talimatının yerine getirilmesi, akreditif açılması, çeklerin ödenmesi, teminat mektubu verilmesi, poliçe ve bonoların iskonto edilmesi şeklinde kullanılabilir. Bilgi için bkz. Aral/Ayrancı, s. 351; Akyol, s. 91; Akipek, s. 49.

¹⁹⁹ Akyol, s. 92; Akipek, s. 214.

kredi açma sözleşmesini şartlı karz sözleşmesi olarak nitelendirmektedir²⁰⁰. Bu görüşe göre kredi açma sözleşmesi, kredi alanın krediyi kullanma şartına bağlı olarak kurulmuş bir karz sözleşmesidir²⁰¹. Ancak daha önce bahsettiğimiz hususlar kapsamında şartlı karz ve karz benzeri görüşleri de kredi açma sözleşmesinin özellikleri ile farklılık arz etmektedir.

3.3.3.1.1.2 Ön Sözleşme (Karz Vaadi) Görüşü

Bu görüşe göre kredi açma sözleşmesinin amacı ileride yapılacak kredi işleminin ön hazırlığını yapmak olup kredinin sağlanması ve kredi alana teslimi ile ön sözleşme veya karz vaadi yerini karz sözleşmesine bırakacaktır²⁰². Taraflar yaptıkları sözleşme ile ileride karz sözleşmesi kurmayı ihtiva etmektedir. Bu görüşü savunanlar kredi açma ile kredinin fiilen verilmesini iki ayrı sözleşme olarak nitelendirmektedir²⁰³.

Kredi açma sözleşmesinin karz vaadi olduğu yönündeki görüşler isabetli değildir. Şöyle ki kredi alanın her seferinde para çekmek için kredi veren banka ile ayrı bir sözleşme yapması gerekmediği için kredi açma sözleşmesi ön sözleşme olarak nitelendirilemez²⁰⁴. Ayrıca karz vaadi görüşünde yalnızca nakdi krediler sözleşme kapsamına alınırken gayrinakdi krediler tamamen kapsam dışı bırakılmaktadır²⁰⁵.

Kredi açma sözleşmesi bu görüşe göre iki farklı sözleşme ile kurulmaktadır. Ancak kredi açma sözleşmesi akdedilirken amaç ikinci bir sözleşme akdederek kredi vermek değil doğrudan doğruya kredi alanın krediyi kullanmasını sağlamaktır²⁰⁶. Kredi açma sözleşmesinde tek bir sözleşme ile kredi verme ve kredi alma işlemleri gerçekleştirilmektedir.

3.3.3.1.1.3 Tek Aşamalı Sözleşme Görüşü

Bu görüşe göre kredi açma sözleşmesi hem tek bir sözleşme hem de çerçeve sözleşme niteliğindedir. Bu sözleşme ile kredi veren banka veya benzeri finans kuruluşu kredi verme; kredi alan ise aldığı krediyi faiz, komisyon ve sair masraflarla birlikte iade etme borcu altına girmektedir. Kredi açma sözleşmesinin çerçeve sözleşme olduğunu savunanlar kredi alanın

²⁰⁰ Akyol, s. 92; Akipek, s. 214; Yener (2006), s. 64.

²⁰¹ Akyol, s. 92; Akipek, s. 214; Yener (2006), s. 64.

²⁰² Yüksel, s. 28; Akyol, s. 92; Akipek, s. 50.

²⁰³ Akipek, s. 51; Akyol, s. 92.

²⁰⁴ Akyol, s. 92; Yener (2006), s. 62.

²⁰⁵ Akipek, s. 51; Yener (2006), s. 62.

²⁰⁶ Akipek, s. 51; Akyol, s. 92.

çekme hakkı kapsamında krediyi dilediği zaman kullanmak istemesini yenilik doğurucu hak olarak tanımlamaktadır²⁰⁷.

Bu görüşe göre bankanın birden çok edimi vardır ve bu edimler tek bir sözleşmeden doğmaktadır²⁰⁸. Tek aşamalı sözleşme görüşü her ne kadar kredi açma sözleşmesinin hukuki niteliğine yakın bir görüş olsa da tam manasıyla açıklayamamaktadır. Kredi açma sözleşmesinde banka kredi alan ile sözleşme akdeder ve sözleşmenin hükümlerinin derhal doğmasını ister. Ancak bu görüşe göre kredinin belirli aşamalarda kredi alanın kullanımına sunulması kredi veren açısından birden fazla edim kabul edilmektedir. Özellikle gayrinakdi krediler yönünden kredinin ne şekilde verileceği konusunda bankanın mutabakatı arandığından kredi alana yenilik doğurucu bir hak tanınmamaktadır²⁰⁹.

3.3.3.1.1.4 Çok Aşamalı Sözleşme Görüşü

Bu görüşe göre kredi açma sözleşmesi birden fazla aşamalı olup sui generis yapıdadır²¹⁰. Çok aşamalı sözleşme görüşüne göre kredi açma sözleşmesi kanunen düzenlenmiş hiçbir sözleşme tipine benzememekte ve bu sözleşme tiplerine uydurulamamaktadır²¹¹. Bu nedenle kredi açma sözleşmesi sui generis bir sözleşmedir. Ancak bu görüş kapsamında kredi açma sözleşmesi tek aşamalı değil çok aşamalıdır. Öncelikle kredi veren ile kredi alan arasında kredinin açılması hazırlığına ilişkin sözleşme yapılır. Ardından kredinin türüne göre ikinci bir sözleşme yapılır. Bu bakımdan çok aşamalı sözleşme görüşü ön sözleşme görüşüne yaklaşmaktadır²¹².

Akyol'a göre kredi açma sözleşmesi birden fazla edim içeren sui generis bir sözleşmedir²¹³. Bir başka ifadeyle kredi açma sözleşmesi bir ön sözleşme olmayıp birden fazla sözleşme tipinin karakteristik özelliklerini taşımaktadır²¹⁴. Bu itibarla bir çerçeve oluşturan devamlı bir borç ilişkisi oluşturur²¹⁵.

²⁰⁷ **Akyol**, s. 93.; **Akipek**'e göre kredi alanın krediyi çekme hakkını kullanması yenilik doğurucu bir hak değil zaten kendisine sözleşme ile tanınmış mevcut bir haktır. Bu görüş için bkz. **Akipek**, s. 53; **Yener** (2006), s. 78.

²⁰⁸ **Akipek**, s. 51; **Yener** (2006), s. 78.

²⁰⁹ **Akyol**, s. 93; **Akipek**, s. 51; **Yener** (2006), s. 78.

²¹⁰ **Akipek**, s. 52; **Yener** (2006), s. 68.

²¹¹ **Yener** (2006), s. 68; **Akipek**, s. 52.

²¹² **Yener** (2006), s. 68; **Akipek**, s. 52.

²¹³ **Akyol**, s. 94; **Yener** (2006), s. 68.

²¹⁴ **Yener** (2006), s. 68; **Akyol**, s. 94.

²¹⁵ **Akyol**, s. 94.

Akipek’e göre de kredi açma sözleşmesi kendisine özgü bir yapısı olan sui generis bir karakter taşımaktadır²¹⁶. Ayrıca devamlı bir borç ilişkisi doğuran ve doğurduğu borç ilişkilerinin çerçevesini oluşturan bir sözleşmedir²¹⁷. Kredi sözleşmeleri tek aşamalı bir sözleşme olup hem kredi verenin hem de kredi alanın borcu bu sözleşmeden kaynaklanmaktadır²¹⁸. Kredi açma sözleşmeleri her ne kadar kendine özgü bir sözleşme olsa da tarafların akdettiği sözleşme hükümlerinin yeteriz kalması durumunda niteliğine aykırı olmadıkça karz (ödünç) sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması mümkündür²¹⁹.

Aral/Ayrancı’ya göre ise kredi açma sözleşmesi kendine özgü bir çerçeve sözleşme olup tüketim ödünçüne ilişkin hükümler ancak kıyas yoluyla uygulanabilir²²⁰.

3.3.3.2 Kredi Açma Sözleşmesinin Tüketici Kredisinden Farkı

Kredi açma sözleşmesinde kural olarak, kredi veren kredi alana belirli bir limit kapsamında kredi verirken kredi alan da bu kredinin karşılığı olarak kredi verene faiz ve komisyon ödemektedir²²¹. Tüketici kredisi sözleşmesi de belli bir miktar paranın kredi veren tarafından kredi alan tüketiciye verilmesi ve buna bağlı olarak faiz veya benzeri menfaatler elde etmesini sağlayan bir sözleşmedir. İlk bakışta kredi açma sözleşmesi tüketici kredisi sözleşmesiyle aynı niteliği taşıyor gibi gözükse de aslında çok farklı sözleşmelerdir.

Kredi veren, kredi açma sözleşmesi tanımından anlaşılacağı üzere belirlenen limit çerçevesinde ve sözleşme süresi boyunca devamlı olarak kredi vermeyi üstlenmektedir²²². Ancak tüketici kredisinde ödeme tüketiciye bir kez yapılır ve tüketicinin aldığı krediyi belirli şartlar dahilinde geri vermesiyle sözleşme sona erer. Kredi açma sözleşmesindeki devamlılık ve süreklilik unsuru, bu sözleşmeyi tüketici kredisinden ayırmaktadır²²³. Bir diğer farklılık tüketici kredisi yalnızca tüketicinin bireysel ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla akdedilirken kredi açma sözleşmesi ticari veya zirai maksatlarla yapılabilir²²⁴.

²¹⁶ *Akipek*, s. 53; Benzer görüş için bkz. *Yener* (2006), s. 100-105.

²¹⁷ *Akipek*, s. 53; Benzer görüş için bkz. *Yener* (2006), s. 100-105.

²¹⁸ *Akipek*, s. 53; Benzer görüş için bkz. *Yener* (2006), s. 100-105.

²¹⁹ *Akipek*, s. 53.

²²⁰ *Aral/Ayrancı*, s. 352.

²²¹ *Aslan* (2016), s. 161; *Akipek*, s. 214; *Akyol*, s. 76; *Bilir*, s. 2986; *Gezder*, s. 73.

²²² *Akipek*, s. 215; *Akyol*, s. 76; *Aslan* (2016), s. 161; *Gezder*, s. 73; *Bilir*, s. 2987.

²²³ *Akipek*, s. 214; *Bilir*, s. 2987; *Kara* (2015), s. 1171; *Gezder*, s. 75.

²²⁴ *Aslan* (2016), s. 161; *Akipek*, s. 215; *Bilir*, s. 2987.

Kredi açma sözleşmesinde kredi alan krediyi farklı şekillerde elde etme ve kullanma imkanına sahiptir²²⁵. Bu kapsamda kredinin doğrudan doğruya sağlanması zorunlu değildir²²⁶. Kredi alan belirlenen limit dahilinde nakit çekebileceği gibi, akreditif açılması, çeklerin ödenmesi, poliçe ve bonoların iştira veya iskonto edilmesi de mümkündür²²⁷. Tüketici kredisi sözleşmesinde kredi veren krediyi, tüketiciye doğrudan doğruya nakden vermektedir²²⁸.

Bir diğer fark olarak cari hesap şeklinde işleyen kredi sözleşmelerinde kullanılan kredinin geri ödenmesiyle sözleşme kendiliğinden sona ermez ise de tüketici kredilerinde belirlenen vadeye göre son taksit ödenince bu ödemeye birlikte sözleşme sona erer²²⁹. *Kayar*'a göre bahsi geçen durumda sözleşmenin her iki tarafı da tüm borçlarını anlaşılmaya uygun olarak ifa etmektedirler²³⁰. Tüketici kredisi sözleşmelerinde ifa edilecek başka bir borç kalmadığına ve ifa tüm borçların sona erme şekli olduğuna göre taraflar arasındaki borç ilişkisi de ortadan kalkmış olacaktır²³¹. Uygulama da bu yönde olup tekrar kredi kullanabilmek için yeni bir sözleşme yapılması gerekir.

3.3.3.3 Tüketim Ödücü (Karz) Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Tüketim ödücü (karz) sözleşmesi, ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir²³². 6098 sayılı TBK m. 386 hükmü ile düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafların asli edim yükümlülüklerine göre sözleşmenin tanımını yapmıştır²³³. Tüketim ödücü sözleşmesi kapsamında ödünç veren bir miktar para veya şeker, tahıl gibi misli bir şeyin mülkiyetini belirli bir süre olmak kaydıyla ödünç alana geçirmeyi; ödünç alan da aynı miktar ve nitelikte şeyi ödünç verene iade etmeyi taahhüt etmektedir²³⁴.

²²⁵ **Akıpek**, s. 215; **Akyol**, s. 76; **Yener** (2006), s. 104.

²²⁶ **Aral/Ayrancı**, s. 351; **Akıpek**, s. 215; **Yener** (2006), s. 104.

²²⁷ **Aral/Ayrancı**, s. 351; **Akıpek**, s. 215.

²²⁸ **Akıpek**, s. 215; **Yener** (2006), s. 102.

²²⁹ **Kayar** (2000), s. 76; **Yener** (2006), s. 103.

²³⁰ **Yener** (2006), s. 102; **Kayar** (2000), s. 76.

²³¹ **Kayar** (2000), s. 76.

²³² **Yener** (2006), s. 62; **Ayrancı/Aral**, s. 345.

²³³ **Ayrancı/Aral**, s. 345.

²³⁴ **Özbilen, Arif Barış** (2016) 'Tüketim Ödücü Sözleşmesinde Ödünç Alanın Ödeme Güçsüzlüğü ve Bu Güçsüzlüğün Yarattığı Hukuki Sonuçlar' Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 7, Sayı 27, S. 125-154, s. 126; **Ayrancı/Aral**, s. 345.

Misli eşya; miktarı sayı, tartı, ölçü ile belirlenebilen, yerine başka bir şeyin konulabildiği, bölündüğü takdirde niteliklerinden ve değerlerinden kayıp vermeyen eşyalardır²³⁵.

Tüketim ödünç sözleşmesinde ödünç alanın, sözleşme konusu şeyi tüketme yetkisinin bulunması sebebiyle, kullanımına bırakılan ödünç konusu şeyin kendisi değil değeri olmaktadır²³⁶. Bu nedenle ödünç alan kendisine verilen şeyi tüketebilir veya yok edebilir²³⁷. Ancak ödünç olarak devraldığı şeyle aynı nitelik ve miktardaki bir başka şeyi vererek ödünç verene karşı iade yükümlülüğünü yerine getirebilir²³⁸.

Hukuki mahiyet itibariyle tüketim ödünç sözleşmesi borç doğuran, rızai bir sözleşmedir²³⁹. Faiz öngörülmediği takdirde tüketim ödünç sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir²⁴⁰. Zira karşılıklı edimlerin değiştirilmesi mevzu bahis değildir ve mülkiyet devrinin amacı iadeye ilişkin bir alacak elde etmek değildir²⁴¹. Ödünç verenin sözleşme süresince ödünç verilen şeyin değerinden yoksun kalmasının karşılığı bulunmamaktadır²⁴². TBK m. 387 uyarınca ticari olmayan tüketim ödünç sözleşmelerinde faizin talep edilebilmesi için kararlaştırılması gerekir. Ancak ticari tüketim ödünç sözleşmelerinde kararlaştırılmasa dahi faiz ödenmesi gerekir. Faiz kararlaştırılan veya faiz gereken hallerde ödünç sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğine haiz olmaktadır²⁴³.

Tüketim ödünç sözleşmesinde ödünç konusunun mülkiyetinin devri ve bu amaçla teslim borcu, ödünç verenin asli yükümlülüğüdür²⁴⁴. Belirli bir miktar paranın ödünç verilmesi halinde, ödünç verenin teslim borcu nakden olabileceği gibi, ödünç alanın banka veya posta çeki hesabına yatırma şeklinde de olabilir²⁴⁵. Benzer şekilde taraflar ödemenin dolaylı yoldan gerçekleşmesini de kararlaştırabilirler²⁴⁶. Ödünç verenin talimatı ile bir bankanın parayı ödünç alana vermesi, ödünç alanın hesabına nakletmesi veya bir çek ya da

²³⁵ Eren, s. 109; Bununla birlikte misli olmayan bir eşyanın (heykeltıraş tarafından meydana getirilen heykel gibi) tüketim ödünç sözleşmesinin konusunu oluşturması mümkün değildir. Bknz. Özbilen, s. 127.

²³⁶ Özbilen, s. 126; Ayrancı/Aral, s. 345.

²³⁷ Ayrancı/Aral, s. 345; Gezder, s. 68.

²³⁸ Özbilen, s. 126; Ayrancı/Aral, s. 345.

²³⁹ Ayrancı/Aral, s. 345; Gezder, s. 68.

²⁴⁰ Özbilen, s. 127; Ayrancı/Aral, s. 345; Gezder, s. 69.

²⁴¹ Ayrancı/Aral, s. 345; Gezder, s. 68.

²⁴² Gezder, s. 68; Ayrancı/Aral, s. 345.

²⁴³ Ayrancı/Aral, s. 346; Özbilen, s. 128.

²⁴⁴ Gezder, s. 68; Ayrancı/Aral, s. 352.

²⁴⁵ Ayrancı/Aral, s. 352.

²⁴⁶ Ayrancı/Aral, s. 353; Gezder, s. 69.

bono teslimi suretiyle ödeme uğruna ifada bulunması gibi durumlar ödemenin dolaylı olarak gerçekleşmesine örnek teşkil eder²⁴⁷.

Ödünç sözleşmesinde ticari ödünçler dışında kural olarak faiz zorunlu değildir²⁴⁸. Ödünç sözleşmelerinin konusu misli eşya ödünçü ve para ödünçü olarak ikiye ayrılır. TBK m. 387 uyarınca ticari olmayan tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez. Ancak ticari tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir. Tüketici kredisinin konusunu ise belli bir miktar para oluşturur. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmesinin karşılığında kredi veren faiz ya da buna benzer bir menfaat elde etmelidir. Bu bakımdan tüketici kredisi sözleşmeleri tüketim ödünçü sözleşmelerinden ayrılmaktadır.

Ödünç sözleşmesi ile tüketici kredisi sözleşmesinin hukuki mahiyetinde de farklılıklar bulunmaktadır. Faiz kararlaştırılmayan para ödünçü ve misli eşya ödünçünü kapsam dışı bıraktığımızda bir miktar paranın ödünç verildiği ve ödünç alanın da bu parayı faiziyle birlikte geri ödeme yükümlülüğü düşünüldüğünde her iki sözleşme de birbirine yakın görülmektedir²⁴⁹. Her iki sözleşme de tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir ve ödünç veren ile kredi verenin borcu bir miktar paranın verilmesi; ödünç alan ile kredi alanın borcu da bu parayı faiziyle birlikte iade etmektir²⁵⁰. Ancak tüketim ödünçü ile tüketici kredisi sözleşmeleri karşılaştırıldığında hukuki niteliklerinin farklı olduğu ortaya çıkacaktır.

Öncelikle tüketici kredisi sözleşmeleri TKHK m. 22/3 gereği yazılı olarak kurulmak zorundadır. Aksi halde kredi sözleşmesi geçersiz olacaktır. Oysaki TBK'da tüketim ödünçü sözleşmesine ilişkin düzenlemelere bakıldığında böyle bir şekil şartı aranmamaktadır.

Bir diğer farklılık, tüketici kredisi tüketicinin finansmanını sağlamak amacıyla verilmektedir²⁵¹. Tüketici bu finansman sayesinde özel bir ihtiyacını karşılayabilir. Ancak tüketim ödünçü sözleşmesinde böyle bir saik aranmamaktadır. Özellikle bağlı tüketici kredilerinde kredi veren, belirlenen satıcı ya da hizmet sunan veya belirlenen mal ya da hizmetin alımına ilişkin kredi vermektedir²⁵². Bağlı kredi türlerinden finanse edilmiş taksitle satım sözleşmesinde ise kredi tutarı tüketiciye değil doğrudan satıcıya verilmektedir²⁵³.

²⁴⁷ Ayrancı/Aral, s. 353.

²⁴⁸ Aral/ Ayrancı, s. 347; Bilir, s. 2986; Gezder, s. 70; Kara (2015), s. 1171.

²⁴⁹ Akipek, s. 189; Gezder, s. 75.

²⁵⁰ Gezder, s. 75; Akipek, s. 189.

²⁵¹ Akipek, s. 189; Gezder, s. 75.

²⁵² Gezder, s. 75; Akipek, s. 189.

²⁵³ Akipek, s. 189.

Ödünç sözleşmesinde böyle bir koşul bulunmamaktadır. Ödünç alanın aldığı para öduncünü üçüncü kişilere vermesi halinde ödünç veren ile üçüncü kişi arasında herhangi bir bağ kurulmasına gerek yoktur²⁵⁴.

3.3.3.4 Factoring Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Factoring, vadeli satış yapan firmaların mal ve hizmet satışından doğan alacak haklarını factor adı verilen finansal kuruluşlara satma yoluyla kısa vadeli kaynak sağladıkları bir tekniktir²⁵⁵. Daha basit anlatımla factoring işlemi müşteri alacaklarının factor tarafından bedeli peşin ödenmek suretiyle satın alınmasıdır²⁵⁶.

Factor terimi latince ‘facere’ fiilinden türemiş olup bir şey yapmak, icra etmek anlamlarına gelir²⁵⁷. Factoring işlemi üç köşeli bir ilişkidir²⁵⁸. Bu köşeler; factoring işlemi talep eden, alacakların karşılığını peşin ödeyen factoring kurumu (factor, factoring bankası veya factoring şirketi), müşteriden devredilen ve karşılığı peşin olarak ödenen alacaklarının yöneldiği firmadır. 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu²⁵⁹ m.4’ te belirtilen bankaların faaliyet alanları içerisinde factoring işlemleri de yer almaktadır.

Factoring işleminde finansman, teminat ve iş görme işlevleri öne çıkmaktadır²⁶⁰. Finansman işleminde factoring şirketi alacağın vadesinden önce ödeme yaparak müşterisini kredilendirmektedir²⁶¹. Teminat işlevi kapsamında ise factoring şirketi kendisine devredilen alacaklar açısından önceden ödeme gücünü araştırdığı üçüncü kişi borçlunun ödeme yeteneği bulunmaması riskini üzerine almaktadır²⁶². Bir diğer fonksiyonu olan iş görme işlevinde de factoring şirketinin kendi uzmanlık alanı ile alacağı tahsil etmesi, bunun için gerekli tüm işlemleri yerine getirmesi, müşteriye finansal politikasına ilişkin bilgi vermesi ve para analizlerini sunması söz konusudur²⁶³.

²⁵⁴ Akipek, s. 189.

²⁵⁵ Demir, Remzi (2013) ‘Factoring Sözleşmeleri’ Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, S. 877-902, s. 878; Factoring hizmetleri kısaca alacak yönetimi olarak tanımlanabilir. Ayrıntılı bilgi için bkznz. Gezder, s. 81.

²⁵⁶ Tiryaki, Betül (2006) ‘Factoring ve Factoring İşleminin Hukuki Niteliği’ Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, S. 189-214., s. 190.

²⁵⁷ Tiryaki, s. 189.

²⁵⁸ Gezder, s. 80; Tiryaki, s. 191.

²⁵⁹ RG, T. 19.10.2005, S. 25983.

²⁶⁰ Kahraman, Zafer (2010) ‘Factoring Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Yükümlülükleri’ Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hukuk Dergisi, Sayı 69-70, S. 72-90, s. 74.

²⁶¹ Tiryaki, s. 194; Kahraman, s. 74; Demir, s. 881.

²⁶² Kahraman, s. 74; Tiryaki, s. 194; Demir, s. 881.

²⁶³ Kahraman, s. 75; Tiryaki, s. 194; Demir, s. 881.

21.11.2012 tarihli 6163 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu²⁶⁴ m. 38 faktoring sözleşmelerinin tanımına yer vermiştir. İlgili düzenleme uyarınca faktoring sözleşmesi, mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile tevsik edilen alacaklar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tevsik edilebilen mal veya hizmet satışına bağlı doğacak alacakları devir almak suretiyle, faktoring şirketinin müşterisine sağladığı tahsilat, borçlu ve müşteri hesaplarının tutulmasının yanı sıra finansman veya faktoring garantisi fonksiyonlarından herhangi birini ya da tümünü içeren sözleşmedir.

Factoring sözleşmesinde satıcı firma, kredi satışlarından dolayı meydana gelen nakit ihtiyacını factoring işleminin finansal sağlama işlemi ile temin etmektedir²⁶⁵. Satıcı bir factoring kurumu/şirketi ile çalıştığında sattığı malın karşılığında müşterilerinden alacaklarını factoring kurumu ile yaptığı anlaşma çerçevesinde bu kuruma devredecektir²⁶⁶. Taraflarca yapılan bu sözleşme uyarınca satıcı alacakların tahsilinden kaynaklanan muhtemel tehlikeyi factoring kurumu/şirketine geçirmekte ve factorün bu tehlikeyi satıcıya rücu ederek giderme hakkı bulunmamaktadır²⁶⁷.

Tüketici kredisi türlerinden bağlı tüketici kredisinde de satıcı kredi verenle çerçeve sözleşme yapmakta ve tüketiciye vadeli olarak verdiği mal ya da hizmet için kredi verenden nakit para almaktadır²⁶⁸. Ancak tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici ile kredi veren kuruluş arasında ayrıca sözleşme yapılmaktadır. Bu durum factoring sözleşmesinde yoktur²⁶⁹. Factoring sözleşmesi satıcının factore alacağını devir etmesi olarak yansımakta factor ile müşteri arasında ayrı bir sözleşme bulunmamaktadır²⁷⁰.

Factoring sözleşmesinde satıcı ile factor arasında yapılan sözleşme de tüketici kredisi sözleşmesi sayılamaz²⁷¹. Zira taraflardan birinin tüketici olmadığı bir sözleşmeyi tüketici sözleşmeleri kapsamında değerlendirmemiz mümkün değildir. Bu nedenle factoring sözleşmesinde satıcının tüketici sıfatına haiz olmadığını söyleyebiliriz.

²⁶⁴ RG, T. 21.11.2012, S. 28496.

²⁶⁵ **Kahraman**, s. 74; **Gezder**, s. 84.

²⁶⁶ **Gezder**, s. 81; **Tiryaki**, s. 198.

²⁶⁷ **Tiryaki**, s. 198; **Gezder**, s. 81.

²⁶⁸ **Tiryaki**, s. 198; **Gezder**, s. 81.

²⁶⁹ **Gezder**, s. 81.

²⁷⁰ **Gezder**, s. 82.

²⁷¹ **Gezder**, s. 82.

3.3.4 Günümüzde Tüketici Kredisi Sözleşmeleri

Tüketici kredileri 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik öncesi 4077 sayılı TKHK döneminde isimsiz sözleşme olarak öğretide yer almaktaydı. Tüketici kredisi sözleşmesinin, kredi açma sözleşmesi ya da ödünç sözleşmesi olduğu yönünde doktrinde görüşler olmasına rağmen hakim görüş tüketici kredisinin kendine özgü bir yapısının olduğuydu. Kanunda düzenlenen diğer sözleşmelere benzemeyen, ilgili sözleşmelerin unsurlarını kısmen ya da tamamen taşımayan bir sözleşme olarak irdelenmekteydi. Tüketici kredisi sözleşmelerinin yeni unsurları ve oluşumları içerisinde barındırmasından dolayı sui generis niteliği taşıdığı ifade edilmekteydi.

4822 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrası 4077 sayılı TKHK’da tüketici kredileri m.10’da düzenlenmiştir. Böylece tüketici kredisi sözleşmeleri bağımsız, kendine özgü unsurları olan ve yasal düzenlemeye kavuşan bir sözleşme halini almıştır. Yapılan bu düzenleme ile tüketici kredilerinin isimsiz olma özelliği ortadan kalkmıştır. Tüketici kredileri 4077 sayılı Kanun’da genel özellikleri itibariyle tek maddede olabildiğince ayrıntılı bir şekilde düzenlenmişti. Her ne kadar eksikleri olsa da tüketici kredilerinin yasal düzenlemeye kavuşması ve ayrı bir sözleşme tipi olarak karşımıza çıkması önemli bir yeniliktir.

Günümüzde 6502 sayılı TKHK m. 22 ve devamında düzenlenen tüketici kredileri bağımsız, isimli ve karşılıklı iki tarafa borç yükleyen rızai bir sözleşmedir. 4822 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önceki 4077 sayılı TKHK döneminde yapılan tartışmalar tüketici kredisinin TKHK ile düzenlenmesiyle son bulmuştur. Tüketici kredisi sözleşmeleri kanundaki şartlara uygun olarak tarafların ortak iradeleriyle kurulan, kendine özgü hukuki sonuçları olan bir sözleşmedir. Ayrıca mülga kanunda yer verilmeyen tüketici kredisi tanımına 6502 sayılı TKHK’da yer verilmiştir. Tüketici kredisinin tanımıyla birlikte esaslı unsurları da görülebilmektedir.

4. TÜKETİCİ KREDİSİNİN UNSURLARI, KONUSU, KURULMASI, GEÇERLİLİK ŞEKLİ, İÇERİĞİ VE TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TÜRLERİ

4.1 Tüketici Kredisinin Unsurları

4.1.1 Tüketici Kredisinin Tarafları

4.1.1.1 Kredi Alan

Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi alan tüketici ile kredi veren banka veya başka bir finans kurumu veya tüketiciye kredi vermeyi iş edinen kişiler arasında yapılan sözleşmedir²⁷². Bu bakımdan tüketici kredisinde krediyi talep edecek taraf tüketicidir²⁷³.

Doktrinde genel görüşe göre tüketici sayılabilecek tüzel kişiler ticari işletme işletmeyen, kar amacı gütmeyen dernek ve vakıflardır²⁷⁴. Örneğin, dernek yöneticilerinin toplantılarda kullanmak üzere eşya alması ya da yoksul öğrencilerin eğitimlerine katkıda bulunmak üzere burs verme amacıyla derneğin kredi çekmesi halinde dernek tüketici sayılmaktadır²⁷⁵. Bu görüşe göre tüzel kişi tacirlerin yaptıkları tüm işlemler esasen ticari iş sayılacağından TKHK kapsamında değerlendirilemez²⁷⁶.

Aslan'a göre bir banka ile derneğin yaptığı kredi sözleşmesi, tüketicilerin yararlandığı koruyucu hükümlerden derneğin de yararlanması halinde kabul edilen istisnai bir durumdur ve genel olarak tüketici kredilerinin gerçek kişiler açısından söz konusu olması gerekmektedir²⁷⁷.

Arkan'a göre de tüzel kişi tacirlerin yaptıkları tüm işlemler hem kanun hem de nitelik gereği ticari iş sayılacağından talep ettikleri kredi tüketicinin korunması kapsamında tüketici kredisi sayılmayacaktır²⁷⁸.

²⁷² **Özel**, s. 180; **Aslan** (2016), s. 163; **Kara** (2015), s. 1172.

²⁷³ Tüketici kavramı bu tezin 'Tüketici ve Tüketicinin Korunması Kavramı' başlığı altında detaylı bir şekilde yer almaktadır. Bknz. s. 8-13.

²⁷⁴ **Arkan, Sabih** (2007) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 64; **Arkan** (1995), s. 36; **Bilir'e** göre kural olarak tüzel kişi tacirlerin kapsam dışında tutulması yerindedir. Ancak tüm tüzel kişilerin TKHK kapsamı dışında tutulması ise dernek ve vakıfların kanunun korumasından yararlanamaması demektir ve bu da tüketici kavramına tüzel kişileri de dahil eden TKHK ile bağdaşmayacaktır. Bknz. **Bilir**, s. 2983.

²⁷⁵ **Aslan** (2016), s. 163; **Bilir**, s. 2982; **Kara** (2015), s. 1173.

²⁷⁶ **Arkan** (1995), s. 36; **Aslan** (2016), s. 163; **Bilir**, s. 2982.

²⁷⁷ **Aslan** (2016), s. 163; Aynı görüş için bknz. **Gezder**, s. 169.

²⁷⁸ **Arkan** (1995), s. 36.

İnal'a göre bir mal veya hizmeti, bir ticari şirket, dernek, vakıf, kamu iktisadi teşekkülleri, meslek odaları gibi tüzel kişiler tarafından da ticari veya mesleki olmayan özel amaçlarla ve nihai kullanan kişi sıfatıyla kullanılması, yararlanılması veya tüketilmesi halinde bir tüketim işlevi söz konusu olmakta ve tüzel kişi tüketici olarak kabul edilmektedir²⁷⁹.

Akipek'e göre kredi alanın kural olarak tüketim amacı ile herhangi bir mal satın almak veya hizmetten yararlanmak isteyen gerçek kişiler olması gerektiği ancak istisnai de olsa kanunun açık ifadesi ve hakkaniyet gereği yine tüketim amacı söz konusu olmak şartıyla tüzel kişilerin de bu kapsama alınması gerekmektedir²⁸⁰.

Ceylan'a göre de tüzel kişilerin aynen gerçek kişi gibi mesleki ve ticari faaliyetleri dışındaki bir alanda mal ve hizmetleri kullanma, tüketme amacıyla hukuki işlemler yapmasının kanun kapsamına alınması olumlu olmuştur ve özellikle ticaret dışı faaliyet yapan dernekler, vakıflar bakımından isabetli bir düzenleme yapılmıştır²⁸¹.

4.1.1.2 Kredi Veren

87/102 sayılı AB Direktifi ile kredi veren taraf, krediyi mesleki veya ticari olarak veren gerçek ya da tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Direktife uyumlu olarak 6502 sayılı TKHK ile tüketici kredisi veren taraf m.3/1 ğ bendinde belirtildiği şekilde mevzuatı gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişi olarak ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere kredi veren bu yetkiyi mevzuatından dolayı elde etmekte olduğundan satıcının taksitli satış nedeniyle tüketiciye açmış olduğu kredi kanun nazarında tüketici kredisi sayılmayacaktır²⁸².

4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik sonrası 4077 sayılı TKHK m.3/1 k bendi uyarınca kredi veren taraf mevzuatları gereği tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan banka, özel finans kuruluşu ve finansman şirketleri olarak belirtilmiştir. Değişiklikten önceki 1995 tarihli 4077 sayılı TKHK m.10/1 hükmünde, tüketicilerin tüketici kredisi almak için banka veya benzeri finans kuruluşlarına başvurması gerektiği belirtmiş ve kredi veren ibaresine yer verilmemiştir. Değindiğimiz üzere 4822 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce bankalar ve benzeri finans kuruluşlarından bahsedilmesi bu kapsama özel finans kuruluşlarının,

²⁷⁹ *İnal* (2014a), s. 278.

²⁸⁰ *Akipek*, s. 197.

²⁸¹ *Ceylan* (2008), s. 50.

²⁸² *Özel*, s. 180; *Kara* (2015), s. 1173; *Gezder*, s. 173.

finansman şirketlerinin de dahil olup olmayacağı hususunda muğlak kalmıştır²⁸³. Bu ifade kapsamına 90 sayılı kanunda değişiklik yapan 1994 Tarihli 545 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki KHK'ya göre ödünç para verme işleriyle uğraşan kişilerin de dahil olduğu kabul edilmekteydi²⁸⁴.

545 sayılı KHK'nın amacı m.1' de '*faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle sürekli olarak ödünç para verme işleriyle uğraşan gerçek kişilerin ve finansman şirketleri ile faktoring şirketlerinin faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi*' olarak gösterilmiştir.

Anılan KHK'nın m.3 hükmünde ise finansman şirketlerinin '*devamlı ve mutad iştigal konusu olarak her türlü mal ve hizmet alımını kredilendirmek üzere ödünç para veren tüketici kredi şirketleri*' finansman şirketi; '*mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak alacakları temellük ederek tahsilini üstlenen, bu alacaklara karşılık ödemelerde bulunarak, finansman sağlayan şirketlerinin*' ise faktöring şirketi olarak ifade edilmiştir. Bu bakımdan bu şirketlerinde tüketici kredisi vermeye yetkili kuruluşlardan olduğu belirtilmekteydi²⁸⁵. Mevcut düzenleme ile muğlaklık giderilmiş ve 6502 sayılı TKHK m.3/1 bağlamında tüketici kredilerinin kredi veren tarafında bankalar, özel finans kuruluşları ve finansman şirketlerinin olduğu düzenlenmiştir.

4.1.2 Yapılan İşlemin Tüketici İşlemi Niteliğinde Olması

Tüketici hukukunda temel öge tüketicidir. Bu yüzden TKHK düzenlemelerinin tüketici merkezli yapıldığını söyleyebiliriz. Taraflardan birinin tüketici olduğu, karşı tarafın satıcı/sağlayıcı yani kar elde etmek amacıyla mal ve hizmet sunan gerçek veya tüzel kişi olması halinde sözleşmenin niteliği veya adının bir önemi bulunmamaktadır²⁸⁶. Yapılan sözleşme tüketici işlemi olarak kabul edilir. Zira tüketici işlemi tüketici sözleşmesini de içine alan geniş bir kavramdır. Kural olarak tüketici sözleşmeleri için geçerli olan özelliklerin tümü aynı şekilde tüketici işlemi için de geçerlidir²⁸⁷.

Tüketici kredisi için öncelikle işlemin tüketici işlemi olması gerekmektedir. 6502 sayılı TKHK m. 3/1 uyarınca tüketici ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi; tüketici işlemi ise mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri

²⁸³ Bilir, s. 2983; İnal (2014a), s. 320.

²⁸⁴ İnal (2014a), s. 321; Akipek, s. 199; Bilir, s. 2983.

²⁸⁵ Ceylan (2008), s. 51; İnal (2014a), s. 321; Gezder, s. 178.

²⁸⁶ Kara (2015), s. 136.

²⁸⁷ Kara (2015), s. 137.

de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dahil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder²⁸⁸. Bu bağlamda tüketici kredisinin tarafları mevzuatı gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişi olabilen kredi veren ile kredi talebinde ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeyen gerçek veya tüzel kişi olabilen tüketicidir²⁸⁹.

Tüzel kişinin ilk bakışta işlemi ticari işlem olarak düşünülse de bir mal veya hizmetin, bir ticari şirket, dernek, vakıf, kamu iktisadi teşekkülleri, meslek odaları gibi tüzel kişiler tarafından özel kullanım amacıyla ve nihai kullanan kişi sıfatıyla kullanılması ve tüketilmesi mümkün olduğundan bu amaçlarla hareket eden tüzel kişi tüketici; yapılan işlem ise tüketici işlemi kapsamında sayılmaktadır²⁹⁰.

4.1.3 Taraflarca Belirlenen Kredi Miktarı

Mülga 4077 sayılı TKHK ve 6502 sayılı TKHK kredi verenin tüketiciye sağlayacağı kredi miktarıyla ilgili parasal sınır belirlememiştir. Taraflar sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kredi miktarını diledikleri şekilde belirleyebilirler. Kredi sözleşmeleri kapsamında mevzuatımızda önemli olan husus kredi miktarının, vadesinin ve şartlarının varsa tüketiciden talep edilecek masrafların yazılı olarak kararlaştırılmasıdır.

Her ne kadar TKHK belli bir limit öngörmese de uygulamada bankalar kredi talebinde bulunan tüketicilerin ekonomik durumlarına bakarak, aylık gelirlerine göre kredi limiti belirlemektedir²⁹¹.

87/102 sayılı AB Direktifi tüketici kredilerine ilişkin alt ve üst sınır getirmiştir²⁹². Direktife göre 200 Euro'dan az veya 20.000 Euro'dan fazla miktardaki kredi sözleşmeleri

²⁸⁸ Yargıtay 13. HD E: 2016/25281 K: 2019/10327 T: 22.10.2019.

²⁸⁹ **Özkurt, Ayşegül** (2014) 'Tüketici Kredileri' Şahin Mccarthy, Oya/ Dinç, Mutlu (Editörler), Tüketici Hukuku Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 326.; **Kara** (2015), s. 1173; **İnal** (2014a), s. 262; **Reisoğlu (Seza)**, s. 50; **Gürses** s. 267.

²⁹⁰ Arkan'a göre hukukumuz açısından tacir niteliğindeki tüzel kişilerin bütün faaliyetlerinin ticari iş sayılmasından dolayı bunların bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak kullanmalarından söz edilemez. Bknz. **Arkan** (1995) s. 36; **Aslan** (2016), s. 163; **İnal** (2014a), s. 278; **Ceylan** (2008), s. 50; Yargıtay 13. HD E: 2013/6728 K: 2013/13962 T: 28.05.2013 sayılı kararında ruhsatında hususi ibaresi yazmayan kapalı kasa kamyonetin satın alınması işlemi tüketici işlemi niteliğinde görmemiştir. Karar için bknz. **Tutumlu** (2017), s. 51.

²⁹¹ **Gezder**, s. 26.

²⁹² **Aslan** (2006), s. 364; **Ceylan** (2008), s. 41.

tüketici kredisine kapsamına girmemektedir. Belirttiğimiz üzere TKHK böyle bir sınırlama öngörmemiştir.

Gezder'e göre tüketici kredisine ilişkin yasal düzenlemede alt limit olmasa dahi en azından belirli bir üst sınırın konulması tüketicinin aşırı borçlanmasına engel teşkil ederek tüketiciyi koruma açısından fayda sağlardı²⁹³.

4.1.4 Ödemenin Ertelenmesi ve Geri Ödeme Şekli

Sözleşme konusu para ediminin kredilendirilmesi ve vadeler halinde ödenmesi tüketici kredisine sözleşmelerinin unsurlarındandır²⁹⁴. Tüketici Kredisine Sözleşmeleri Yönetmeliği m.2/1 hükmü uyarınca ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi söz konusudur.

Ödemenin ertelenmesi, bir sözleşmeden ya da bir yasa hükmünden kaynaklanan müeccel bir borcun muacceliyet zamanının ileride belirlenebilen bir tarihe kadar ertelenmesi veya muaccel hale gelmiş bir borcun ödemesinin ileride belirlenebilir bir tarihe kadar ortadan kaldırılmasıdır²⁹⁵. Kredi veren tarafından ödemenin ertelenmesi, tüketicinin kredi borcunun ileri bir tarihe bırakılmasını ifade etmektedir. Böylelikle kredi veren tüketiciye vermiş olduğu krediyi geri ödemede bir vade tanımaktadır²⁹⁶.

Uygulamada kredi veren kuruluşlarca hazırlanan tüketici sözleşmelerinin geri ödemesinin aylık taksitler halinde olduğunu görmekteyiz. Bu aylık geri ödeme planı tüketici ve kredi veren tarafından kararlaştırılıp kredinin türüne ve miktarına göre değişiklik göstermektedir.

Belirli bir vadeye yayılan kredi sözleşmelerinde kredi veren tarafından taraflarca üzerinde anlaşmış oldukları ödeme planı bir çizelge şeklinde yazılı olarak hazırlanır. Kredi verence talep edilen zorunlu masraf ve ek giderler de bu planın içerisinde yer almak zorundadır.

²⁹³ *Gezder*, s. 26.

²⁹⁴ *Gezder*, s. 26.

²⁹⁵ *Gümüş, Mustafa Alper* (2013) 'Muacceliyetin Ertelenmesi' *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 11, Sayı 126, s. 20.

²⁹⁶ *Akipek*, s. 317; *İnal* (2014a), s. 711; *Gezder*, s. 26.

4.1.5 Tüketicie Faiz veya Benzeri Bir Menfaat Karşılığı Kredi Kullandırılması

Tüketici kredisi sözleşmelerinin bir diğer unsuru da kredi kuruluşlarının tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında kredi vermesidir. Bu husus 6502 sayılı TKHK m.22/1’de yer alan tüketici sözleşmeleri tanımında belirtilmiştir.

Genel itibariyle faiz, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan borçlarda alacaklının söz konusu paradan yoksun kaldığı süreye ve belli bir orana bağlı olarak gerçekleşen bir karşılıktır²⁹⁷. Tanımdan anlaşılacağı üzere faizin unsurları; asıl alacak olarak bir para alacağının bulunması ve bu alacağın miktarının belirli olması, mahrum kalınan sürenin dolması, belli bir oranın uygulanmasıdır²⁹⁸.

Kredi sözleşmesinde faiz kredi kullanmanın karşılığıdır. Kredi veren banka tüketiciye karşı olan asli edimini bir anda ifa etmekte ancak tüketici bankaya karşı olan edimini zaman içerisinde ifa etmektedir. Bunun neticesi olarak belirlenen faiz oranı tüketiciden birden alınmamakta belirli taksitler dahilinde alınmaktadır. Tüketici almış olduğu krediyi anapara ve faiz alacağı olarak kredi verene geri ödemektedir. Tacir olan bankanın kar elde etme amacı düşünüldüğünde tüketicinin kredi alacağına karşılık faiz talep etmesi olağandır²⁹⁹.

Tüketici hukukunda faiz ile ilgili önemli hususlardan biri yıllık faiz oranıdır³⁰⁰. Anapara faiz oranı sözleşmede kararlaştırılabilir ya da kararlaştırılmayabilir. TBK m.88/1 uyarınca sözleşmede faiz oranı kararlaştırılmamış ise yıllık faiz oranı faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir³⁰¹. Ancak tüketici kredisi sözleşmelerine faizin kararlaştırılmamış olmasına ilişkin TKHK’da özel bir düzenleme bulunmaktadır. TKHK m.25/2 kapsamında tüketici kredisi sözleşmelerinde, anapara faiz, efektif yıllık faiz veya kredinin toplam maliyetinin yer almaması durumunda, kredi tutarı faizsiz olarak sözleşme süresinin sonuna kadar kullandırılmaktadır.

Kredi işlemlerinde bankalar tüketicilerden yalnızca faiz almazlar. Faiz dışı bir menfaat talep etmeleri de mümkündür. 20.02.2020 tarihli 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile

²⁹⁷ Aydoğdu, Murat (2010) ‘6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz İle İlgili Düzenlemeler’ Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, S. 85-136, s. 86.

²⁹⁸ Aydoğdu (2010), s. 86.

²⁹⁹ Akipek, s. 311.

³⁰⁰ Karakocalı/ Kurşun, s. 106; Özel, s. 183.

³⁰¹ Karakocalı/ Kurşun, s. 106; Özel, s. 183.

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişikliğe uğrayan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.144'te Merkez Bankasının bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azami faiz oranlarını, katılma hesaplarında kar ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dahil her türlü işlemlerinden elde edecekleri ücret, masraf, komisyon ve diğer menfaatlerin nitelikleri ile azami miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkili olduğunu düzenlemiştir³⁰².

Faiz dışı menfaatler bankalar tarafından tüketicilerden dosya masrafı, kredi kullandırma komisyonu, basılı evrak bedeli, istihbarat ücreti vs. olarak karşımıza çıkmaktadır³⁰³. TKHK, kredi veren kuruluşlar tarafından tüketicilerden faiz dışında alınacak ücret, komisyon ve masrafları yasaklamamıştır. Ancak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun belirlediği sınırlar çerçevesinde bu ücretler talep edilmelidir. Faiz dışı menfaatlerin tüketicilerden alınabilmesi için zorunlu, makul ve yasal düzenlemelerin amacına hizmet eder nitelikte olması gerekir.

4.2. Tüketici Kredisinin Konusu

Tüketici kredisinin amacı, tüketicinin bir malın satın alınması veya bir hizmetin sağlanması diğer bir deyişle çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması için finansman sağlanmasıdır³⁰⁴. Mal ve hizmet kavramları 6502 sayılı TKHK m. 3/1 d ve h bentlerinde tanımlanmıştır. Mal kavramı alışverişe konu olan taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi malları; hizmet ise bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusunu ifade etmektedir. Sözleşmenin konusu açısından bir kredinin tüketici kredisi sayılabilmesi için bir mal satın alımı ya da hizmet temin edilmesi amaçlarına yönelik olması gerekir³⁰⁵.

4077 sayılı TKHK m. 10'da tüketicilerin kredi verenden nakit olarak aldıkları kredi olduğu düzenlenmekteydi. Bu sebeple mülga kanun döneminde tüketici kredisi sözleşmesinin konusu bir miktar paranın tüketiciye verilmesiydi. Ayrıca kanun değişikliğe uğramadan önce gayrimenkul alımı için verilen krediler kanun kapsamında tüketici kredisi sayılmazken konut

³⁰² Çeker, Mustafa (2015) 'Tüketici Hukuku Açısından Bankacılıkta Faiz Uygulamaları' Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, Ankara, Bilge, s. 77.

³⁰³ Çeker, s. 78.

³⁰⁴ Akipek, s. 200; Ceylan, Ebru (2007) 'Tüketici Kredileri' Tüketicinin Korunması Semineri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, s. 88; Aslan (2016), s. 164; Özyurt, s. 326; Kara (2015), s. 1174.

³⁰⁵ Akipek, s. 200; Aslan (2016), s. 164; Bilir, s. 2984; Kapağan, s. 39.

tamiri ve ıslahı için alınan krediler tüketici kredisi kapsamında sayılmaktaydı³⁰⁶. Yargıtay'da gayrimenkul alımı için alınan kredinin tüketici kredisi kapsamında olmadığına dair görüş bildirmekteydi³⁰⁷.

6502 sayılı TKHK m. 22 kapsamında sözleşmenin konusu kredi verenin sadece nakit olarak para vermesi değil ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi vermesi veya kredi verme taahhüdünde bulunması olarak düzenlenmiştir. Yeni kanun ile ayrıca konut ve tatil amaçlı taşınmazlar da kanun kapsamına alınmış olup tüketicinin bu sebeple kredi ihtiyacını karşılaması tüketici kredisi dahilindedir³⁰⁸.

Tüketici kredileri yalnızca bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi veren nakit olarak alınan krediler olmamakla birlikte kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla, kredi verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği tüm sözleşmeler tüketici kredisi olarak değerlendirilmektedir³⁰⁹. Örneğin, banka kartları kredilendirilmiş ise 6502 sayılı TKHK m.22 kapsamında olacaktır aksi halde banka kartı sadece ödeme aracı niteliğine haizdir³¹⁰. Buradaki önemli husus tüketicinin vadesi gelmiş bir ödemesinin ileri bir tarihe ertelenmesi ve kredi verenin bundan bir menfaat sağlamış olmasıdır³¹¹.

Tüketici kredisinin konusu açısından bir diğer husus ise, kanun kapsamında tüketici kredisi için bir miktar sınırı olmamasıdır³¹². Daha önce değindiğimiz üzere tüketici kredilerine ilişkin AB Direktifi'nde kredi bağlamında alt ve üst sınır getirilmiştir. *Akıpek*'e göre bu yapılması gereken doğru bir uygulamadır zira çok düşük bir miktar üzerinden yapılan tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin özel bir koruma altına alınması hem gereksizdir hem de pek çok şekil koşuluna uyulması sonucu işlem uzatılacağından düşük miktarda krediye ihtiyacı olan tüketiciyi vazgeçirebilecektir³¹³. Çok yüksek miktarda kredi alınması durumunda ise hem bu tüketim amaçlı kredi alma amacını aşacak hem de bu denli

³⁰⁶ Gayrimenkul alımı için kredi bankaların çoğu tarafından konut kredisi adı altında verilmekte idi. Bknz. *Akıpek*, s. 201; *Aslan* (2016), s. 164.

³⁰⁷ Yargıtay 11. HD E: 2002/7701 K: 2002/244 T: 14.01.2002 sayılı kararında alınan kredinin ticaret konusu taşınır eşya için değil mesken alımı için kullanıldığı anlaşılmış olup TKHK m.3 kapsamında mal tanımı ticaret konusu taşınır eşya olarak yapıldığından ve aynı kanun m. 10 kapsamında düzenlenen tüketici kredisi olarak kabulü mümkün olmadığından davaya bakma görevinin tüketici mahkemesine ait olmadığını ifade etmiştir. Karar için bknz. *Aslan* (2016), s. 164.

³⁰⁸ *Aslan* (2016), s. 164.; *Akıpek*'e göre her ne kadar gayrimenkul alımı, bakımı ve onarımı için kredi alımı yaygın olsa da bunun tüketici kredisi kapsamında bırakılması uygun bir tercihtir. Bknz. *Akıpek*, s. 202.

³⁰⁹ *Kara* (2015), s. 1174; *Aslan* (2016), s. 163; *Özyurt*, s. 326; *Kapağan*, s. 31.

³¹⁰ *Aslan* (2016), s. 163; *Özyurt*, s. 322; *Başöz/ Çakmakçı*, s. 48.

³¹¹ *Aslan* (2016), s. 163; *Özyurt*, s. 322; *Başöz/ Çakmakçı*, s. 48.

³¹² *Arkan*, (1995), s. 37; *Akıpek*, s. 142; *Gürses*, s. 266; *Bilir*, s. 2985; *Gezder*, s. 26; *İnal* (2014a), s. 306.

³¹³ *Akıpek*, s. 203.

büyük miktarda kredi almadan önce kişi zaten yeterince düşünmüş kredi alma olayını bütün boyutları ile değerlendirmiş olacaktır³¹⁴. Bu sebeplerden ötürü tüketici kredisine AB Direktifi'ne uygun olarak meblağ sınırlaması getirilmemesi önemli bir eksiklik³¹⁵.

Miktar sınırlaması dışında kredinin tüketici kredisi olarak değerlendirilmesi için bazı sürelerin öngörülmesi söz konusudur. Buradaki amaç tüketici kredisinin geri ödeme koşullarını kolaylaştırmak ve belirleyerek kredi fonksiyonunu ortaya koymaktır³¹⁶. AB Direktifi'nden farklı olarak tüketici kredilerini düzenleyen 4077 sayılı eTKHK m.10/1 ve 6502 sayılı TKHK m. 22/1'de herhangi bir süre belirtilmemiştir. Bu hükümlerde tüketici kredisinin geri ödemesi veya süresine değinilmemiştir. Ancak 6502 sayılı TKHK m.22/2'de kredi kartı sözleşmelerinin faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi halinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilebileceğini düzenlemiştir. Bu bakımdan kredi kartı sözleşmelerinde ödemenin üç aydan daha kısa süreli ertelenmesi hali sözleşmenin tüketici kredisi sayılmasına engel teşkil edecektir.

4.3 Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Kurulması

Tüketici kredisi sözleşmesinin kurulabilmesi için, kredi kullanan kişinin tüketici sıfatına haiz olması, kredi verenin bu konuda yetkili bir kuruluş olması, alınan kredi ile tüketicinin finansmanının sağlanması, kredi verenin karşılığında faiz ya da benzeri bir menfaat elde etmesi ve tarafların sözleşme yapma konusunda anlaşmaları gerekmektedir³¹⁷.

Tüketicinin kredi verene başvurması halinde başvurunun kabul edilmemesi ya da başvurunun kabulüne rağmen kredi verenin olumlu veya olumsuz geri dönüş yapmaması durumunda sözleşme kurulmamış sayılır³¹⁸. Ayrıca tarafların sözleşme görüşmelerine başlamış olmaları da sözleşmenin kurulduğu anlamına gelmez³¹⁹.

Tüketici kredisi sözleşmesinin kurulmasında üç aşama mevcuttur³²⁰. Ön hazırlık olan ilk aşama kredi veren tarafından gerçekleştirilen, kredi alan ile akdedeceği tüketici kredisi

³¹⁴ Akipek, s. 203.

³¹⁵ Akipek, s. 204; İnal (2014a), s. 306.

³¹⁶ Akipek, s. 205.

³¹⁷ Akipek Öcal, Şebnem (2015a) 'Genel Olarak Tüketici Kredileri' Editör: Aksoy, Hüseyin Can, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 5-6 Aralık 2015 Tüketici Hukuku Konferansı, Ankara, Yetkin, s. 399; Yavuz, Nihat (2007) Öğretinin ve Uygulamanın Işığında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Kartal, s. 664.

³¹⁸ Akipek Öcal (2015a), s. 399; Yavuz, s. 664.

³¹⁹ Akipek Öcal (2015a), s. 399.; Yavuz, s. 664.

³²⁰ Akipek, s. 219; Yavuz, s. 664.

sözleşmesinin hazırlanmasıdır³²¹. Uygulamada tüketici kredisi sözleşmeleri kredi veren tarafından sözleşmeden çok önce bir anlamda genel işlem şartlarının önceden sözleşmeye konulması suretiyle yapılmaktadır³²². Kredi veren bu sözleşmenin yanında tüketicinin kredi talep edebilmesi için ayrıca bir başvuru formu hazırlayarak bu formu tüm şubelerine göndermektedir³²³. Bu şekilde tüketicinin formu doldurmasıyla kredi verene kendisine kredi verilip verilemeyeceği hususunda icapta bulunmuş olur³²⁴.

İkinci aşamada kredi talep eden tüketici önceden hazırlanan bu başvuru formunu alır ve doldurur. Bu başvuru formu ile tüketici kredi için değil kredinin verilebilirliğinin araştırılması için icapta bulunur³²⁵. Başvuru formlarının kredi verenin şubelerinde hazır bulunması sözleşme yapmaya hazır olduğunu aleni icap şeklinde belirten kredi veren kendisine yapılan bu icabı kabul etmek istemiyorsa, iyi niyet kuralları gereği durumu derhal tüketiciye haber vermekle yükümlüdür ve bu yükümlülüğü ihlal ettiği halde; kredi talebinde bulunan tüketici bu ihmalden bir zarar görürse kredi veren bu zararı gidermek durumunda kalacaktır³²⁶.

Üçüncü aşamada kredi veren taraf, tüketicinin verdiği bilgiler ve bu bilgiler ışığında kendi yaptığı araştırmalar sonucunda olumlu bir sonuca ulaşırsa yani tüketiciye kredi vermeye karar verdiği takdirde, tamamına yakını daha önce kredi veren tarafından hazırlanmış olan sözleşme her iki tarafın imzalanmasıyla akdedilmiş olur³²⁷.

6502 sayılı TKHK m.4/2 tüketici sözleşmelerinin tüketici aleyhine değiştirilemeyeceğine ilişkin genel bir hüküm içermektedir. Aynı maddenin 1. fıkrasında belirtilen sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi hükmü de bu amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Sözleşme hükümlerinin tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği ve hükümlerde çelişki olması halinde tüketici lehine yorumlanması kredi verenin hükümleri tek yanlı olarak değiştiremeyeceğine ilişkindir³²⁸. Sözleşme kurulduktan sonra değişen şartlar göz önüne alınarak sözleşme hükümlerini her iki taraf anlaşarak değiştirebilirler³²⁹.

³²¹ Akipek, s. 219; Bilir, s. 2988; İnal (2014a), s. 701.

³²² Akipek, s. 219; İnal (2014a), s. 701; Yavuz, s. 664.

³²³ Akipek, s. 219; İnal (2014a), s. 701; Yavuz, s. 664.

³²⁴ İnal (2014a), s. 701; Bilir, s. 2988; Yavuz, s. 664.

³²⁵ Akipek, s. 219; Bilir, s. 2988; İnal (2014a), s. 701; Yavuz, s. 664.

³²⁶ İnal (2014a), s. 701.

³²⁷ Akipek, s. 220; Bilir, s. 2988; İnal (2014a), s. 702.

³²⁸ Aslan (2016), s. 164; Bilir, s. 2990; Kara (2015), s. 1197.

³²⁹ Aslan (2016), s. 164; Bilir, s. 2990.

Doktrinde bir görüş sözleşme şartlarının tüketici aleyhine değiştirilemeyeceğini tüketicinin korunması açısından faydalı bulurken bir diğer görüş ise bu düzenlemeyi eleştirmektedir.

Akipek'e göre sözleşmede değişiklik yapma yasağı tüketicileri koruma açısından olumlu olsa da tüketici ile kredi veren arasındaki dengeyi kredi veren aleyhine bozmuş ve enflasyonun yüksek olduğu ülkemizde kredi verene faiz oranlarının değiştirilebilmesi imkanını vermemesi kredi veren açısından adaletsizliğe yol açmıştır³³⁰.

Aslan'a göre kredi verenlerin sözleşme hükümlerini tüketici aleyhine değiştirerek özellikle sözleşme yapıldıktan sonra faiz oranlarındaki değişiklikleri uygulama hakkını tek yanlı olarak elinde tutması sebebiyle tüketiciyi zor duruma düşürecek tutum içerisine girdiği görülmektedir³³¹.

Tüketici sözleşmelerinin tüketici aleyhine değiştirilmemesi yasağı tüketici kredilerinin belirli süreli ya da belirsiz süreli olmasına göre farklılık göstermektedir³³².

4.4 Tüketici Kredisinin Belirli ve Belirsiz Süreli Olması

Kredinin belirli bir süre ile sınırlı olarak ve bu süre içerisinde ödenmesi şartıyla verildiği hallerde belirli süreli; bu nitelikte bir süre sınırlamasının olmadığı hallerde ise belirsiz süreli tüketici kredileri kastedilmektedir³³³.

Akipek'e göre bu ayrımın yapılmasının esas nedeni kredi kartları tüketici kredisi kapsamında değerlendirildiği için, kredi kartlarına niteliğine uygun düşen hükümler getirme gayretidir³³⁴. Diğer tüketici kredisi türlerinden farklı olarak kredi kartları genellikle belirsiz süreli sözleşme niteliğindedir³³⁵.

TKHK m.25/1'de belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz oranının sabit olarak belirleneceği ve sözleşmenin kurulduğu tarihte belirlenen bu oranın tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir.

TKHK m.26/1'de ise belirli süreli kredi sözleşmesinin şartlarının tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği vurgulanmıştır.

³³⁰ *Akipek*, s. 282.

³³¹ *Aslan* (2016), s. 165.

³³² *Aslan* (2016), s. 164; *Bilir*, s. 2990.

³³³ *Akipek Öcal* (2015a), s. 402.

³³⁴ *Akipek Öcal* (2015a), s. 402.

³³⁵ *Akipek Öcal* (2015a), s. 403.

TKHK m.26/2’de belirsiz süreli kredi sözleşmelerinde faiz oranında değişiklik yapılabileceği ve bu değişikliğin nasıl yapılması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre belirsiz süreli kredi sözleşmelerinde faiz oranında değişiklik yapılması halinde, bu değişikliğin yürürlüğe girmesinden otuz gün önce tüketiciye kağıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yazılı olarak bildirmek zorunludur. Bu bildirimde, yeni faiz oranının yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ödemelerin tutarı, sayısı ile aralıklarının değişmesine ilişkin ayrıntılara yer verilmelidir. Faiz oranının artırılması halinde, yeni faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamaz. Tüketici, bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde borcun tamamını ödediği ve kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez.

Kanunda belirli süreli ve belirsiz süreli kredi sözleşmesi ayrımına gidilmiş ve belirsiz süreli sözleşmelerde değiştirme hakkının saklı tutulması ve şartlarının da sözleşmede açıkça belirtilmesi halinde değişiklik yapılabileceği kabul edilmiştir. Belirsiz süreli bir tüketici sözleşmesinde açıkça bir kayıt olması halinde kredi verenin faizi artırmak istemesi üzerine tüketiciye bildirim yapması ve tüketicinin altmış gün içinde mevcut sözleşmeye göre ödeme yapması halinde faiz artışından etkilenmeyeceği düzenlenmiştir³³⁶.

Bilir’e göre tüketici kredisi alan kişinin mali durumu altmış gün içerisinde kalan borcu ödemeye ne kadar yeteceği belirsiz olsa da tüketiciye en azından böyle bir şans verilmesi yerinde bir düzenleme olmuştur³³⁷.

Bize göre ise belirsiz süreli sözleşmelerde yaşanan ekonomik değişimler faiz oranına etki etse de kredi veren ile kredi alan arasında akdedilen ve güven ilişkisine dayanan sözleşmede belirtilen faiz oranının artırılması ve tüketiciye bildirim tarihi olarak altmış gün öngörülmesi kredi veren güçlü bir kurum karşısında tüketiciyi mağdur etmekte ve mali yönden zayıf olan tüketicinin belirtilen sürede borcu ödemesi zor olacağından düzenleme tüketicinin korunması amacıyla çelişmektedir.

³³⁶ **Aslan** (2016), s. 164; **Bilir**, s. 2991.

³³⁷ **Bilir**, s. 2991.

4.5 Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Şekli

Borçlar hukukunda sözleşmelerin şekli kanunda aksi öngörülmediği müddetçe herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak tüketici kredisi sözleşmelerinde olduğu gibi bazı hallerde kanun koyucu irade beyanını, tarafların iyice düşünmesini sağlamak ve onları korumak amacıyla yazılı şekil şartı öngörmüştür³³⁸.

TKHK m. 4/1'de tüketici kredisi sözleşmesinin hangi kurallara bağlı olarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu hükme göre yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ve bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, tüketicinin anlayabileceği bir dilde, açık, sade ve okunabilir şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca düzenlenen sözleşmelerin bir nüshası kağıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye verilir. Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda bu eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Mevcut eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhal giderilir.

TKHK m. 22/3'te ise tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak kurulması gerektiği aksi takdirde sözleşmenin geçerli olmayacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan madde devamında belirtildiği gibi geçerli bir sözleşme yapmayan kredi veren daha sonra bu duruma dayanarak sözleşmenin geçersizliğini tüketici aleyhine ileri süremeyecektir.

6502 sayılı Kanunda yer alan bu hükümler incelendiğinde tüketici kredisi sözleşmesinin mutlaka yazılı şekil şartına uygun yapılması ve yapılmadığı takdirde sözleşmenin geçersiz olacağını söylemek mümkündür³³⁹. Benzer şekilde Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m.5 hükmünde de sözleşmenin geçerlilik koşulları düzenlenmiştir.

Kredi veren geçerli bir sözleşme akdetmemiş ise sonradan bu duruma dayanarak tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez. Taraflar arasında yazılı bir kredi sözleşmesi yapılmalı ve bu sözleşmenin bir nüshası tüketiciye verilmelidir. Bu sözleşmenin tüketiciye verilmesi geçerlilik şartının amacı, tüketicinin sözleşme süresince kendisinin aleyhine herhangi bir değişiklik yapılmamasını takip edebilmesi, tüketicinin hak ve borçlarını ayrıntılı olarak öğrenebilmesi ve bir uyuşmazlık meydana geldiğinde sözleşmenin nüshası ile yasal haklarını kullanabilmesidir³⁴⁰. Bu suretle tüketici toplam kredi borcu

³³⁸ Aslan (2016), s. 165; Ceylan (2007), s. 88; Bilir, s. 2991; Özyurt, s. 341; Bilgin Yüce, s. 270; Özel, s. 180.

³³⁹ Ceylan (2007), s. 88; Akyol, s. 96; Bilir, s. 2991; İnal (2014a), s. 738; Bilgin Yüce, s. 270.

³⁴⁰ Aslan (2016), s. 165; Bilir, s. 2992; İnal (2014a), s. 738; Akyol, s. 96.

miktarını, her ay yapacağı taksit ödeme tutarını, ödeme vadelerini bilebilecek ve sözleşme boyunca sözleşme hükümlerinin ve kredi şartlarının kredi kuruluşu tarafından değiştirilemeyeceğini bilebilecek ve değiştirilmediğini de kontrol etme imkanına sahip olacaktır³⁴¹. Tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı şekil şartı emredici nitelikte olup bu şekil şartına uyulmaması halinde sözleşme ilişkisi geçersiz olacaktır³⁴².

Sözleşmenin geçerliliği kapsamında TBK m. 14'e göre yazılı sözleşmelerde borç altına girenlerin sözleşmede imzalarının bulunması zorunludur. Aksi halde zaten sözleşmenin kurulmasından bahsedilemez. Sözleşmenin yazılı yapılmaması veya tüketiciye sözleşmenin bir nüshasının verilmemesi halinde TKHK m. 77'de belirtildiği şekilde kredi veren para cezasına çarptırılır³⁴³.

Akipek'e göre şekle aykırılık nedeniyle sözleşmenin geçersizliğinin ileri sürüldüğü haller hakkın kötüye kullanılması teşkil ediyorsa şekle aykırılık nedeniyle sözleşmenin hükümsüzlüğü öne sürülemeyecek ve şekil şartına uyulmadığını bildiği takdirde buna uymayarak tüketiciye kredi sağlayan kredi veren ile tüketici arasındaki sözleşme şekle aykırı olsa dahi varlığını sürdürecektir³⁴⁴.

İnal'a göre sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına aykırılık, tüketici kredisinin çıkarılmasından sonra ortaya çıktığında ve kredinin hükümsüzlüğüne karar verildiğinde, kredi alan tüketicinin krediyi aynı anda kredi verene iade etmesi gerekmektedir³⁴⁵. Bu sebeple kredi kuruluşunun çıkardığı ve tüketiciye teslim ettiği kredinin daha sonradan sözleşmenin yazılı şekil şartına uyulmamış olması tüketiciyi zor duruma sokacak ve tüketicinin korunması amacıyla bağdaşmayacaktır³⁴⁶. Hükmün asıl amacının tüketiciyi korumak maksadıyla oluşturulmuş olduğu düşünüldüğünde bu şekil şartının geçersizliği hükmün korumayı amaçladığı tüketiciye doğrudan zarar vermektedir³⁴⁷. Bu nedenle tüketici kredisinin çıkarıldığı ve tüketiciye teslim edildiği andan itibaren meydana gelen şekil eksikliklerinden dolayı kendine özgü sınırlı bir hükümsüzlük söz konusu olmaktadır³⁴⁸.

³⁴¹ **İnal** (2014a), s. 739; **Aslan** (2016), s. 165.

³⁴² **Bilir**, s. 2992; **İnal** (2014a), s. 738.

³⁴³ 6502 sayılı TKHK m. 77 'Bu Kanunun 4 üncü, 6 ncı, 7 nci, 18 inci, 19 uncu, 20 nci, 21 inci, 23 üncü, 26 ncı, 30 uncu, 33 üncü, 35 inci, 48 inci, 49 uncu, 51 inci, 52 nci, 54 üncü ve 57 nci maddelerinde belirtilen yükümlülükler aykırı hareket edenler hakkında aykırılığı tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için iki yüz Türk Lirası idari para cezası uygulanır.'

³⁴⁴ **Akipek**, s. 261.

³⁴⁵ **İnal** (2014a), s. 740; Aynı görüş için bkz. **Bilir**, s. 2992.

³⁴⁶ **İnal** (2014a), s. 740; Aynı görüş için bkz. **Bilir**, s. 2992.

³⁴⁷ **İnal** (2014a), s. 741; Aynı görüş için bkz. **Kara** (2015), s. 1185.

³⁴⁸ **İnal** (2014a), s. 741; Aynı görüş için bkz. **Kara** (2015), s. 1184.

Gezder'e göre eğer ki bu yola başvurulur ise tüketici kredi verene taksitlerle yapacağı geri ödemeyi bir kerede yapması tüketici lehine bir durum olmayacak ve sözleşmeyi ayakta tutmak hem tüketici menfaatine hem de kredi verenin menfaatine olacaktır³⁴⁹. Şekle aykırılığa rağmen taraflar borçlarını karşılıklı olarak ifa etmişlerse sözleşmeyi geçersiz saymayıp varsa eksik hususları tüketici lehine doldurmak suretiyle sözleşmenin geçerli bir sözleşme olduğu kabul edilmelidir³⁵⁰. Sözleşme şekle aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz kabul ediliyor ise de bu takdirde tüketici uğradığı zararı culpa in contrahendo (sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk) ilkesince tazmin edebilecektir³⁵¹.

Aslan'a göre de kanundaki şekil şartının getirilmesindeki amacın gerçekleşip gerçekleşmediği ve şekil bakımından geçersizliğin ileri sürülmesinin TMK m. 2 anlamında hakkın kötüye kullanılmasını teşkil edip edilmediğine bakılarak tüketici lehine bir çözüm getirmek gerekir³⁵².

Tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı kanuni şekli sözleşmenin kurucu unsuru değil geçerlilik unsurudur bu sebeple kanunda öngörülen şekil şartına uyulmadan yapılan bir sözleşme, kurulmamış değil kurulmuş ancak geçersiz bir sözleşmedir³⁵³.

4.6 Tüketici Kredisinin İçeriği

4077 sayılı TKHK m.10/2 ile sözleşmenin zorunlu unsurları olarak; tüketici kredisi tutarı, faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı, faizin hesaplandığı yıllık oran, ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı, istenecek teminatlar, akdi faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı, borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları, kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar, kredinin yabancı para birimi cinsinden kullandırılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar düzenlenmişti.

6502 sayılı TKHK m.31/4 hükmü ile tüketici kredisi sözleşmelerinin zorunlu unsurlarına ilişkin usul ve esasların yönetmelik ile belirleneceği düzenlenmiştir. Her ne kadar zorunlu içerik çıkarılan yönetmelik ile belirlense de sözleşmenin konusu olan anapara miktarı ile TKHK m. 25/2 kapsamında belirtilen, anapara faiz oranı, efektif yıllık faiz veya

³⁴⁹ *Gezder*, s. 109.

³⁵⁰ *Gezder*, s. 109.

³⁵¹ *Gezder*, s. 111.

³⁵² *Aslan* (2016), s. 166.

³⁵³ *İnal* (2014a), s. 747.

kredinin toplam maliyetinin yer alması zorunludur³⁵⁴. Bununla birlikte tüketici kredisi sözleşmelerinin bir tüketici işlemi olmasından dolayı genel nitelikteki diğer hükümlerde uygulama alanı bulacak ve TKHK m.4/4'te bahsi geçen her türlü ücret ve masraflar da sözleşmede yer alması gereken unsurlar olacaktır³⁵⁵.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği kredinin belirli süreli ve belirsiz süreli kredi olmasına bağlı zorunlu içerikleri farklı düzenlemiştir. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği m. 11; belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği ise m. 12'de belirtilmiştir. Her iki maddede de tüketici kredisinin ortak olan hükümleri şunlardır:

- a. Kredinin türü.
- b. Tüketicinin adı, soyadı ile kredi verenin ve varsa kredi aracısının unvanı, mersis numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa diğer iletişim bilgileri.
- c. Gecikme faiz oranı.
- d. Tüketicinin, ödemelerini ödeme tarihinde yapmamasının ve temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları.
- e. Kredi veren ile tüketici arasında kurulan sözleşmenin bir örneğini, düzenlenme tarihinden sonraki ilk yıl için tüketicinin ücretsiz olarak alma hakkı olduğuna ilişkin bilgi.
- f. Varsa istenecek teminatlar ve bu teminatların tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlardan olması halinde her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılacağına ve tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatların diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılacağına ilişkin bilgi.
- g. Cayma hakkının kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgi ile bu hakkın kullanılması durumunda anapara ile bu paranın faizini ödeme yükümlülüğü ve hesaplanma şekline dair bilgiler de dahil olmak üzere cayma hakkının kullanılmasına ilişkin diğer şartlar.
- h. Tüketicilerin uyuşmazlık konusundaki başvurularını tüketici mahkemesine veya tüketici hakem heyetine yapabileceklerine dair bilgi.
- i. Varsa tüketicilerin başvurabileceği diğer çözüm yollarına ilişkin bilgi.

³⁵⁴ **Kırmızı, Mustafa** (2011) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Bilge, s. 188; **Bilgin Yüce**, s. 271.

³⁵⁵ **Bilgin Yüce**, s. 271; **Kırmızı**, s. 188.

Tüketicinin sözleşme kapsamında özellikle hak ve yükümlülükleri ile sözleşmede yer alan zorunlu muhtevasına ilişkin bilgi sahibi olması gerekmektedir³⁵⁶. Tüketici kredisinin içeriği kredi türüne bağlı olarak esaslı unsurları barındıran ve tüketicinin anlayabileceği şekilde sade, anlaşılır ve açık şekilde hazırlanmalıdır³⁵⁷.

4.7. Tüketici Kredisinin Türleri

4.7.1 Serbest Tüketici Kredileri

Serbest tüketici kredileri, kredi kuruluşu tarafından herhangi bir kullanım kısıtlamasının getirilmediği, tüketici kredisinin kullanımının tamamen tüketiciye bırakıldığı, dolayısıyla da tüketicinin mesleki veya ticari amaçları dışında her türlü tüketim amacını karşılamak için istediği gibi kullanabileceği nakit olarak ya da kredili mevduat hesabı şeklinde verilen tüketici kredisi türüdür³⁵⁸. Örneğin, taşıt alım kredisi olarak verilen bir tüketici kredisinde belirli bir marka taşıtın alınması söz konusu olmayacağı gibi tüketicinin taşıt, beyaz eşya gibi ihtiyaçları için değil de genel olarak tüketici kredisi alması da bu kapsamdadır³⁵⁹. Bu gibi durumlarda, satıcı ile tüketici arasında satış sözleşmesi ve genelde kredi verenin banka olduğu banka ile tüketici arasında tüketici kredi sözleşmesi olarak iki sözleşme bulunmaktadır³⁶⁰.

6502 sayılı kanun m. 30/5'te serbest tüketici kredileri '*Kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı arasında belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşme olmaksızın, tüketicinin kendisi tarafından belirlenen malın veya hizmetin bedelinin kredi veren tarafından ödenmesi suretiyle kullandırılan krediler bağlı kredi sayılmaz.*' denilmek suretiyle tanımlanmıştır.

Serbest tüketici kredileri ya doğrudan nakit olarak verilmekte ya da kredili mevduat hesabı açılarak veya kredi kartı verilerek belli limitler dahilinde kredinin ne zaman kullanılacağı hesabın sahibi tüketiciye bırakılmaktadır³⁶¹. Serbest tüketici kredilerini bu üç başlıkta ele alabiliriz.

³⁵⁶ Bilir, s. 2993; Bilgin Yüce, s. 271; Kara (2015), s. 1185.

³⁵⁷ Kara (2015), s. 1183; Bilir, s. 2993.

³⁵⁸ Ceylan (2007), s. 87; Aslan (2016), s. 172; Akipek, s. 176; Kapağan, s. 34; Bilir, s. 2979; İnal (2014a), s. 789.

³⁵⁹ Aslan (2016), s. 172; Ceylan (2007), s. 87; Kapağan, s. 34; Kara (2015), s. 1188; İnal (2014a), s. 789.

³⁶⁰ Aslan (2016), s. 172.

³⁶¹ Kayar (2000), s. 78; Akipek, s. 176; Gezder, s. 30.

4.7.1.1 Doğrudan Nakit Olarak Verilen Krediler

Nakit olarak verilen serbest tüketici kredilerinde kredi veren kredinin kullanışını tamamen kredi alana bırakmakta ve kredi alan tüketici nakit olarak aldığı bu krediyi istediği satıcıdan mal alarak ya da sağlayıcıdan hizmet temin ederek kullanabilmektedir³⁶². İhtiyaç kredileri bu kredi türü dahilindedir³⁶³.

Bankalar kredi talep formlarında serbest tüketici kredilerinin de hangi amaçla kullanılacağını sormakta ancak bu bilgi toplama amacıyla yapılmaktadır³⁶⁴. Diğer yandan tüketicinin krediyi talep ederken belirlediği mal ve hizmetlerin kimlerden alınacağı veya hangi marka ya da çeşit olacağı gibi hususlar söz konusu kredi ilişkisinin dışında kalmaktadır³⁶⁵. Bu tür kredi kullandırırken bankaların yaptığı araştırma kredi kullanacak tüketicinin gelir gücü, ekonomik durumu ve kullanılacak kredi için gerekli teminatların sağlanıp sağlanamayacağıdır. Bunun dışında kredi kullanan için tüketicinin kredi başvuru formunda belirttiği mal veya hizmetleri temin etmek adına kullanıp kullanmadığı önem arz etmez³⁶⁶.

4.7.1.2 Kredili Mevduat Hesabı

Kredili mevduat hesapları serbest tüketici kredilerinin bir türüdür. Kredi ile ilgili rehin, kefalet, sözleşme gibi işlemler önceden tamamlanarak tüketiciye bir kredi limiti belirlenerek işleyen ve kredi kullananın ihtiyacına göre istediği anda kredi kullanabildiği hesaplara kredili mevduat hesabı denir³⁶⁷. Kredi kullanan tüketici bu hesap kapsamında kendisine tanınan krediyi istediği vakit kullanabildiği gibi çek yazmak, virman yapmak, havale yapmak, çeşitli yatırım araçlarına yatırım yapmak gibi farklı şekillerde kullanılabilir³⁶⁸.

Cari hesap şeklinde yürütülen kredili mevduat hesabı ise hesapta yeterli bakiye olmadığında taraflarca önceden belirlenen limit dahilinde hesabın eksi bakiyeye dönüştürülmesi ve kredi alanın ödeme yaptıkça borç bakiyesinden düşmesi şeklinde krediyi kullanmasıdır³⁶⁹. Kredili mevduat hesapları belirsiz süreli tüketici kredisi olarak kabul

³⁶² Bilir, s. 2979; Kara (2015), s. 1188; Kapağan, s. 35.

³⁶³ Akipek, s. 176; Ceylan (2007), s. 87; Kapağan, s. 35; Bilir, s. 2979.

³⁶⁴ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁶⁵ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁶⁶ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁶⁷ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336; Aslan (2016), s. 177.

³⁶⁸ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336; Aslan (2016), s. 177.

³⁶⁹ Arkan (1995), s. 33; Akipek, s. 177; Aslan (2016), s. 177; Bilir, s. 2980; İnal (2014a), s. 832.

edilmektedir³⁷⁰. Kredi kullanım süresi boyunca kredi alan faiz öder ve bu faiz devreler sonunda borç olarak hesaba kaydedilir³⁷¹.

Kredili mevduat hesapları Tüketici Kredileri Yönetmeliği Taksitli Nakit Avans Kredisi başlıklı m. 20/1'de '*Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olarak kabul edilen kredi kartı veya kredili mevduat hesabı sözleşmesine dayanılarak nakit kullanılan tutarın taksitler halinde geri ödenmesine imkan veren nakdi krediler, taksitli nakit avans kredisi olarak kabul edilir.*' şeklinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin devamında ise hem kredi kartlarında hem de kredili mevduat hesaplarında kullanılan tüketici kredilerinin faiz ve gecikme faizinin hesaplanma yöntemleri düzenlenmiştir³⁷². Bazı mevduat hesaplarında limit aşımına izin verilmek suretiyle kredi kullanılabilmektedir³⁷³.

Klasik tüketici kredileri ile karşılaştırıldığında kredili mevduat hesabı ile kullanılan tüketici kredileri çoğunlukla kısa süreli ve küçük tüketim gereksinimleri için kullanılmaktadır³⁷⁴. Ayrıca kredili mevduat hesabı aracılığıyla kredi kullanmak daha kolay ve pratik olmaktadır³⁷⁵. Yapılan geri ödemelerin hemen borçtan düşülmesi, herhangi bir vadeye bağlı olmadan geri ödeme yapılabilmesi ve erken ödeme nedeniyle faiz indirimi bakımından ayrıca bir hesaplamanın gerekli olmaması gibi nedenlerle kredili mevduat hesabıyla kullanılan tüketici kredisinin tüketicinin yararına olduğunu söylemek mümkündür³⁷⁶. Çünkü bu yolla tüketici ihtiyaç duyduğu miktarı kullanmakta ve ödeyeceği faizi asgariye indirmektedir³⁷⁷.

4.7.1.3 Kredi Kartları

Kredi kartları kredilendirmeden önce kişilerin mal veya hizmet satın alırken peşin para ödemesi yerine geliştirilen bir ödeme aracı olarak doğmuş ve en önemli özelliği nakit para taşıma riskini ortadan kaldırmasıdır³⁷⁸. Kredi kartları genelde alışveriş için kullanılmakla beraber önceden belirlenen limit kapsamında nakit para çekmek için de

³⁷⁰ Aslan (2016), s. 177; Kapağan, s. 35; İnal (2014a), s. 832.

³⁷¹ Bilir, s. 2980; Akipek, s. 177; Kapağan, s. 35; İnal (2014a), s. 832.

³⁷² Aslan (2016), s. 178.

³⁷³ Aslan (2016), s. 178; Kapağan, s. 36.

³⁷⁴ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁷⁵ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁷⁶ Kayar (2000), s. 79; Özyurt, s. 336.

³⁷⁷ Özyurt, s. 336; Kayar (2000), s. 79.

³⁷⁸ Aslan (2016), s. 179; Özyurt, s. 332; Kayar (2000), s. 79.

kullanılmaktadır³⁷⁹. Bu nedenle adının aksine kredi kartlarının kredi kullanım aracı olarak kullanılması arka planda kalmıştır³⁸⁰.

Kredi kartı aracılığıyla kullanılan tüketici kredileri pek çok açıdan kredi mevduat hesabı yoluyla kullanılan tüketici kredilerine benzer ve serbest tüketici kredisi niteliğindedir³⁸¹.

Kredi kartı sistemleri farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır³⁸². İlki tek taraflı sistemdir ve kart sahibine taksitli ödeme imkanı verilen durumlarda genellikle taksitli satışa benzemektedir³⁸³. Kart çıkaran kuruluş müşterilerine kredi kartı vermek suretiyle tüketicilere, kendilerine ait iş yerlerinde nakit ödemeden alışveriş fırsatı sunması halinde iki taraflı sistem söz konusu olur³⁸⁴. Diğer sistemde ise kart hamili ve mal ya da hizmet sunan ticari işletmenin yanı sıra, kartı çıkaran bir kurum vardır³⁸⁵. Kartı çıkaran kurum tüketici tarafından kredi kartıyla yapılan alışveriş bedellerini işyerine ödemeyi taahhüt ederek iki taraflı sistemdeki ödememe tehlikesini üzerine almaktadır³⁸⁶. Kart hamili kart aracılığıyla yaptığı harcama bedellerini sözleşmede belirlenen şekilde kartı çıkaran kuruma ödemekle yükümlüdür³⁸⁷. Bu ilişkide iş yerleri tüketicilere ödemeler konusunda kolaylık sağlamak ve ödemeleri taksitlendirme fırsatı sunmaktadır³⁸⁸. Bankalar ise yapılan satışlar nedeniyle iş yerlerinden komisyon ve tüketicilerden kart aidatı almakta hem de kredi kartı kullanmak suretiyle yapılan ödemelerin taksitlenmesi halinde tüketiciden faiz almaktadır³⁸⁹. Tüketiciler ise bahsettiğimiz ödeme kolaylıklarından faydalanarak alışveriş yapmakta hem de alışveriş ödemelerini kredilendirerek bankaya taksitler halinde ödeme imkanına sahip olmaktadır³⁹⁰.

Tüketici Kredileri Yönetmeliği m. 21 *'Limit aşımına izin verilen bir mevduat hesabı açılmasına ilişkin sözleşmenin tüketiciyle kurulması durumunda, bu sözleşmede akdi faiz oranı, bu oranın uygulanmasına ilişkin şartlar hakkında bilgiler de yer alır.'* şeklinde bu tür tüketici kredilerine ilişkin özel hükümler getirmiştir. Bu bağlamda kredi kartlarının kredi niteliği ve dolayısıyla da tüketici kredisi olma özelliği tartışılrsa da TKHK kredi kartlarının

³⁷⁹ Kayar (2000), s. 79.

³⁸⁰ Kayar (2000), s. 79; Akipek, s. 186.

³⁸¹ Akipek, s. 186; Gezder, s. 40; Kayar (2000), s. 79.

³⁸² Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

³⁸³ Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

³⁸⁴ Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

³⁸⁵ Kayar (2000), s. 80; Aslan (2016), s. 182.

³⁸⁶ Kayar (2000), s. 80; Aslan (2016), s. 182.

³⁸⁷ Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

³⁸⁸ Kayar (2000), s. 80; Aslan (2016), s. 182.

³⁸⁹ Kayar (2000), s. 80; Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

³⁹⁰ Kayar (2000), s. 80; Aslan (2016), s. 182; Özyurt, s. 332.

tüketici kredisi olma niteliğini kabul etmektedir³⁹¹. 6502 sayılı TKHK Tüketici Kredisi Sözleşmeleri başlıklı m.22/2’de kredi kartı sözleşmeleri düzenlenmiş olup kredi verenin faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi ya da benzer şekilde taksitle ödeme imkanı sağlanması bu sözleşmeler tüketici kredisi kapsamında olacaktır. Banka kartları ise kredilendirilmiş olmak koşuluyla bu madde hükümlerine dahil olmaktadır³⁹².

Kart çıkaran kuruluşlar TKHK m.31/3 gereğince tüketicilere yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri bir kredi kartı türü sunmak zorundadır. Böylelikle kredi kartı sözleşmesi yapan tüketici isteği doğrultusunda kendisine ek külfet getirecek masraflardan korunabilecektir.

4.7.2 Bağlı Tüketici Kredileri

Bağlı tüketici kredilerinde kredi veren verilen kredinin hangi nedenle kullanılacağını belirlemektedir³⁹³. Diğer bir deyişle kredi alan, aldığı krediyi, kredi verenin talimatları doğrultusunda kullanmak ve krediyi ne şekilde kullanacağı konusunda kredi verene bildirmekle yükümlüdür³⁹⁴. Örneğin, belirli bir marka otomobil almak üzere veya belirli bir yer ile bir sözleşme yapmak üzere verilmektedir³⁹⁵. Bu durumda esasen üretici işletme veya satıcı işletme kredilendirilmektedir³⁹⁶. Genel olarak bu krediler tüketiciye dahi verilmeden doğrudan satıcıya verilmektedir³⁹⁷.

Bağlı tüketici kredilerinde üçlü bir ilişki ve bu üçlü ilişkiye bağlı üç ayrı sözleşme bulunmaktadır³⁹⁸. Burada satıcı ile kredi kuruluşu arasında önceden yapılmış bir çerçeve sözleşme dahilinde satıcı tüketiciyi anlaşıma yaptığı bankaya yönlendirmekte ve banka, sadece belirli bir satıcı ile sözleşme yapan tüketiciye tüketici kredisi çıkarmak üzere, bir

³⁹¹ Aslan (2016), s. 182; Ceylan (2007), s. 87; İnal (2014a), s. 790.

³⁹² Banka kartları ilk olarak mevduat hesabındaki paraların şubeye girmeden çekilmesi maksarıyla kullanılan araçlar olarak karşımıza çıkmaktaydı. Asıl amaç işlemleri kolaylaştırarak bankaların iş yükünü azaltmaktır. Ancak bankacılığın gelişmesi ile kredi kartları doğmuştur. Kredi kartlarının doğuşundan sonra ek hesap adı verilen banka kartlarının bulunduğu hesaplara bağlı bir kredilendirme şekli ortaya çıkmıştır. Bilgi için bkz. Özyurt, s. 322; Aslan (2016), s. 182; Başöz/ Çakmakçı, s. 48.

³⁹³ Aslan (2016), s. 173; Bilir, s. 2980; Kapağan, s. 36; İnal (2014a), s. 795; Reisoğlu (Seza), s. 67.

³⁹⁴ Üzeler, Rabia Sanem (2011) ‘Tüketici Hukukunda Bağlı Kredi Sözleşmesi’ (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, s. 51; Akipek, s. 182; Kapağan, s. 36; Aslan (2016), s. 173; Başöz/ Çakmakçı, s. 59.

³⁹⁵ Arkan (1995), s. 40; Aslan (2016), s. 173; Bilir, s. 2980; İnal, s. 795.

³⁹⁶ Aslan (2016), s. 173; Kapağan, s. 42.

³⁹⁷ Arkan (1995), s. 41; Aslan (2016), s. 173; Kapağan, s. 42; Kara (2015), s. 1209; Başöz/ Çakmakçı, s. 59; İnal (2014a), s. 795.

³⁹⁸ Kapağan, s. 42; Aslan (2016), s. 173; Üzeler, s. 47; Ceylan (2007), s. 87.

tüketici kredisi sözleşmesi yapmaktadır³⁹⁹. Bu kapsamda bağlı krediler kredi kuruluşu tarafından satıcıya ödenen bir tüketici kredisi olarak nitelendirilmektedir⁴⁰⁰.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 30/1 ve Tüketici Kredisi Yönetmeliği m. 19 benzer şekilde bağlı tüketici kredisi tanımına yer vermiştir. İlgili madde uyarınca bağlı kredi sözleşmesi; tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verildiği ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik birlik oluşturduğu sözleşmedir.

Bağlı tüketici kredisi iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlki tedarik kredisi olarak adlandırılan tüketici kredisi kredi verenin belirlediği bir malın satın alınmasında veya belirlediği bir hizmetin tedarikinde kullanılmak amacıyla verilmektedir⁴⁰¹. İkincisinde ise, kredi veren tarafından tüketici kredisi belirli bir kişi, yani belirli bir satıcı ile sözleşme yapılmak koşuluna bağlanmaktadır⁴⁰². Bu durumda, bağlı tüketici kredisinin bir türü olan finanse edilmiş taksitle satım sözleşmesi söz konusu olmaktadır⁴⁰³.

Tedarik kredisinde kredi verenin belirlediği bir mal almak veya bir hizmet temini amacıyla kredi vermekte ancak bu malın kimden alınacağı ya da hizmetin kimden sağlanacağı hususunda kredi alan tüketiciyi serbest bırakmaktadır⁴⁰⁴. Bu kredi tüketicinin aldığı krediyi farklı amaçlarla kullanmasını önlemeye yöneliktir⁴⁰⁵. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'da belirtildiği üzere belirli bir mal veya belirli bir hizmetten bahsettiği için tedarik kredisi doktrindeki hakim görüşe göre bağlı tüketici kredisi sayılmamaktadır⁴⁰⁶. *Aslan* 'a göre tedarik kredileri, örneğin, otomobil alınması için verilen krediler, kredi veren marka veya satıcı belirtmediğinden bağlı tüketici kredisi kapsamında değildir⁴⁰⁷.

Finanse edilmiş taksitle satımda kredi veren yalnızca tüketicinin satın alacağı malı ya da yararlanacağı hizmeti marka, model vs. olarak belirlememekte aynı zamanda satıcının ya da sağlayıcının kim olacağını da tespit etmektedir⁴⁰⁸. Bu kredi halinde de tedarik

³⁹⁹ **Arkan** (1995), s. 40; **Aslan** (2016), s. 173; **Kara** (2015), s. 1209; **Kapağan**, s. 42; **Üzeler**, s. 47; **Ceylan** (2007), s. 87; **İnal** (2014a), s. 795.

⁴⁰⁰ **Aslan** (2016), s. 173; **Bilir**, s. 2980; **Kapağan**, s. 36; **Üzeler**, s. 47.

⁴⁰¹ **Aslan** (2016), s. 173; **Bilir**, s. 2980; **Kapağan**, s. 43.

⁴⁰² **Aslan** (2016), s. 173; **Bilir**, s. 2981; **Kapağan**, s. 43; **İnal** (2014a), s. 794.

⁴⁰³ **Arkan** (1995), s. 40; **Aslan** (2016), s. 173; **Bilir**, s. 2981; **Kapağan**, s. 43.

⁴⁰⁴ **Üzeler**, s. 64; **Bilir**, s. 2981; **Kapağan**, s. 43; **Kara** (2015), s. 1208.

⁴⁰⁵ **Akıpek**, s. 181; **Bilir**, s. 2981; **İnal** (2014a), s. 794.

⁴⁰⁶ **Aslan** (2016), s. 173; **Bilir**, s. 2981.

⁴⁰⁷ **Aslan** (2016), s. 173.

⁴⁰⁸ **Bilir**, s. 2981; **Kapağan**, s. 45.

kredisinde olduğu gibi üçlü bir ilişki mevcuttur⁴⁰⁹. Kredi kuruluşu tarafından tüketiciye kredi nakit olarak verilmemekte ve tüketicinin malı satın alması ya da hizmetten faydalanması sonucu bu kredi, kredi veren tarafından satıcı/ sağlayıcıya ödenmektedir⁴¹⁰.

Bağlı kredi sözleşmesinde, sözleşmeler arasında objektif açıdan ekonomik birlik bulunmalıdır⁴¹¹. TKHK m. 30/2 hükmünde belirtildiği gibi bu ekonomik birliğin varlığı; satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse ettiği, üçüncü bir tarafça finanse edilmesi durumunda, kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı, belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği, durumlarından en az birinin varlığı halinde kabul edilir.

Bağlı kredilerde tüketici ayıplı mal/ hizmet nedeniyle satıcı/sağlayıcıya karşı sahip olduğu hakları kredi verene karşı da kullanabilmektedir⁴¹². Bağlı kredi sözleşmelerinde yer alan tüketici kredi sözleşmesi ile satım sözleşmesi birbirinden bağımsız sözleşmeler olsa dahi biri yapılmasaydı diğerinin de yapılmayacağı söylenebileceğinden kredi veren, tüketiciye krediyi ancak kendisinin göstereceği satıcı veya hizmet tedarik eden ile sözleşme yapıp mal ve hizmeti ondan temin etmesi halinde vermektedir⁴¹³. Kanun koyucu tüketicinin ayıplı mal karşısında seçimlik hakları kullanmasının önündeki engelleri kaldırmak amacıyla kredi veren ile satıcı/sağlayıcı arasında müteselsil borçluluk öngörmüştür⁴¹⁴.

TKHK m. 30/4 hükmünde düzenlenen bu husus bakımından kredi verenin sorumluluğu, malın teslim veya hizmetin ifa edilmediği durumlarda satış sözleşmesinde veya bağlı kredi sözleşmesinde belirtilen malın teslim veya hizmetin ifa edilme tarihinden, ifanın gerçekleştiği durumlarda malın teslim veya hizmetin ifa edildiği tarihten itibaren, kullanılan kredi miktarı ile sınırlı olmak üzere bir yıldır. Kredi sözleşmesine kredi verenin

⁴⁰⁹ Kapağan, s. 44; Bilir, s. 2981.

⁴¹⁰ Üzeler, s. 64; Kapağan, s. 45; Bilir, s. 2981; Kara (2015), s. 1209.

⁴¹¹ Aslan (2016), s. 173; Üzeler, s. 75; Kara (2015), s. 1211.

⁴¹² Arkan (1995), s. 41; Aslan (2016), s. 175; Kapağan'a göre bağlı kredilerin tüketicilere sağladığı en önemli avantajlardan birisi ayıplı ifa veya ifa edilmemenin sonuçlarından banka ve finans kuruluşunun, mal veya hizmet sağlayan ile birlikte sorumlu olmasıdır. Bknz. Kapağan, s. 77; Kara (2015), s. 1213; Başöz/ Çakmakçı, s. 59.

⁴¹³ Arkan (1995), s. 41; Aslan (2016), s. 175; Kara (2015), s. 1213; Kapağan, s. 77.

⁴¹⁴ Aslan (2016), s. 175; Kapağan, s. 77; Hukukumuzda bağlı kredi sözleşmesi açısından kredi verenin asli sorumluluğunun düzenlenmesiyle kredi kullanan tüketici hayli güvenceli bir konuma getirilmiştir. Hatta TKHK'da bu alanda tüketicilere sağlanan korumanın düzeyi, AB Direktifi'nin dahi üzerindedir. Nitekim 2008/48 sayılı AB Direktifi'ni m.15/2'de, bu sorumluluk bakımından kademeli bir yöntem belirlenmiş ve kredi verenin tali sorumluluğu esası benimsenmiştir. Bknz. Üzeler, s. 155; Başöz/ Çakmakçı, s. 59.

ayıplı maldan dolayı sorumsuzluğuna ilişkin konulacak kayıtlar müteselsil sorumluluğu düzenleyen kanun hükmünün emredici niteliğinden dolayı geçersiz olacaktır⁴¹⁵.

⁴¹⁵ **Akipek**, s. 302; **Aslan** (2016), s. 175; **Kapağan**, s. 81.

5. TÜKETİCİYİ KORUYAN HÜKÜMLER ÇERÇEVESİNDE TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK ESASLAR

Tüketici sözleşmeleri için mevzu bahis olan tüm hususlar ve tüketici işleminin temel ilkeleri tüketici kredisi bakımından da geçerlidir⁴¹⁶. Sözleşmeye konulan haksız şartların tüketici yönünden geçersiz sayılması, sözleşmenin koşullarının tüketici aleyhine değiştirilememesi, tüketicinin bilgilendirilmesi ve tüketici lehine yorum ilkesi tüketici kredisi sözleşmeleri açısından da dikkate alınması gereken hususlardandır⁴¹⁷.

Taraflar arasında yapılan sözleşme uyarınca tüketici edimlerinin ifası için verilen şahsi teminatlar adi kefalet sayılmaktadır⁴¹⁸. Tüketici kredisi sebebiyle taksit ödemeleri için ya da teminat amacıyla kambiyo senedi alınması halinde kambiyo senedinin nama yazılı düzenlenmesi zorunludur⁴¹⁹. Tüketiciden kendisine sunulan mal ve hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen tarafın yasal yükümlülükler içerisinde yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için tüketiciden ek bir bedel talep edilemez⁴²⁰. Bir diğer husus da tüketici işlemlerinde temerrüt hali de dahil olmak kaydıyla bileşik faiz uygulanmaz⁴²¹.

5.1. Tüketicinin Bilgilendirilmesi

5.1.1 Genel Olarak

Bir sözleşmenin geçerli ve sağlıklı kurulabilmesi tarafların birbirlerine uygun irade beyanlarına bağlıdır⁴²². Bu sebeple taraflar bağlayıcı olan bu sözleşmelerin kendileri için hukuki anlamda ne sonuçlar doğuracağını, kendilerini ilgilendiren hak ve yükümlülüklerin neler olduğunu ayrıntılı bir biçimde bilmeli ve kavramalıdır⁴²³. Özellikle de taraflardan birinin sözleşmenin hazırlanma aşamasına bizzat vakıf olamaması halinde

⁴¹⁶ Özel, s. 67; Kara (2015), s. 1219.

⁴¹⁷ Kara (2015), s. 1219; İnal (2014b), s. 37.

⁴¹⁸ Kara (2015), s. 1219; Tüketici kredisinden kaynaklanan bir borç için kefil olan kişinin de adi kefil niteliğinde olması gerekmektedir. Bknz. Özen, Burak (2013) 'Tüketici Kredilerinde Kefaletin Geçerlilik Koşulları' Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri, Ankara, Bilge, s. 354; Aslan, s. 34; Özel, s. 71.

⁴¹⁹ Kara (2015), s. 1219; Aslan (2016), s. 33; Özel, s. 70.

⁴²⁰ Özel, s. 68; Kara (2015), s. 1219; Aslan (2016), s. 31.

⁴²¹ Özel, s. 71; Aslan (2016), s. 34; Kara (2015), s. 1219.

⁴²² Kara Kılıçarslan, Seda (2015) 'Tüketici Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü' Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, S. 183-222, s. 197.

⁴²³ Altunkaya, Mehmet (2004) 'Sözleşmenin Kuruluşundan Önce Tüketicinin Korunması' Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt VIII, Sayı 1-2, S. 95-119, s. 97; Kara Kılıçarslan, s. 197.

karşı tarafın onu bu konuda bilgilendirmesi ve sözleşmeyle ilgili tüm ayrıntıları anlayacak şekilde aktarması gerekmektedir⁴²⁴.

Bilgilendirme yükümlülüğü hukuki niteliği itibariyle üst bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır⁴²⁵. Bu yükümlülüğün altında aydınlatma, uyarma, danışmanlık yapma ve yol gösterme yükümlülüğünün tamamı yer almaktadır⁴²⁶. Aydınlatma yükümlülüğü tüketicinin bilgi sahibi olmadığı konularda bir nebze olsun taraflar arasında eşitliği sağlamak adına tüketicinin sözleşme kapsamı açısından genel bilgilendirilmesidir. Uyarma yükümlülüğü sözleşmenin zayıf tarafı konumunda bulunan tüketiciyi malvarlığında yaşanabilecek zararlara karşı bilgilendirir⁴²⁷. Diğer kavramlar olan danışmanlık yapma, yol gösterme yükümlülüğü ise tavsiye şeklindeki yönlendirmeleri içerisine alan bilgilendirmeleri ifade etmektedir⁴²⁸. Bilgilendirme yükümlülüğü tüketici sözleşmeleri açısından oldukça önemlidir. Özellikle tüketici kredisi gibi uzmanlık alanı gerektiren konularda tüketicinin maddi anlamda zarara uğramaması için uyarma yükümlülüğü kredi veren tarafından muhakkak yerine getirilmelidir.

Tüketicinin bilgilendirilmesi tüketicinin korunması açısından önemli bir rol oynar. Genel olarak tüketicinin bilgilendirilmesi, malların fiyatı, kalitesi, işlevi vs. gibi konularda güncel bilgilerin tüketicinin hizmetine sunulması anlamına gelir⁴²⁹. Tüketicinin piyasadaki bütün mal ve hizmet çeşitlerini, bunların özelliklerini ve hangisinin kendisi için en uygun olacağına karar vermesi bilgilendirmenin amacıdır. Ancak tüketicinin piyasada bulunan yüzlerce çeşit, marka, model ve bunların özellikleri hakkında pek bilgi sahibi olduğu söylenemez⁴³⁰. Çoğu zaman satıcı/sağlayıcılar tüketiciye ürünlerle ilgili bilgi vermemekte ya da verdikleri bilgiler ya eksik veya yanıltıcı olmaktadır⁴³¹. Tüketicinin piyasaki tüketim mallarının konumu, kullanım aşamaları ve olası tehlikelere karşı korunması amacıyla tüketicinin bilgilendirilmesi tüketici hukukunda temel bir ilke olarak belirlenmiştir⁴³².

⁴²⁴ Kara Kılıçarslan, s. 197; Altunkaya, s. 97.

⁴²⁵ Kara Kılıçarslan, s. 199.

⁴²⁶ Özdamar'a göre genel olarak bu yükümlülükler birbirini karşılar şekilde kullanılsa da bilgilendirme yükümlülüğü aslında aydınlatma yükümlülüğüne hizmet eden ve uyarma, danışmanlık yapma, yol gösterme yükümlülüğü gibi diğer alt kavramlarla birlikte değerlendirildiğinde aydınlatma yükümlülüğünün üst kavram olduğu görülmektedir. Bilgi için bkz. Özdamar, Mehmet (2009) Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 127; Kara Kılıçarslan, s. 199.

⁴²⁷ Kara Kılıçarslan, s. 200; Özdamar, s. 127.

⁴²⁸ Kara Kılıçarslan, s. 200.

⁴²⁹ Zevkliler/Özel, s. 106; Aslan (2014), s. 79.

⁴³⁰ Aslan (2014), s. 79; Zevkliler/Özel, s. 106.

⁴³¹ Zevkliler/Özel, s. 106; Altunkaya, s. 97.

⁴³² Aslan (2014), s. 79; Zevkliler/Özel, s. 106; Altunkaya, s. 97.

Kredi veren, tüketici kredisi kullandırırken tüketici olan müşterisine kredinin koşullarını oluşturan faiz, masraf, vade tarihleri, taksit sayısı, kredi taksitlerinin ödenmemesinin hukuki sonuçları konusunda tüketiciyi bilgilendirmek zorundadır⁴³³. Her ne kadar tüketicinin kendi araştırmaları sonucu belli bir bilgi düzeyine ulaşsa da tüketici kullanacağı hizmet veya ürünle ilgili özel bilgilere sahip olamayacaktır⁴³⁴. Bu yüzden kredi veren banka kullandıracığı krediyle ilgili bankaya özgü koşulları tüketiciye bildirmekle yükümlüdür⁴³⁵.

5.1.2 Sözleşme Öncesi Bilgilendirme

Tüketici sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen ve karşılıklı edimleri içeren ivazlı sözleşmelerdir. Bu nedenle sözleşmenin yapılması uzun süreçler alabildiğinden taraflar arasında sözleşme öncesi görüşmeler yapılabilir. Sözleşme kurulmadan önce her iki taraf bir araya gelerek sözleşmenin muhtevası, koşulları, içerdiği hak ve yükümlülükler üzerinde görüşebilirler⁴³⁶. Sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (culpa in contrahendo), sözleşmenin yapılmasından önce tarafların veya tarafların yardımcılarının dürüstlük kuralına dayalı olarak kurulmuş bulunan sözleşme benzeri güven ilişkisine aykırı davranışlarından kaynaklanan zararları ifade etmektedir⁴³⁷.

Culpa in contrahendo sorumluluğuyla ilgili doktrinde üç görüş bulunmaktadır. Bunlar haksız fiil sorumluluğu, sözleşme sorumluluğu ve kendine özgü sözleşme sorumluluğudur⁴³⁸. Haksız fiil görüşüne göre sözleşme görüşmeleri başlamıştır ancak sözleşme henüz meydana gelmemiştir⁴³⁹. Bu nedenle söz konusu durumdan kaynaklanan sorumluluk haksız fiil sorumluluğu olarak değerlendirilmelidir⁴⁴⁰. Kendine özgü sözleşme görüşüne göre culpa in contrahendo sorumluluğu ne sözleşme görüşmelerinden doğan akdi sorumluluk ne de haksız fiil sorumluluğudur⁴⁴¹. Tamamen kendine özgü ayrı bir sorumluluk türüdür.

⁴³³ Özyurt, s. 355; Aslan (2014), s. 79; Zevkliler/Özel, s. 106.

⁴³⁴ Özyurt, s. 355; Zevkliler/Özel, s. 106.

⁴³⁵ Özyurt, s. 355; Aslan (2014), s. 79; Zevkliler/Özel, s. 106.

⁴³⁶ Arıkan, Mustafa (2009) 'Culpa In Contrahendo Sorumluluğu' Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, S.69-89, s. 69.

⁴³⁷ Tüketici sözleşmelerinde bilgilendirme denildiğinde genel itibariyle sözleşme daha kurulmadan önce verilen bilgileri anlamak gerekir. Çünkü yükümlülüğün amacına en çok hizmet eden sözleşme öncesi tüketicinin bilgilendirilmesidir. Bknz. Kara Kılıçarslan, s. 206; Kara (2015), s. 87; Arıkan, s. 69.

⁴³⁸ Kara (2015), s. 87; Arıkan, s. 80; Eren, s. 1158.

⁴³⁹ Arıkan, s. 80; Eren, s. 1158; Kara (2015), s. 87.

⁴⁴⁰ Kara (2015), s. 87; Arıkan, s. 82; Eren, s. 1158.

⁴⁴¹ Arıkan, s. 81; Eren, s. 1158; Kara (2015), s. 87.

Doktrinde baskın görüş olarak kabul edilen sözleşme sorumluluğu görüşü ise sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluğun nitelik itibariyle sözleşme veya sözleşme sorumluluğu benzeri bir sorumluluk türüdür⁴⁴². Çünkü sözleşme görüşmelerinin başlaması ile taraflar arasında karşılıklı bir güven ilişkisi kurulmaktadır⁴⁴³. Sözleşme öncesi görüşmelerin başlaması ile beraber taraflar arasında özen ve koruma yükümlülüğü doğmaktadır⁴⁴⁴. Culpa in contrahendo sorumluluğunun doğması için sözleşmenin kurulup kurulmamasının veya geçerli olup olmamasının herhangi bir önemi yoktur⁴⁴⁵.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde sözleşme kurulmadan önce kredi verenin tüketiciyi bilgilendirilmesi zorunludur⁴⁴⁶. Kredi veren bankanın, finans kuruluşlarının veya tüketici kredisi vermeye yetkili olan diğer kuruluşların tüketiciye, sözleşmenin koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce tüketiciye vermesi ve sözleşme konusunda tüketiciyi bilgilendirmesi mecburiyeti bulunmaktadır⁴⁴⁷.

6502 sayılı TKHK m. 23 kapsamında kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu düzenleme ile tüketicilerin önceden bilinçlenmesini ve konu hakkında iyice düşünüp araştırma yapabilme imkanını teminat altına almayı amaçlamıştır⁴⁴⁸. Tüketici ön bilgilendirme hakkı nedeniyle kredi sözleşmesi ile ilgili bütün şartları önceden öğrendiği için kendi maddi durumuna göre değerlendirme yapma ve sözleşme kurup kurmama yönünde daha bilinçli davranma imkanına sahip olur. Bu bağlamda bilgilendirme yükümlülüğü genel anlamda tüketicinin taraf olduğu tüm sözleşmelerde uygulanmasına rağmen TKHK m.23’ te ayrıca kredi veren açısından sözleşme öncesi bilgilendirmenin zorunlu tutulması yerinde ve isabetli bir düzenleme olmuştur.

Yargıtay uygulamalarında da tüketici kredisi sözleşmelerinin kurulması öncesinde ve kurulması sırasında tüketicinin bilgilendirilmesi yükümlülüğünün düzenlendiği bütün

⁴⁴² **Kara** (2015), s. 87; **Eren**, s. 1158; **Arıkan**, s. 81.

⁴⁴³ **Kara** (2015), s. 87; **Arıkan**, s. 81; **Eren**, s. 1158.

⁴⁴⁴ **Arıkan**, s. 81; **Kara** (2015), s. 87.

⁴⁴⁵ Yargıtay HGK E: 2010/13-593 K: 2010/623 T: 01.12.2010 sayılı kararında sözleşme öncesi görüşmelerden doğan sorumluluğun söz konusu olabilmesi için sözleşmenin kurulmuş olması veya kurulmaması ya da sözleşmenin geçersiz olmasının şart olmadığı kabul edilmektedir. Karar için bkz. **Kara** (2015), s. 88; **Ayan, Mehmet** (2015) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya, Mimoza, s. 142; **Durak, Yasemin** (2017) ‘Güven Sorumluluğu ve Culpa In Contrehand’ Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, S. 239-288, s. 244.

⁴⁴⁶ Yargıtay 13. HD E: 2014/2792 K: 2015/26413 T: 07.09.2015 tarihli kararında bankanın kredi sözleşmesinde hayat sigortası talep edecekse riziko konusunda tüketiciyi aydınlatması gerektiğini ifade etmiştir. **Kara** (2012), s. 1178; **Zevkliler/Özel**, s. 243.

⁴⁴⁷ **Zevkliler/Özel**, s. 243; **Kara** (2012), s. 1178.

⁴⁴⁸ 6502 sayılı TKHK m.23’e göre kredi verenin ve varsa kredi aracısının, tüketiciye, teklif ettikleri kredi sözleşmesinin koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce vermesi zorunludur. **Zevkliler/Özel**, s. 244; **Kara** (2012), s. 1178.

hallerde amacın taraflar arasındaki dengesiz durumu gidermek ve eşitliği sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle kredi veren tarafından tüketicinin bilgilendirilmesi gerekir⁴⁴⁹.

5.1.3 Bilgilendirme Yükümlülüğüne Aykırılığın Sonuçları

Tüketici sözleşmelerine ilişkin 6502 sayılı TKHK m.4'te belirtildiği şekilde yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler açısından bilgilendirmelerin de yazılı yapılması gerekir. Yazılılık unsuru tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerlilik şartı olduğundan ön bilgilendirmenin ve formunun da yazılı yapılması gerekir. Bu bilgilendirme tüketicinin anlayacağı şekilde, sade bir dille düzenlenmeli ve bilgilendirme formunun altında tüketicinin imzasının bulunması gerekir. Bununla birlikte TKHK m.23 hükmü sözleşme öncesi bilgilendirme süresi ile ilgili kesin bir belirleme yapmamıştır. Bu nedenle her somut olayda makul süre tayin edilmeli ve bu süre tayin edilirken sözleşmenin muhtevası, içeriği dikkate alınmalıdır⁴⁵⁰. Ancak bu süre makul olma sınırını geçerse tüketicinin menfaatleri zarar görebilecektir.

Kredi verenin bahsi geçen yükümlülüklerle aykırı davranması halinde TKHK m.77/1 a bendi kapsamında tespit edilen her işlem için kredi verene iki yüz Türk Lirası idari para cezasının uygulanacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki bu hükümle belirtilen yaptırım idari para cezasıdır⁴⁵¹. Kredi verenin bilgi verme yükümlülüğüne aykırı davranması halinde tüketici açısından TBK'da yer alan borca aykırılık hükümlerinin uygulanması ve bu bağlamda kredi sözleşmesinin geçersiz kılınması söz konusu olabilecektir⁴⁵².

Sözleşme öncesi bilgilendirme ön formunda yer alan hususlar ile tüketici kredisi sözleşmesinin birbirinden farklı düzenlemeler içermesi halinde bu hususlar haksız şart sayılmaktadır⁴⁵³. Sözleşme öncesi tüketiciyle tartışılmadan ve tüketici bilgilendirilmeden sözleşmede yer verilen hükümler TKHK m. 5 uyarınca haksız şart kapsamında geçersiz olmaktadır.

⁴⁴⁹ Yargıtay 13. HD E: 2014/13577 K: 2015/20560 T: 16.06.2015.; Yargıtay 13. HD E: 2014/25734 K: 2015/15910 T: 18.05.2015.

⁴⁵⁰ Zevkliler/Özel, s. 244; Özyurt, s. 357.

⁴⁵¹ Özyurt, s. 357; Zevkliler/Özel, s. 244.

⁴⁵² Zevkliler/Özel, s. 244; Özyurt, s. 357.

⁴⁵³ Özyurt, s. 357.

5.2. Sözleşme Koşullarının Tüketici Aleyhine Değiştirilememesi

Tüketiciler ile yapılan sözleşmelerde öngörülen koşullar, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez⁴⁵⁴. 6502 sayılı TKHK m.4/2 uyarınca ‘Sözleşmede öngörülen koşullar, sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemez.’ Bu kapsamda baştan belirlenen hususların değişen koşullar çerçevesinde yeni duruma uygun belirlemeler yapılması tüketicinin aleyhine ise geçersizdir⁴⁵⁵. Bu emredici nitelikte bir kuraldır ve aksine yapılan anlaşmalarda geçersizlik yaptırımına tabidir⁴⁵⁶. Ancak belirtmek gerekir ki; sözleşmede değişiklik yapma yasağı yalnızca tüketici aleyhine olan konularda geçerli olup tüketici lehine olan değişikliklerde geçerli olmaktadır⁴⁵⁷. Tüketici kredileri açısından sözleşmenin başında ödenmesi gereken faiz oranının daha sonra gerçekleşecek yeni durumlara bağlı olarak azaltılmasına ilişkin düzenlemeler geçerli olacaktır⁴⁵⁸. Tüketici şartların önemli ölçüde değişmesi halinde, tüketici kredisi sözleşmesinin yeni şartlara uyarlanması için dava açabilir⁴⁵⁹. Nitekim Yargıtay tüketici kredisinin uyarlanmasına ilişkin davanın tüketici mahkemelerinde açabileceğine karar vermiştir⁴⁶⁰.

Uygulamada kredi kuruluşlarından özellikle bankalar yapmış oldukları sözleşmenin bir nüshasını kredi alan tüketiciye vermemektedir⁴⁶¹. Bununla birlikte sözleşmeyi doldurmamakta sadece kredi alana imzalatmaktadır⁴⁶². Ayrıca bankalar sözleşme yapıldıktan sonra özellikle faiz oranındaki değişiklikleri uygulama hakkını tek yanlı olarak tutmaktadır⁴⁶³. Bu nedenle herhangi bir ihtilaf çıkması halinde banka karşısında tüketicinin eli zayıflamaktadır. Kanun koyucu bunun önüne geçebilmek için sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesini zorunlu kılmıştır⁴⁶⁴.

Tüketici kredisi sözleşmeleri açısından sözleşmeye ileride faiz oranları artarsa bu faiz oranlarının uygulanacağına ilişkin hüküm konulamamaktadır⁴⁶⁵. Ancak faiz oranları

⁴⁵⁴ Aslan (2006), s. 365; Karakocalı/ Kurşun, s. 32; Özel, s. 67; Kara (2015), s. 143.

⁴⁵⁵ Kara (2015), s. 143; Aslan (2006), s. 365; Özel, s. 67; Karakocalı/ Kurşun, s. 32.

⁴⁵⁶ Özel, s. 67; Aslan (2006), s. 365; Karakocalı/ Kurşun, s. 32.

⁴⁵⁷ Özel, s. 67; Kara (2015), s. 143; Aslan (2006), s. 365.

⁴⁵⁸ Özel, s. 68; Aslan (2006), s. 365; Kara (2015), s. 143.

⁴⁵⁹ Aslan (2006), s. 365; Özel, s. 67.

⁴⁶⁰ Yargıtay 11. HD E: 2001/9065 K: 2001/9636 T: 17.12.2001. Karar için bkz. Aslan (2006), s. 365.

⁴⁶¹ Özel, s. 67; Aslan (2006), s. 365.

⁴⁶² Özel, s. 67; Aslan (2006), s. 365.

⁴⁶³ Yargıtay 19. HD E: 1995/2588 K: 1995/11519 T: 21.12.1995; Aslan (2006), s. 365.

⁴⁶⁴ 6502 sayılı TKHK m.4/1 ‘Bu Kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir. Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhal giderilir.’

⁴⁶⁵ Aslan (2006), s. 365; Özel, s. 67.

düştüğünde bunun sözleşmeye uygulanacağı hükmü konulabilir⁴⁶⁶. Sözleşme şartlarının banka tarafından tüketici aleyhine değiştirilmesi TKHK m.4/2 uyarınca geçersiz olacağından tüketici açısından sonradan ilave edilen bu şartların bağlayıcılığı bulunmayacaktır⁴⁶⁷.

5.3 Kredi İşlemlerinin Yazılı Olması ve İspat Yükü

6502 sayılı TKHK m. 22/3 gereği tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Tüketicilerle düzenlenen sözleşmeler ve bu sözleşmelerle istinaden talep edilen her türlü ücret ve masrafa ilişkin belgeler sözleşmede veya sözleşmenin ekinde yer alacak şekilde yazılı olarak yapılmalı ve sözleşmenin bir örneği tüketiciye verilmelidir. Uzaktan iletişim aracılığıyla kurulan sözleşmelerde ise bahsedilen bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir⁴⁶⁸. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyen tarafa aittir.

Bir hukuki işlemin yasa ya da taraflarca öngörülmüş şekle uygun olmaması durumunda ilgili hukuki işlem hukuksal sonuç doğurma yeteneğinden yoksun kalmaktadır⁴⁶⁹. Yazılılık unsuru, tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerlilik şartlarından biridir. Kredi sözleşmelerinde yazılı şekil şartı düzenlemesi emredici nitelikte olup sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesi kredi verenin sorumluluğundadır. Bu nedenle yükümlülüğünü yerine getirmeyen kredi veren sonradan sözleşmenin geçersizliğini ileri sürerek tüketicinin aleyhine olacak şekilde sözleşmeyi geçersiz kılamayacaktır.

Kredi sözleşmelerinde tüketicinin korunması hususunda getirilen bu temel ilkenin bir diğer özelliği ise yazılılık koşuluna uyması gereken işlemlerin ya da bildirimlerin gerçekleştirildiğinin ispatı kredi veren tarafından kanıtlanmasıdır. Bu nedenle herhangi bir uyuşmazlık halinde kredi veren gerekli bir belgenin verildiğini veya yapılması zorunlu olan bir bildirimin yapıldığını ispatla yükümlü olacaktır⁴⁷⁰.

Sözleşmenin şekil şartına uyulmadan yapılması halinde kredi alan tüketici aldığı krediyi geri ödemek zorunda kalacaktır. Tüketici açısından gerçekleşecek olan bu sonucun TKHK'un amacına aykırı olduğu gerekçesiyle kredi alan tüketicinin korunmasına yönelik farklı görüşler ileri sürülmüştür.

⁴⁶⁶ Aslan (2006), s. 365; Karakocalı/ Kurşun, s. 332; Özel, s. 67.

⁴⁶⁷ Özel, s. 68; Aslan (2006), s. 365; Karakocalı/ Kurşun, s. 32.

⁴⁶⁸ Özel, s. 69.

⁴⁶⁹ Özel, s. 69.

⁴⁷⁰ Özel, s. 69.

Bir görüşe göre, yazılı şekilde yapılmayan tüketici kredisi sözleşmesinin kredinin alınmasından sonra tamamen değil yalnızca tüketici aleyhine olan hükümlerinin geçersiz sayılması ve sözleşmede kalan boşlukların tüketici lehine doldurulması gerekmektedir⁴⁷¹. Diğer bir görüşe göre kredi sözleşmelerinde kanuna aykırı hükümlerin geçersiz sayılması ve her ne şart altında olursa olsun tüketicinin korunması amacıyla hareket edilip boşlukların tüketici lehine yorum yapılarak doldurulması kanunun lafzı ile açıkça çelişir niteliktedir⁴⁷².

Doktrindeki baskın görüş yazılı şekilde yapılmayan sözleşmenin sonucunun kesin hükümsüz olacağı ancak bu durumun tüketiciyi zor durumda bırakacağı şeklindedir⁴⁷³. *İnal*'a göre tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılmaması durumunda mutlak butlanın getirdiği hukuki sonuçlar uygulanmayacak sözleşme kendine özgü bir biçimde sona erecektir⁴⁷⁴. Bu geçersizlik herkes tarafından değil yalnızca taraflarca def'i olarak ileri sürülebilecektir⁴⁷⁵.

Bize göre yazılı şekil şartı kredi sözleşmelerinin geçerlilik şartı olduğundan özellikle uzmanlık alanları kredi olan kredi verenin bu konuda özenli davranması gerekir. Şekil şartına aykırılık nedeniyle sözleşmeyi geçersiz sayarak tüketiciden aldığı krediyi iade etmesini istemek tüketicinin mağduriyetine yol açabilecektir. Ancak yasal düzenleme emredici nitelikte olup açıktır. Bu nedenle yazılı şekil şartına uyulmaması halinde sözleşmenin kendine özgü bir biçimde sona ermesi mümkün değildir. Böyle bir durumda her iki taraf açısından da dürüstlük kuralı çerçevesinde hareket etmek gerekir. Kredi veren sözleşmenin geçersizliğini hakkın kötüye kullanılmasına yol açacak şekilde ileri sürememelidir.

5.4 Tüketici Lehine Yorum İlkesi

Borçlar hukukunda genel itibariyle sözleşmelerin yorumlanmasında sözleşmenin ayakta tutulmasına ve devamına yönelik yorum yapılmaktadır⁴⁷⁶. Amaç taraf beyanlarından hareketle ortak iradenin belirlenmesidir. Tarafların gerçek ortak iradeleri, bu iradeleri yansıtan birbirine uygun beyanlarına göre belirlenir⁴⁷⁷. Aynı şartlar altında bulunan kişilerin muhatap oldukları irade beyanına dürüstlük kuralı gereği verebilecekleri anlama göre de bu belirlemenin yapılması esastır⁴⁷⁸.

⁴⁷¹ **Akipek**, s. 261.

⁴⁷² **Kayar** (2000), s. 86.

⁴⁷³ **Akipek**, s. 261; **Gezder**, s. 105.

⁴⁷⁴ **İnal** (2014a), s. 742.

⁴⁷⁵ **İnal** (2014a), s. 742.

⁴⁷⁶ **Sirmen**, s. 2474; **Kara** (2015), s. 142.

⁴⁷⁷ **Sirmen**, s. 2474; **Kara** (2015), s. 142.

⁴⁷⁸ **Sirmen**, s. 2474.

Özel hukuk sözleşmelerinde sözleşmenin bazı hükümlerinin anlaşılabilmesi veya geçersiz sayılması durumlarında sözleşmenin devamını sağlamak maksadıyla sözleşme lehine yorum kuralı geçerlidir⁴⁷⁹. Kanun koyucu tüketiciler açısından kapsamı genişletmiş ve TKHK'da tüketici lehine yorum kuralını düzenleyerek tüketici lehine daha geniş bir koruma sağlamıştır⁴⁸⁰.

Tüketicinin tarafı olduğu sözleşmeler genellikle yazılı olarak düzenlenmektedir⁴⁸¹. Özellikle tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı olması şarttır. Sözleşme şartlarının yazılı olması halinde tüketicinin anlayabileceği açık ve anlaşılır bir dilin kullanılması zorunludur⁴⁸². Aksi halde tüketici sözleşmesinde yer alan bir hükmün anlaşılabilmesi veya birden fazla anlama gelecek şekilde anlaşılması halinde söz konusu hüküm tüketici lehine yorumlanır⁴⁸³.

Tüketicikle banka arasında yazılı kurulan standart sözleşmelerde sıklıkla karşılaşılan sorun sözleşme şartlarının son derece ayrıntılı, karmaşık ve tüketicinin anlam veremeyeceği bir tarzda düzenlenmesidir⁴⁸⁴. Bu şekilde yapılan sözleşmelerde tüketicinin sözleşmeyi yeterince anlama, sözleşme şartlarını yeterince yorumlama yeteneği adeta ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle anlaşılabilmeyen noktalarda tüketici lehine yorum yapılacaktır ve hatta yazılan bu türden sözleşme şartları TKHK m5/2 kapsamında haksız şart sayılacaktır⁴⁸⁵.

Uygulamada tüketici kredisinin kullanım amacının önem arz etmemesi tüketicinin aldığı krediyi esas itibariyle ticari faaliyetlerde kullanması sorunu karşımıza çıkmaktadır⁴⁸⁶. Tüketici kredilerinin tüketicileri koruma ve tüketicilere daha ucuz kredi verme amacı bulunduğundan bu kredilerden alınan fon ve vergilerin oranı çok düşük seviyede tutulmaktadır⁴⁸⁷. Bu sebeple tüketicinin aldığı krediyi ticari işlerde kullanması halinde kredi veren bankanın 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında tacir sayılmasından dolayı basiretli davranma yükümlülüğü bulunmaktadır⁴⁸⁸. Banka tarafından verilen kredinin niteliği, sözleşmenin tüketici kredisi sayılıp sayılamayacağı konusunda araştırma yapmalı ve hazırlık safhasını iyice incelemelidir⁴⁸⁹. Bu yükümlülüğe aykırı davranılması halinde

⁴⁷⁹ Kara (2015), s. 143; Sirmen, s. 2475.

⁴⁸⁰ Sirmen, s. 2475; Kara (2015), s. 143.

⁴⁸¹ Kara (2015), s. 143.

⁴⁸² Kara (2015), s. 143; Sirmen, s. 2475.

⁴⁸³ Sirmen, s. 2475; Kara (2015), s. 143.

⁴⁸⁴ Kara (2015), s. 143.

⁴⁸⁵ Kara (2015), s. 143.

⁴⁸⁶ Kara (2015), s. 1189.

⁴⁸⁷ Kara (2015), s. 1189.

⁴⁸⁸ Kara (2015), s. 1189.

⁴⁸⁹ Kara (2015), s. 1189.

meydana gelen zarara kredi veren katlanmak durumundadır. Ancak kredi sözleşmesi kurulurken tüketicinin bilerek eksik ya da hatalı bilgi vermesi nedeniyle meydana gelen zararlardan bizzat tüketici sorumlu olur. Bunun dışında taraflar arasında yapılan kredi sözleşmesi tüketici işlemi olduğundan ve bankanın basiretli davranma yükümlülüğünden dolayı alınan kredinin tüketici kredisi olup olmadığı hususunda tartışma var ise bu takdirde tüketici lehine yorum ilkesi geçerli olacaktır⁴⁹⁰.

5.5 Tüketicinin Borcu İçin Verilen Şahsi Teminatın Adi Kefalet Sayılması

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi veren banka ya da diğer finans kuruluşları tüketiciye verdikleri krediye karşılık tüketiciden teminat talep etme hakkına sahiptir⁴⁹¹. Tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin kanunda açık bir düzenleme olmamakla beraber sözleşmenin niteliğinden kaynaklanmasından dolayı kredi veren kuruluşun verdiği krediyi teminat altına almak amacıyla her türlü teminat istemesi mümkündür⁴⁹².

6502 sayılı TKHK m.4/6'da belirtildiği üzere '*Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır.*' Bu kapsamda öncelikle tüketicinin borcu için verilen şahsi teminat ve kefalet kavramlarının neler olduğuna değinmemiz gerekir.

Teminat sözleşmeleri en geniş manada başkasına yönelik bir riski yüklenmenin sözleşmedeki taraflardan birinin asli yükümlülüğünü teşkil ettiği sözleşmelerdir⁴⁹³. Teminat sözleşmeleri, aynı ya da kişisel teminat verilmesine ilişkin olabilir. Bir başkası için verilen teminat ister aynı ister şahsi olsun bünyesinde tehlike taşır⁴⁹⁴. Şahsi teminatta, aynı teminatın aksine teminat alacaklısının diğer alacaklılara göre öncelikli olarak başvurabileceği bir mal bulunmaz⁴⁹⁵. Teminat sözleşmelerinden bazıları kanuni düzenleme ile ayrı bir sözleşme tipi

⁴⁹⁰ Kara (2015), s. 1189.

⁴⁹¹ Kara (2015), s. 1219; Akipek, s. 309; Bilir, s. 3006.

⁴⁹² Akipek'e göre kredi veren belirli bir miktar paranın kullanımından kredi alan lehine vazgeçmekle birlikte bu paranın ödenip ödenmemesi hususunda risk almaktadır. Bu risk karşılığında da sözleşmeyi kurup kurmamaya karar vermesi için teminat istemesi doğaldır. Bknz. Akipek, s. 309; Kara (2015), s. 1220.

⁴⁹³ Baççioğlu, Ahmet Erkal (2008) 'Tüketici Hukukunda Kefalet' Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Sayı 67, S. 70-84, s. 72; Karakocalı/ Kurşun, s. 33.

⁴⁹⁴ Demir, Şamil (2013) 'Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 108, S. 87-122, s. 97.

⁴⁹⁵ Demir (Şamil), s. 98.

olarak ele alınmıştır. Kefalet, borç üstlenme, sigorta, garanti sözleşmesi bunlardan bazılarıdır⁴⁹⁶. Kefalet sözleşmesi şahsi teminat sağlamaya yönelik sözleşmelerdendir⁴⁹⁷.

Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir⁴⁹⁸. Bu akit alacaklı ile borçlu arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan borcu teminat altına almaktadır⁴⁹⁹. Kefil bir başka şahsın yani asıl borçlunun alacaklısına karşı asıl borcun ifasından sorumlu olmayı taahhüt etmektedir⁵⁰⁰. Kefalet sözleşmesinde kefil, asıl alacaklı ve asıl borçlu olmak üzere üç türlü bir ilişki bulunmaktadır⁵⁰¹. Ancak sözleşme kefil ile alacaklı arasında kurulur⁵⁰². Hatta kefilin borç altına girebilmesi için asıl borçlunun rızasına gerek yoktur⁵⁰³. Kefilin borcu asıl borçlunun borcunu ifa etmemesi durumunda alacaklının ifa menfaatinin karşılanmasıdır⁵⁰⁴. Hukuki nitelik itibariyle kefilin borcu fer'i bir borç olduğundan asıl borcun varlığına ve geçerliliğine bağlıdır⁵⁰⁵. Asıl borç ortadan kalktığı anda kefil de borcundan kurtulacaktır⁵⁰⁶. Bununla birlikte kefil alacaklıya karşı asıl borçlunun sahip olduğu bütün def'i ve itirazları ileri sürebilir ve kefalet alacağı asıl alacaktan bağımsız olarak temlik edilemez⁵⁰⁷. Kefalet sözleşmeleri; adi kefalet, müteselsil kefalet ve birlikte kefalet olmak üzere ayrılır. Konumuzla ilgili olarak tüketici sözleşmeleri kapsamında adi kefalet ve müteselsil kefalet kavramlarını açıklamakta fayda vardır.

Adi kefalet TBK'ya göre asıl olan kefalet tipidir ve kefilin müteselsil olarak borç altına girmediği ya da bu konuda tereddüt edilen her kefalet adi kefalet sayılmaktadır⁵⁰⁸. Adi kefalette kefilin borcu talidir. Alacaklı asıl borçluya karşı haklarını ileri sürmeden kefile karşı talepte bulunamaz⁵⁰⁹. Alacaklı ancak asıl borçluya başvurduktan ve alacağına

⁴⁹⁶ Baççioğlu, s. 72.

⁴⁹⁷ Demir, s. 98; Baççioğlu, s. 72.

⁴⁹⁸ 6098 sayılı TBK m. 581 kefalet sözleşmesini düzenlemiştir. Bu madde hükmü İsviçre Borçlar Kanunu'ndan alınmış olup İsviçre doktrininde yapılan tanımla uyumaktadır. Bilgi için bkz. Aral/ Ayrancı, s. 465; Baççioğlu, s. 72.

⁴⁹⁹ Aral/ Ayrancı, s. 465; Baççioğlu, s. 73.

⁵⁰⁰ Aral/ Ayrancı, s. 465.

⁵⁰¹ Aral/ Ayrancı, s. 465.

⁵⁰² Baççioğlu, s. 73; Aral/ Ayrancı, s. 465.

⁵⁰³ Baççioğlu, s. 73; Aral/ Ayrancı, s. 465.

⁵⁰⁴ Baççioğlu, s. 73.

⁵⁰⁵ Aral/ Ayrancı, s. 466; Baççioğlu, s. 73.

⁵⁰⁶ Baççioğlu, s. 73; Aral/ Ayrancı, s. 466.

⁵⁰⁷ Aral/ Ayrancı, s. 467; Baççioğlu, s. 73.

⁵⁰⁸ Kefil, adi kefalette ikincil olan durumunu asıl borçluyla denk hale getirecek olan müteselsil kefaletle ilgili ibareyi el yazısıyla yazmak zorundadır. Buradaki amaç kefilin sözleşme bağlamında durumunu ağırlaştırıcı unsurlardan net bir biçimde haberdar olmasıdır. Müteselsil kefaletle ilişkin sözleşmede kefil, bu sıfatla ya da bu anlama gelen bir ifadeyle borç altına girdiğini kendi el yazısı ile yazmamışsa kefalet adi kefalet olarak sonuçlarını doğurur. Bilgi için bkz. Demir (Şamil), s. 91; Baççioğlu, s. 75; Aral/ Ayrancı, s. 480.

⁵⁰⁹ Aral/ Ayrancı, s. 480; Baççioğlu, s. 75.

kavuşamadıktan ya da kavuşma imkanının olmadığı anlaşıldıktan sonra kefile başvurulabilir⁵¹⁰. Aksi durumda alacaklı doğrudan kefile başvurursa kefil ödemeyi reddedebilir. Buna tartışma def'i denmektedir⁵¹¹.

Müteselsil kefalet ise kefilin sorumluluğunun tali olmadığı, alacaklının asıl borçluya başvurmadan doğrudan doğruya kefile başvurma imkanının bulunduğu kefalet türüdür⁵¹². Müteselsil kefaletin varlığı için sözleşmede bu hususun açıkça yer alması gerekir. Bu kefalet türünde tartışma def'i ileri sürülemez ancak kefilin borcu tali nitelikli olmasa bile fer'ilik yani asıl borca bağlı olma niteliği devam etmektedir⁵¹³.

Hukumumuzda kefalet sözleşmesinden aksi anlaşılmadığı takdirde kural olarak bir adi kefalet sözleşmesi hususu olacağı düzenlense de uygulamada akdedilen çoğu sözleşmelerde müteselsil kefalet biçiminde düzenlemeler yer almaktadır⁵¹⁴. Müteselsil kefalet halinde alacaklı isterse borçluya isterse de kefile doğrudan başvurabilmekte ve bu sebeple asıl borçluya gidilmeden ya da hem borçlu hem kefile gidilerek talepte bulunulabilmektedir⁵¹⁵.

Tüketici kredi sözleşmelerinde tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatların adi kefalet sayılması, tüketici kredisi kullanan tüketicinin kredi borcunu ödememesi veya ödemede temerrüde düşmesi halinde kredi veren asıl borçluya başvurmadan ve onun hakkında aciz vesikası alınmadan doğrudan doğruya kefile başvurmaya engel teşkil etmektedir⁵¹⁶.

6502 sayılı TKHK m. 4/6 hükmü emredici nitelikte olduğundan tüketici kredilerinde verilen kefaletin müteselsil kefalet olacağına ilişkin konulan kayıtlar geçersizdir⁵¹⁷. Ayrıca sözleşmede tüketicinin alacağına ilişkin adi kefalet kabul edilmiş olsa dahi tüketici gerekli

⁵¹⁰ Baççioğlu, s. 75; Aral/ Ayrancı, s. 480.

⁵¹¹ Baççioğlu, s. 75; TBK m. 585/1'e göre alacaklı asıl borçluya karşı talepte bulunmadan kefile başvurduğu takdirde, kefil önce asıl borçluya karşı talepte bulunma def'ini ileri sürebilir. Kefilin alacaklıya karşı ileri sürebildiği bu def'iy tartışma veya peşin dava def'i denilmektedir. Bilgi için bkz. Aral/ Ayrancı, s. 480.

⁵¹² Aral/ Ayrancı, s. 480; Baççioğlu, s. 76.

⁵¹³ Baççioğlu, s. 76.

⁵¹⁴ Özel, s. 71; Karakocalı/ Kurşun, s. 34; Özen (2013), s. 365.

⁵¹⁵ Özel, s. 71; Özen (2013), s. 365; Karakocalı/ Kurşun, s. 34.

⁵¹⁶ Tokbaş, Hakan (2015) 'Tüketici Hukukunun Temel İlkelerinin Bankacılık Sektörü Açısından Değerlendirilmesi ve Eleştirisi' Tokbaş, Hakan/Kurşun, Ali Suphi (Editörler) Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Cilt I, İstanbul, Aristo, s. 32; Kara (2015), s. 1220; Özel, s. 71.

⁵¹⁷ Yapılan bu düzenleme ile Yargıtay ve doktrinde hakim görüş olan tüketici kredisinde tüketici lehine verilen şahsi teminatların adi kefalet sayılacağı hususu açıklığa kavuşmuştur. Bknz. Yargıtay 13. HD E: 2007/406 K: 2007/9933 T: 10.07.2007; Özel, s. 71; Kara (2015), s. 1223; Bilir, s. 3007; Tokbaş, s. 32.

koşulların gerçekleşmesi halinde doğrudan borçluya başvurmadan alacağını kefilden talep edebileceği gibi hem asıl borçluya hem de kefile başvurabilecektir⁵¹⁸.

Yargıtay tüketici kredisine ilişkin verilen şahsi teminatın adi kefalet sayılması gerektiği görüşündedir. Yargıtay HGK bir kararında⁵¹⁹ bankanın tüketici kredisine şahsi teminat veren kefilden borcun ödenmesini isteyebilmesi için asıl borçlu hakkında aciz vesikası ve rehin açığı belgesi alınması zorunlu olduğunu ifade etmiş; aksi halde dava şartı veya takip şartı oluşmadığından davanın reddi gerektiğini vurgulayarak tüketici lehine verilen şahsi teminatın adi kefalet niteliğinde olduğunu belirtmiştir⁵²⁰. Bir diğer Yargıtay kararında⁵²¹ da tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği durumlarda, kredi verenin asıl borçluya başvurmadan kefilden borcun ifasını isteyemeyeceğini ve yasanın bu hükmünün emredici nitelikte olması nedeniyle mahkemece re'sen gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir⁵²².

5.6 Kambiyo Senetlerinin Nama Yazılı Olmasının Zorunluluğu İlkesi

Kıymetli evrak, adi borç senetlerinde olduğu gibi içinde bir hakkın yer aldığı, ağır şekil şartlarına sahip nitelikli senetlerdir⁵²³. Ancak kıymetli evrakta senette belirtilen hak ile borçlunun irade beyanının üzerine yazıldığı kağıt arasında kabul edilen sıkı bağ kıymetli evrak senetlerini diğer borç senetlerinden farklı kılmaktadır⁵²⁴. Bir senedin kıymetli evrak kategorisine girebilmesi için içerisinde yer alan hakla sıkı sıkıya bağlı bulunması gerekir⁵²⁵.

Kıymetli evrak olan kambiyo senetleri 6102 sayılı TTK'da düzenlenen poliçe, bono ve çek için kullanılan ortak terimdir⁵²⁶. Kambiyo senetlerinin ortak özellikleri sıkı şekil

⁵¹⁸ Özel, s. 71.

⁵¹⁹ Yargıtay HGK E: 2011/13-303 K: 2011/437 T: 22.06.2011.

⁵²⁰ Karar için bkz. **Kara** (2015), s. 1222.

⁵²¹ Yargıtay 13. HD E: 2011/6704 K: 2011/18281 T: 07.12.2011.

⁵²² Karar için bkz. **Ünal, Rahmi/İlgün, Candaş** (2013) Açıklamalı- İçtihatlı Örnek Yargıtay Kararları Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Ankara, Adalet, s. 285.

⁵²³ Senet; kıymetli evrakın maddi unsurudur. Genel itibarıyla senet, bir kişinin kendisi aleyhine delil oluşturmak üzere imzalayıp karşı tarafa verdiği yazılı bir cisimdir. Bilgi için bkz. **Bahtiyar, Mehmet** (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, Beta, s. 1; **Öztan, Fırat** (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 21. Baskı, Ankara, Turhan, s. 13; Kıymetli evrak terimi İsviçre hukukunda kullanılan 'Wertpapiere' kelimesinin karşılığıdır. Bilgi için bkz. **Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan** (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Dora, s. 4; **Kayar, İsmail** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 21.

⁵²⁴ **Öztan**, s. 13; **Bahtiyar** (2017), s. 6; **Kayar** (2013), s. 21.

⁵²⁵ **Öztan**, s. 13; **Kayar** (2013), s. 21; **Bahtiyar** (2017), s. 6.

⁵²⁶ 1926 tarihli eTTK'da kambiyo senedi terimi yerine ticari senetler terimi kullanılmaktaydı. Kambiyo senetleri teriminin Türk hukukuna özgü bir terim olduğu, başka ülkelerde yalnızca poliçe, bono ve çeki kapsayan benzer bir terimin kullanılmadığı belirtilmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Bilgili/ Demirkapı**, s. 47; **Kayar** (2013), s. 55; **Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan** (2015) Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Oniki Levha, s. 96.

şartlarına sahip olmaları, kambiyo senetlerine özgü kurallara tabi olmaları, emre yazılı olmaları, kredi, ödeme veya teminat amacıyla kullanılmaları, soyut kıymetli evrak niteliğinde olmalarıdır⁵²⁷. Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir ve ‘emre’, ‘emrine’ veya ‘emrühavalesine’ gibi kayıtları taşımasalar dahi emrine yazılı sayılırlar⁵²⁸. Bu yüzden açıkça ‘emre değildir’ veya ‘ciro edilemez’ gibi menfi emre kaydı konulmak suretiyle nama yazılı hale getirilebilirler⁵²⁹.

Nama yazılı senet ise belli bir kişinin adına yazılı olup, emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evraktır⁵³⁰. Nama yazılı senet için yapılan tanımda iki husus üzerinde durulmaktadır⁵³¹. Birincisi senedin belirli bir şahsın adına yazılı olması; ikincisi senedin emre kaydını ihtiva etmemesi ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmamasıdır⁵³². Birinci şart olumlu şart ikinci şart olumsuz şart olarak karşımıza çıkar⁵³³. Belirttiğimiz üzere emre yazılı senetler menfi emre kaydı konularak da nama yazılı olabilirler. Hemen hemen her türlü kıymetli evrak nama yazılı olarak düzenlenebilir⁵³⁴.

Nama yazılı kıymetli evrakta devir alacağın temlik hükümlerine uygun şekilde yazılı temlik beyanının ve senedin teslimi suretiyle yapılmaktadır⁵³⁵. Yazılı temlik beyanı senet üzerine ya da senede iliştilerle ayrı bir kağıda yazılabilir. Senedin teslimi de zorunludur⁵³⁶. Çünkü kıymetli evrakta hak senede bağlıdır ve ondan ayrı devredilemez⁵³⁷. Bu husus kıymetli evrak hukukundaki alacağın temlikini borçlar hukukundaki alacağın temlikinden farklı olduğunun göstergesidir⁵³⁸. Nama yazılı kıymetli evrak alacağın temlik ve teslimi yoluyla el değiştirebildiğinden tedavül kuvveti oldukça azdır⁵³⁹. Bu sebeple kambiyo senetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan tüketiciden talep edilen senetlerin nama yazılı olması gerekliliği hasıl olmuştur.

⁵²⁷ Kayar (2013), s. 21.

⁵²⁸ Kayar (2013), s. 57.

⁵²⁹ Kayar (2013), s. 57.

⁵³⁰ Öztan, s. 40; Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 58; Bilgili/Demirkepili, s. 22; Kayar (2013), s. 33.

⁵³¹ Öztan, s. 40; Bilgili/Demirkepili, s. 22; Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 58; Kayar (2013), s. 33.

⁵³² Bahtiyar (2017), s. 21; Öztan, s. 40; Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 58; Kayar (2013), s. 33; Bilgili/Demirkepili, s. 22.

⁵³³ Bahtiyar (2017), s. 21; Öztan, s. 40; Bilgili/Demirkepili, s. 22.

⁵³⁴ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 59; Bilgili/Demirkepili, s. 23; Kayar (2013), s. 34.

⁵³⁵ Bilgili/Demirkepili, s. 22; Bahtiyar (2017), s. 22.

⁵³⁶ Bilgili/Demirkepili, s. 22; Bahtiyar (2017), s. 22.

⁵³⁷ Kayar (2013), s. 32; Bilgili/Demirkepili, s. 22.

⁵³⁸ Bilgili/Demirkepili, s. 22; Bahtiyar (2017), s. 22.

⁵³⁹ Kayar (2013), s. 32; Bilgili/Demirkepili, s. 22.

4077 sayılı TKHK'nın 1995 yılında kabul edilen ilk halinde tüketicinin kıymetli evrakla borç altına girmesini engelleyen düzenleme bulunmamaktadır⁵⁴⁰. Zamanla tüketicinin teknik anlamda pek de fazla bilgi sahibi olmadığı kıymetli evrak yönünden korunma ihtiyacı hissedilmiştir⁵⁴¹. Bu sebeple 4077 sayılı TKHK'da konuya ilişkin özel bir hüküm getirilmiştir. Düzenleme öncesi tüketicinin satıcı/sağlayıcı karşısında kıymetli evrak hukuku yönünden zayıf kalması sebebiyle doktrinde bu hususta görüşler ileri sürülmüştür.

Arkan, tüketici kredileri açısından 4077 sayılı TKHK'da tüketici kredisi dolayısıyla tüketiciden kambiyo senedi alınıp alınmaması konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamasını bir eksiklik olarak değerlendirmektedir⁵⁴². Kıymetli evrakı düzenleyen kişinin senedin el değiştirmesi halinde kredi verene karşı ileri sürebileceği defileri üçüncü kişilere karşı ileri sürmekten yoksun kalabileceğini belirtmiştir⁵⁴³.

Battal, tüketicinin korunması kapsamında bu sorunun kanunda yer alacak pozitif bir düzenleme ile çözülebileceğini ifade etmektedir⁵⁴⁴. Battal'a göre bono borçlusu olan kişi tüketici olduğunu ispat ederse, bononun kendiliğinden adi senede veya nama yazılı senede dönüşmüş sayılmalı ve bu şekilde tüketicinin satıcı/sağlayıcı ile arasındaki temel ilişkiden kaynaklanan defilerini üçüncü kişilere karşı da ileri sürebilmelidir⁵⁴⁵.

4822 sayılı Kanun ile 4077 sayılı TKHK'da değişiklik yapılmış ve söz konusu sorun taksitli satışlara ilişkin sınırlı da olsa çözüme kavuşturulmuştur⁵⁴⁶. Yapılan düzenleme uyarınca tüketicinin tarafı olduğu taksitli satışlara ilişkin olarak sözleşmeden ayrı kıymetli evrak niteliğinde senet düzenlenecek ise bu senet, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde ve yalnızca nama yazılı olarak düzenlenmelidir. Aksi halde bahsi geçen kambiyo senedi geçersizlik yaptırımına tabi olacaktır. ETKHK'daki bu kısıtlı durum 6502 sayılı TKHK'da tüketici işlemlerine ilişkin temel esaslar çerçevesinde m.4' te düzenlenmiş olup tüketicinin lehine genişletilmiştir⁵⁴⁷. Taksitli satışlar dışında da tüketicinin yapmış olduğu ve kıymetli evrak düzenlenmesi gereken tüm işlemlerde senet nama yazılı olmak zorundadır.

⁵⁴⁰ **Bahtiyar, Mehmet** (2015) 'Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Kıymetli Evrakla İlişkin Düzenlemeleri' Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı: Tüketici Hukuku Sempozyumu, Cilt XII, Sayı 2, S. 46-61., s. 49.

⁵⁴¹ **Bahtiyar** (2015), s. 49.

⁵⁴² **Arkan** (1995), s. 42.

⁵⁴³ **Arkan** (1995), s. 42.

⁵⁴⁴ **Battal, Ahmet** (1998) 'Kıymetli Evrakla Borç Altına Giren Tüketicinin Korunması' Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XIX, Sayı 3, s. 95.

⁵⁴⁵ **Battal**, s. 95.

⁵⁴⁶ **Bahtiyar** (2015), s. 50; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 33.

⁵⁴⁷ **Bahtiyar** (2015), s. 53; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 33.

Kredi veren tüketici kredisi nedeniyle verdiği kredi için tüketiciden kambiyo senedi almak yoluyla krediyi teminat altına alabilir⁵⁴⁸. Bu halde tüketiciden alınan kambiyo senedinin nama yazılı olması zorunludur ve aksine düzenleme tüketici yönünden geçersiz kabul edilmektedir⁵⁴⁹.

4077 sayılı TKHK m. 10/6'ya göre kredi verenin ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına almasının yasak olduğu belirtilmiştir. Kanunun yürürlükte olduğu dönemde tüketici kredisi için uygulamada kambiyo senedi alınması söz konusu olduğundan bu husus tüketiciler açısından sakıncalı bulunmaktaydı⁵⁵⁰. Tüketici kredisini teminat altına almak amacıyla alınan kambiyo senetleri sebepten mücerret olduğu için bağımsız bir borç haline gelmekte ve tüketici TKHK ile getirilen korumadan bu noktada yararlanamamaktaydı⁵⁵¹. 6502 sayılı TKHK'da yapılan düzenleme ile bu yasak ortadan kalkmış ve tüketiciyi koruyacak şekilde söz konusu eksiklik giderilmiştir. Yeni düzenlemede belirtildiği üzere tüketicinin yapmış olduğu işlemlerden dolayı kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir⁵⁵².

Nama yazılı kambiyo senedi belirli bir şahsın adına yazılı olup emrine kaydını içermeyen ve alacağın temlik yoluyla devre konu olabilen kıymetli evrak türüdür⁵⁵³. Kanun koyucu tüketici kredisi almak isteyen tüketiciyi korumak maksatlı kambiyo senetlerinin nama yazılı olması şartını aramış ve nama yazılı olmayan kambiyo senetlerinin tüketici işlemlerinde kullanılmasında tüketici bakımından geçersiz olacağını düzenlemiştir. Kanun koyucu kredi verenin dilediği şekilde kambiyo senedi düzenlemek suretiyle TKHK'nın tüketicilere sağladığı hakların işlevsiz bırakılmasına engel olmak amacıyla hareket etmiştir⁵⁵⁴.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 12.04.2017 tarihli bir kararında⁵⁵⁵ tüketiciden alınan senetlerin nama yazılı düzenlenmeyip emre yazılı düzenlenmesini geçersiz saymış ve

⁵⁴⁸ **Kara** (2015), s. 1228; **Özel**, s. 70.; **Kırmızı**, s. 189.

⁵⁴⁹ Yargıtay 12. HD E: 2016/8741 K: 2016/10031 T: 05.04.2016.; **Aslan** (2016), s. 33; **Kara** (2015), s. 1228; **Özel**, s. 70; **Kırmızı**, s. 189.

⁵⁵⁰ **Akıpek**, s. 303; **Bilir**, s. 3006; Arkan'a göre 4077 sayılı kanunda tüketici kredisi dolayısıyla tüketiciden kambiyo senedi alınması konusuna değinilmemiş olması önemli bir eksikliktir. Zira tüketiciden kredi borcu karşılığında kambiyo senedi alınması ve bu senedin iyiniyetli üçüncü kişilere devri halinde tüketici, kredi verene karşı ileri sürebileceği defileri kullanmaktan yoksun kalabilir. Bknz. **Arkan** (1995), s. 42.

⁵⁵¹ **Akıpek**, s. 303; **Bilir**, s. 3006.

⁵⁵² **Özel**, s. 70; **Aslan** (2016), s. 33; **Kara** (2015), s. 1228; **Kırmızı**, s. 189.

⁵⁵³ **Öztan**, s. 40; **Özel**, s. 70; **Kara** (2015), s. 1229.

⁵⁵⁴ **Kara** (2015), s. 1229; **Özel**, s. 70.

⁵⁵⁵ Yargıtay 13. HD E: 2015/19350 K: 2017/4278 T: 12.04.2017.

senetler ciro edilmiş olsa dahi hamilin iyi niyetli ya da kötü niyetli olmasının önemli olmadığını belirtmiştir. Söz konusu davada düzenlenen senetler nama yazılı değil de emre yazılı olması sebebiyle tüketici yönünden herkese karşı geçersizdir. Bir diğer Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 13.12.2017 tarihli kararında⁵⁵⁶ davaya konu senetlerin her bir taksit için ayrı ayrı nama yazılı olarak düzenlenmesi gerekirken emre müharrer olarak düzenlenmesinin geçersiz olduğu vurgulanmıştır.

5.7 Tüketicie Ek Külfet Getirme Yasağı

Finansal tüketiciler ile bankalar arasında gerçekleştirilen işlemler süresince bankalar verdikleri hizmetler karşılığında tüketicilerden bazı ücretler talep etmektedir⁵⁵⁷. Tüketiciler üzerinde ilave bir maliyet oluşturan bu ücretler tüketici hakları kapsamında tartışma konusu teşkil etmektedir⁵⁵⁸. Kredi sözleşmeleri bağlamında kredi verenin hak ve yükümlülükleri dikkate alınarak birtakım zorunlu giderleri tüketiciden istemesi makul karşılanabilir. Ancak tüketiciden talep edilen ücret ve masrafların belirlenmesi tüketici hukuku ilkelerine riayet edilerek yapılmalıdır.

Kredi veren verdiği krediye karşılık kararlaştırılan faiz ya da benzeri menfaati dönemsel olarak alma hakkını elde etmesinin yanında bu kredi için teminat alma hakkına sahiptir⁵⁵⁹. Aynı şekilde kredi nedeni ile kanundan kaynaklanan vergiler ve zorunlu giderleri de tüketiciden talep edebilir⁵⁶⁰. Örneğin, kredi veren banka tüketicinin yazılı onay vermesi halinde hayat sigortası veya ferdi kaza sigortası yapılmasını isteyebilir⁵⁶¹. Ancak bunların dışında kredi veren banka veya benzeri kredi kuruluşları verdikleri kredi nedeni ile asıl gelir kaynağı akdi faiz dışında dosya masrafı, komisyon gideri, hesap işletim ücreti, görüşme masrafları, ipotek tesis ücreti, dekont ücreti gibi farklı isimler altında tüketiciden masraf

⁵⁵⁶ Yargıtay 13. HD E: 2015/27173 K: 2017/12439 T: 13.12.2017.

⁵⁵⁷ **Ertaş/Kaban/Sobacı**, s. 125.

⁵⁵⁸ **Ertaş/Kaban/Sobacı**, s. 125.

⁵⁵⁹ **Bilir**, s. 3006; **Kara** (2015), s. 1232; Teminat, borcun çeşitli sebeplerle yerine getirilememesi tehlikesine karşı tüketiciden istenen genel itibarıyla maddi kıymetlerdir. Bknz. **Ertaş/Kaban/Sobacı**, s. 125.

⁵⁶⁰ **Kara** (2015), s. 1232; **Ertaş/Kaban/Sobacı**, s. 125.

⁵⁶¹ Yargıtay 13. HD E: 2011/7204 K: 2011/18447 T: 08.12.2011 sayılı kararında ‘ taraflar arasında düzenlenen 19.01.2009 tarihli sözleşmede ‘konut, hayat ve deprem sigortalarının bankanızca yapılmasını talep ediyorum’ ibaresinin kredi çeken tüketici tarafından ayrıca kararlaştırılıp müzakere edilmesi tartışmasıdır. Bankanın kredi borçlusunu sigorta yapılmasındaki asıl amacı, kredi borcunun teminat altına alınması olduğu muhakkaktır. Hayat sigortası kapsamına alınmada sigortalının da menfaati olduğu açıktır.’ ifadesine yer verilmiştir. Bir diğer 13. HD E: 2012/25177 K: 2012/25689 T: 15.11.2012 sayılı kararında ‘davacı bankanın kredi borçlusuna hayat sigortası yaptırmasında davalı sigortalının da menfaatinin olduğu açıktır. Sözleşmenin bir hükmünün tüketicinin menfaatinin ihlal etmekle birlikte ona önemli avantajlar sağlıyor ise bu kaydın tüketicinin zararına olduğunu söylemek mümkün değildir.’ şeklinde karar vermiştir. Kararlar için bknz. **Ünal/İlgün**, s. 168-284; **Kara** (2015), s. 1232.

olarak çeşitli ücretler alabilmektedir⁵⁶². Kanun koyucu özellikle 4077 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde bankaların tüketicilere yönelik yaptıkları haksız uygulamaları göz önüne alarak bu tür masraflar konusunda özel düzenleme yapmış ve tüketici işlemi mahiyetinde sayılan sözleşmeler nedeniyle tüketiciden alınabilecek masraflar konusunda temel bir ilke belirlemiştir⁵⁶³.

6502 sayılı TKHK m. 4/3'te tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemeyeceği düzenlenmiştir. Maddenin devamında bankaların tüketici kredisi veren finansal kuruluşların ve kart çıkaran kuruluşların tüketiciye sunmuş oldukları ürün veya hizmetlerde ise tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirleneceği hükmü yer almaktadır. Anılan düzenleme ile bankaların tüketicilerden haksız olarak aldıkları ücret ve komisyon masraflarının önüne geçilmeye çalışılmıştır⁵⁶⁴. Kredi kuruluşunun kredi vermesinin karşılığı olan faizin dışında istenebilecek ücret, komisyon ya da masrafların BDDK tarafından belirlenmiş olması gerekir⁵⁶⁵. Aksi takdirde BDDK tarafından belirlenmeyen bir kalem her ne ad altında olursa olsun tüketiciden talep edilemeyecektir.

6502 sayılı TKHK m. 4/3 uyarınca BDDK tarafından hazırlanan 2014 Tarihli Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik⁵⁶⁶ m. 6'da kuruluşlar tarafından ücretlendirilebilecek olan ürün veya hizmetlerin Ek-1'de sınıflandırıldığı belirtilmiştir. Yönetmelikte bankalar ve diğer finans kuruluşları tarafından tüketici kredisi sözleşmeleri, bireysel bankacılık ve kredi kartları alanında verilen hizmetler

⁵⁶² Yargıtay 13. HD E: 2012/12577 K: 2012/16238 T: 21.06.2012 sayılı kararında 'tek taraflı olarak sözleşmeye konulan ve tüketici ile müzakere edildiği ispat edilemeyen ipotek fek ücreti alınacağına dair maddeler haksız şart olup tüketici için bağlayıcı değildir.' şeklinde ifade ederek haksız alınan ücretlerin tüketici için bağlayıcı olmadığına karar vermiştir. Karar için bkz. **Ünal/İlgün**, s. 159; **Aslan** (2016), s. 31; **Kara** (2015), s. 1232; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 33.

⁵⁶³ **Aslan** (2016), s. 32; **Özel**, s. 68; **Kara** (2015), s. 1232.

⁵⁶⁴ Yargıtay 11. HD E: 2018/3624 K: 20195171, T: 09.09.2019; Bu düzenleme ile getirilen yeniliklerin başında bankaların tüketicilerden aldıkları kredi kartı aidatlarının alınması gelmektedir. Bknz. **Özel**, s. 68; **Kara** (2015), s. 1232; **Aslan** (2016), s. 32; **Ertas/ Kaban/ Sobacı**, s. 125.

⁵⁶⁵ **Kara** (2015), s. 1233; **Özel**, s. 68; **Aslan** (2016), s. 32; **Ertas/ Kaban/ Sobacı**, s. 125.

⁵⁶⁶ RG, T. 03.10.2014, S. 259138.

nedeni ile tüketiciden alınabilecek masraflar gösterilmiştir. Yapılan düzenleme kapsamında ücretlendirilebilecek ürün ve hizmet sınıflandırılmaları şunlardır:

- a. Bireysel krediler; tahsis ücreti, ekspertiz ücreti, taşınır ve taşınmaz rehin ücreti,
- b. Mevduat/Katılım Fonu; hesap işletim ücreti, para çekme ücreti, para transferleri; elektronik fon transferi ücreti, havale ücreti, swift ücreti,
- c. Kredi kartları; yıllık üyelik ücreti; ek kart yıllık üyelik ücreti, kart yenileme ücreti, nakit avans çekim ücreti,
- d. Diğer; kiralık kasa ücreti, kampanyalı ürün veya hizmetler ücreti, fatura ödeme ücreti, arşiv-araştırma ücreti, onaya bağlı bildirim ücreti, başka kuruluş ATM'sinden yapılan işlem ücreti, kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan ödemeler, üçüncü kişilere yapılan ödemelerdir.

Belirtmek gerekir ki; BDDK tarafından belirlenen ya da Yönetmelik m. 6 uyarınca yeni bir ücret kaleminin belirlenebilecek olması halinde masraf listesinde yer alan ücretlerin bankalar tarafından tüketicilerden talep edilebilmesi için kanuna uygun, haklı, makul ve belgeli olması gerekir⁵⁶⁷. Aksi takdirde BDDK tarafından belirlenen masraf listesinde yer alsa dahi bankalar ve kredi veren finans kuruluşları masraf olarak tüketiciden herhangi bir ücret talep edemezler⁵⁶⁸.

Yargıtay'ın kredi veren tarafından tüketiciden istenebilecek ücretlerle ilgili görüşü bu ücretlerin zorunlu olması gerektiği ve neler olduğunun tüketiciye bildirilmesidir.

Yargıtay 13. HD bir kararında⁵⁶⁹ kredi veren bankanın yalnızca kredinin kullanılabilmesi için gerekli olan zorunlu masrafların neler olduğu konusunda ispat yükünün bankaya ait olduğunu ve bu masrafların hangi nedenlerle alınacağına dair sözleşmede ya da bilgi formunda açıklayıcı bir hüküm bulunması gerektiğini belirtmiştir⁵⁷⁰. Bir diğer Yargıtay 13. HD kararında⁵⁷¹ da davalı bankanın tacir olup yaptığı masrafları tüketiciden isteme hakkı bulunduğunu ancak davaya konu kredinin verilmesi için zorunlu, makul ve belgeli olması gerektiğini ifade etmek suretiyle tüketiciden talep edilen masraf,

⁵⁶⁷ Yargıtay HGK. E: 2017/607 K: 2019/578, T: 16.05.2019; **Kara** (2015), s. 1236; **Tokbaş**, s. 31; **Ertaş/ Kaban/ Sobacı**, s. 125; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 33.

⁵⁶⁸ **Kara** (2015), s. 1236; **Tokbaş**, s. 30; **Ertaş/ Kaban/ Sobacı**, s. 125; **Karakocalı/ Kurşun**, s. 35.

⁵⁶⁹ Yargıtay 13. HD E: 2011/3576 K: 2011/10221 T: 27.06.2011.

⁵⁷⁰ Karar için bnz. **Ertaş/ Kaban/ Sobacı**, s. 137.

⁵⁷¹ Yargıtay 13. HD E: 2014/32990 K: 2014/28455 T: 23.09.2014.

kullanım bedeli ve ipotek ücreti adı altında alınan ücretlerin haksız olduğuna karar vermiştir⁵⁷².

5.8 Tüketici Aleyhine Bileşik Faiz Yasağı

Faiz, para alacağına süreye bağlı olarak tahakkuk eden bir semeredir⁵⁷³. Faiz ödenmesinin sebebi, alacaklının parasını kullanmasından bir süre mahrum bırakılmasıdır⁵⁷⁴. Faiz ile para borçları arasında sıkı bir bağ vardır. Borçlu belirlenen süre içerisinde sağlanan nakdi sermayeden yararlanmasına karşılık alacaklı bu nakdi sermayeden yoksun kaldığı süre için nema elde etmektedir⁵⁷⁵. Taraflar arasında yapılan sözleşme kapsamında kararlaştırılan ödeme tarihine kadar akdi faiz; ödeme tarihinin aşılması durumunda ise temerrüt faizi söz konusu olur⁵⁷⁶. Ekonomik manada faiz; sermayenin geliri olarak tanımlanmaktadır⁵⁷⁷.

Faiz zaman bakımından anapara ve temerrüt faizi olarak farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır⁵⁷⁸. Anapara faizi belli bir miktar paradan belli bir süre ayrı kalınması nedeniyle vadeye kadar işleyen faiz; temerrüt faizi ise vadesinde ödenmeyen para borcundan dolayı vadeyi takip eden günden itibaren hesaplanan faizdir. Taraflar arasında belirli bir vade kararlaştırılmış ise faiz vade tarihinden; belirli bir vade kararlaştırılmamış ise faiz ihtar tarihinden itibaren hesaplanmaktadır⁵⁷⁹.

Faiz hesaplanma şekline göre faizin anapara üzerinden hesaplanması halinde basit faiz; işlemiş faizin dönemler halinde anaparaya eklenerek faize faiz yürütülmesi halinde ise bileşik faiz söz konusu olur⁵⁸⁰. TTK'da ticari nitelik taşıyan bazı hallerde faizli bakiye üzerinden yeniden faiz hesaplanması mümkün olsa da 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi

⁵⁷² Bir diğer Yargıtay 13. HD E: 2012/15220 K: 2012/17662 T: 09.07.2012 sayılı kararında davalı bankanın sadece kredinin verilmesi ve yapılandırılması için zorunlu olan masrafları tüketicilerden isteyebileceği aksi halde tüketiciden talep edilen alacağın haksız olacağı belirtilmiştir.

⁵⁷³ Çeker, s. 70; Aydoğdu (2010), s. 86; Kara (2015), s. 88.

⁵⁷⁴ Kara (2015), s. 88; Aydoğdu (2010), s. 86.

⁵⁷⁵ Özel, s. 72; Aydoğdu (2010), s. 86; Kara (2015), s. 88.

⁵⁷⁶ Aydoğdu (2010), s. 86; Özel, s. 72; Kara (2015), s. 89.

⁵⁷⁷ Kara (2015), s. 89; Aydoğdu (2010), s. 86; Çeker, s. 70.

⁵⁷⁸ Temerrüt borcun zamanında ifa edilemesi halinde yasada belirtilen diğer koşulların da gerçekleşmesiyle beraber borçlunun içine düştüğü hukuksal durumun adıdır. Temerrüt haline bağlanan en önemli sonuç para borçları açısından kararlaştırılan faizin ya datafaflarca kararlaştırılmış olmasa dahi yasaca belirlenmiş oranda bir miktar faizin ödenmesi zorunluluğudur. Bilgi için bkzn. Özel, s. 72; Kara (2015), s. 91; Çeker, s. 70; Aydoğdu (2010), s. 88; Karakocalı/ Kurşun, s. 35.

⁵⁷⁹ Özel, s. 72; Kara (2015), s. 91; Çeker, s. 70.

⁵⁸⁰ Çeker, s. 71; Aslan (2016), s. 34; Özel, s. 72.

Kartları Kanunu⁵⁸¹ m. 26/2 ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4/7 ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 388/3 uyarınca bileşik faiz yasaklanmıştır.

Hukukumuzda kural olarak bileşik faiz uygulamasına izin verilmezken uygulamada bankacılık işlemlerinde bu yola başvurulduğu görülmektedir⁵⁸². Örneğin, zamanında ödenmeyen kredi taksitlerinin tahsilinde anapara yerine faizli taksit tutarı üzerinden gecikme faizi alınması kanuna aykırılık teşkil eder⁵⁸³. Tüketicinin bu şekilde borçlarının katlamalı olarak artması ve kredi borcunun ödenebilme ihtimalinin zayıflaması çoğu zaman tüketicinin ekonomik ve sosyal bakımdan zor duruma düşmesi nedeniyle tüketici işlemlerinde de bileşik faiz uygulamasına izin verilmemektedir⁵⁸⁴.

5464 sayılı BKKKK m. 26/2 ve 6502 sayılı TKHK m.4/7 uyarınca temerrüt hali de dahil olmak üzere tüketici işlemlerinde bileşik faiz uygulanmaz. Bu sebeple temerrüt faizi hesaplanırken kredi taksiti içinde yer alan anapara payı üzerinden temerrüt faizinin hesaplanması gerekir⁵⁸⁵. Aynı şekilde TKHK m. 28/2’de düzenlenen muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmayacağı hususu borcun muacceliyetinde bileşik faiz uygulanmayacağını göstermektedir.

Tüketici sözleşmelerinde bileşik faiz yasağı konusunda Yargıtay uygulaması faize faiz yürütülmesinin mümkün olmayacağı yönündedir⁵⁸⁶.

5.9 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Sorumsuzluk Anlaşmasının Yapılamaması

Sorumsuzluk anlaşması sözleşmenin ihlalinden doğan zararın gerçekleşmesinden önce alacaklı ve borçlu arasında açık ya da örtülü olarak yapılan ve ileride alacaklı lehine ortaya çıkma ihtimali bulunan tazminat talebinin doğmasına tamamen veya kısmen engel olan, bağımsız ya da sözleşmeye ek olarak yapılan anlaşmaya denir⁵⁸⁷. Bu anlaşmanın sözleşme içerisinde hüküm olarak yer alması da mümkündür. Bu da sorumsuzluk kaydı olarak bilinir. Taraflar sorumsuzluk anlaşması ile borçlunun sorumluluğunu tamamen

⁵⁸¹ RG, T.01.03.2006, S. 26095.

⁵⁸² Çeker, s. 76; Özel, s. 72.

⁵⁸³ Çeker, s. 76.

⁵⁸⁴ Aslan (2016), s. 34; Çeker, s. 76.

⁵⁸⁵ Özel’e göre getirilen bu düzenleme nispi emredici bir kural olduğu için tüketici sözleşmelerinde tüketici lehine kararlaştırılan bileşik faiz geçerli olmakta ancak tüketici aleyhine getirilen bileşik faiz anlaşmaları geçersiz olacaktır. Bknz. Özel, s. 72; Çeker, s. 76.

⁵⁸⁶ Yargıtay 13. HD E: 2011/3838 K: 2011/12853 T: 20.09.2011.

⁵⁸⁷ Eren, s. 1112.

ortadan kaldıran tam sorumsuzluk anlaşması yapabilecekleri gibi sınırlı bir sorumluluk anlaşması da yapabilirler⁵⁸⁸.

Sorumsuzluk anlaşması hukuki niteliği itibarıyla akdi bir işlem olup alacaklı ve borçlunun birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanlarıyla meydana gelir⁵⁸⁹. Bu sözleşme ile ileride gerçekleşmesi muhtemel bir tazminat hakkı üzerinde tasarruf edilmesi söz konusudur⁵⁹⁰.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde sorumsuzluk anlaşmasının yapıp yapılamayacağına ilişkin TKHK’da düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TKHK genel amacı ve sistemağı dikkate alındığında bir güven kuruluşu olan ve krediler bağlamında tüketiciden oldukça fazla bilgiye sahip olan bankaların sözleşmelerine sorumsuzluk kaydı koymalarının tüketici açısından bağlayıcı olmayacağı görüşündeyiz.

Tüketici bankaya kredi için başvurduğunda kendisine imzalaması için verilen bireysel kredi sözleşmesini tam manasıyla inceleme ve anlama fırsatı dahi bulamadığı için sözleşme içerisinde yer alan bir sorumsuzluk kaydını onaylaması da tüketici için sonuç doğurmayacaktır.

Kredi sözleşmesi tarafların karşılıklı irade beyanlarıyla kurulmaktadır. Ancak buna rağmen kredi verence tek yanlı olarak hazırlanan sözleşmelerde, sözleşme nedeniyle doğacak zararlardan kredi verenin sorumlu tutulamayacağına dair hükümler yerleştirilebilir. Bu gibi hallerde bahsi geçen kayıtlar haksız şart kapsamında değerlendirilebilir. Tüketici bu durum nedeniyle uğradığı zararları kredi verenden talep etme hakkına sahiptir.

5.10 Tüketici Kredilerinde Tüketicinin Cayma Hakkı

6502 sayılı TKHK m. 24 ile tüketicilere tüketici kredisi sözleşmesinden cayma hakkı getirilmiştir. Bu hak 208/48/EEC sayılı AB Direktifi’nden esinlenerek tüketicinin yeterince düşünmeden aşırı bir borç yükü altına girebilmeleri nedeniyle kabul edilmiştir⁵⁹¹. Cayma hakkı hukuki niteliği itibarıyla bozucu yenilik doğuran bir haktır ve bu hak kredi verene yöneltilecektir.⁵⁹² Hakkın kullanılması halinde tüketici kredisi sözleşmesi geçmişe dönük olarak ortadan kalkacaktır⁵⁹³. Cayma hakkı şarta ve vadeye bağlanamaz. Bu hak bir defa

⁵⁸⁸ Eren, s. 1113.

⁵⁸⁹ Eren, s. 1113.

⁵⁹⁰ Eren, s. 1113.

⁵⁹¹ Zevkliler/Özel, s. 245; Bilgin Yüce, s. 278; Gürses, s. 274.

⁵⁹² Bilgin Yüce, s. 279; Zevkliler/Özel, s. 245; Gürses, s. 274.

⁵⁹³ Zevkliler/Özel, s. 245; Gürses, s. 274; Bilgin Yüce, s. 279.

kullanılmakla tükenmektedir. Bu hakkı kullanmak tüketicinin iradesindedir ve hakkın kullanılmasına engel olacak ya da kullanılmasını zorlaştıracak şekilde sözleşmeye ceza şartı vb. hükümler koymak yasal düzenlemenin emredici niteliği itibarıyla yasaklanmıştır⁵⁹⁴.

Tüketici kredileri açısından cayma hakkı ilk defa 6502 sayılı TKHK m.24 ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Mülga 4077 sayılı TKHK döneminde cayma hakkı yalnızca mesafeli sözleşmeler ve kapıdan satışlar için söz konusuydu⁵⁹⁵. Tüketici kredileri bağlamında cayma hakkının düzenlenmiş olması TKHK'nın cayma hakkının kullanım alanını tüketici lehine genişlettiğini göstermektedir⁵⁹⁶.

Akipek'e göre burada söz konusu olan cayma değil bir geri alım hakkıdır⁵⁹⁷. Cayma hakkı daha çok yayın (neşir) sözleşmesi gibi taahhüt ve tasarruf işlemlerinin tek bir işlemde birleştiği durumlarda kullanılır⁵⁹⁸. Oysaki tüketici kredisi sözleşmelerinde taahhüt ve tasarruf işlemleri ayrı ayrı aşamalar olarak karşımıza çıkması nedeniyle daha taahhüt aşamasında bir geri alma hakkı kendisini göstermekte ve bu halde irade beyanı geri alınmaktadır⁵⁹⁹.

TKHK m.24/1 uyarınca kredi sözleşmelerinde tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin cayma hakkına sahiptir. Birinci fıkrada yapılan bu düzenleme ile ilk defa tüketici kredisi sözleşmelerinden on dört gün cayma hakkı getirilmiştir⁶⁰⁰. Tüketici kredileri açısından en büyük tehlike tüketicinin geri ödeyebileceğini sandığı bir maddi yükümlülük altına girmesidir. Bazen tüketici kredisi sözleşmesi tüketicinin ödeme gücünü aşabilmektedir⁶⁰¹. Dolayısıyla yasal düzenleme tüketiciye sözleşme yaptıktan sonra on dört gün daha düşünme ve duruma göre cayma hakkı vermiştir⁶⁰².

⁵⁹⁴ **Bilgin Yüce**, s. 279; **Aslan** (2016), s. 171; **Gürses**, s. 274.

⁵⁹⁵ Tüketici kredilerini düzenleyen m.10, m.10/a ve m.10/b hükümlerinde inikat etmiş bir tüketici kredisinden cayma düzenlenmemiştir. Bilgi için bkz. **Reisoğlu (Seza)**, s. 64; **Gürses** s. 270.

⁵⁹⁶ **Gürses** s. 270.

⁵⁹⁷ **Akipek**, s. 282; Cayma hakkı kredi sözleşmesinin yapılmasından belli bir süre içerisinde tüketiciye dönme hakkının tanınmasıdır. Cayma hakkı sayesinde tüketici kredi ve taksitler nedeniyle abartılı yükler altına girmeden önce yeniden düşünme ve güvendiği kişilerle istişare yapabilme imkanına sahip olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kayar** (2000), s. 93; Aynı görüş için bkz. **Gürses**, s. 273.

⁵⁹⁸ **Akipek**, s. 282.

⁵⁹⁹ **Akipek**, s. 282.

⁶⁰⁰ **Aslan** (2016), s. 171; **Zevkliler/Özel**, s. 245.

⁶⁰¹ **Aslan** (2016), s. 171; **Zevkliler/Özel**, s. 245.

⁶⁰² **Aslan** (2016), s. 171; **Zevkliler/Özel**, s. 245.

Tüketici, karşı tarafın uzmanlığı karşısında verdiği bilgilere dayanarak yeterince düşünmeden işlem yapmış olabilir. Tüketicieye tanınan bu cayma hakkı sayesinde sözleşmeyi imzalayan tüketici daha sonra düşündüğünde kredi sözleşmesindeki yükümlülükleri yerine getiremeyeceğinin farkına varabilir ve sözleşmeyi yapmış olduğu için pişmanlık duyabilir. Bu nedenle tüketicinin kredi verenin yanından ayrıldıktan sonra daha sakın bir ortamda koşullarını gözden geçirmesini sağlamak adına yerinde ve tüketici lehine bir düzenleme getirilmiştir.

Tüketicieye tanınan ondört günlük süre kredi veren tarafından kısaltılamaz ancak tarafların karşılıklı anlaşmaları ile bu sürenin uzatılmasında herhangi bir sakınca yoktur⁶⁰³. Süreye ilişkin kısım nispi emredici niteliktedir⁶⁰⁴. Buradaki tartışmalı husus sürenin ne zaman başlayacağıdır⁶⁰⁵. Kredi veren tüketicileri cayma hakkı konusunda bilgilendirilmelidir. Doktrinde hakim görüş bu sürenin bilgilendirmenin sözleşmenin kurulmasından önce yapılması halinde sözleşmenin kurulması anından, sözleşmenin kurulmasından sonra yapılması halinde ise cayma hakkına ait bilgilendirilmenin yapıldığı andan itibaren başlaması gerektiğidir⁶⁰⁶. Bize göre de cayma hakkı tüketicinin konu ile ilgili bilgi sahibi olduğu andan itibaren başlamalıdır. Kredi veren tüketiciye sözleşme esnasında ondört gün içinde cayma hakkı bulunduğunu söyleyebilir. Tüketicinin bilgisizliğinden ya da eksik bilgisinden dolayı süreyi kaçırması adaletsiz sonuçlar doğurabilir.

Kredi veren tüketiciyi cayma hakkı konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür. Ayrıca kredi veren, cayma hakkı olduğu konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür. Bu hüküm kredi verene tüketiciyi bu konuyla ilgili özel olarak bilgilendirme yükümlülüğü vermektedir. Ancak bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda yaptırımın ne olacağına ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır⁶⁰⁷.

Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirimin cayma hakkı süresi içinde kredi verene yöneltilmiş olması yeterli olup muhatabına varması gerekmemektedir⁶⁰⁸. Kredi sözleşmesinin taraflarca anlaşılmasından sonra tüketici onikinci günde cayma

⁶⁰³ Bilgin Yüce, s. 278.

⁶⁰⁴ Bilgin Yüce, s. 278.

⁶⁰⁵ Bilgin Yüce, s. 278; Zevkliler/Özel, s. 245.

⁶⁰⁶ Zevkliler/Özel, s. 245; Bilgin Yüce'ye göre tüketicinin bilgilendirme yapılmamış olmasına rağmen cayma hakkı konusunda bilgisinin olduğu ispatlanır ise süre sözleşmenin yapılmasıyla başlamalıdır. Bknz. Bilgin Yüce, s. 278.

⁶⁰⁷ Zevkliler/Özel, s. 245; Aslan, s. 171.

⁶⁰⁸ Bilgin Yüce, s. 279; Gürses, s. 281.

beyanında bulunmasına rağmen bu beyan kredi verene onbeşinci günde ulaşabilir⁶⁰⁹. Bu durumda dahi sözleşme baştan itibaren kesin hükümsüz olacaktır⁶¹⁰.

Cayma hakkını kullanan tüketicinin krediden faydalandığı hallerde, tüketici anaparayı ve kredinin kullanıldığı tarihten anaparanın geri ödendiği tarihe kadar olan sürede tahakkuk eden faizi en geç cayma bildirimini kredi verene göndermesinden sonra otuz gün içinde geri öder. Bu süre içinde ödeme yapılmaması halinde tüketici kredisinden cayılmamış sayılır. Tüketiciden, hesaplanan akdi faiz ve bir kamu kurum veya kuruluşuna veya üçüncü kişilere ödenmiş olan masraflar dışında herhangi bir bedel talep edilemez. Tüketici, cayma hakkını kullanması nedeniyle otuz gün içerisinde ödemesini gerçekleştirirse bu arada bir taksitin vadesinin gelme ihtimali olabilir⁶¹¹. Bu halde vadesi gelen taksit bakımından banka temerrüt hükümlerini uygulayamayacaktır⁶¹². Tüketici yalnızca cayma beyanına kadar olan zaman dilimi için anapara faizi öder⁶¹³. Anapara faizi dışında bir de paranın onun kullanımında olduğu dilim için kamu kurum ve kuruluşlarına ödenen masraflar gibi ödemeler tüketici tarafından ödenir⁶¹⁴.

Cayma hakkını kullanan tüketici en geç otuz gün içerisinde düzenlemeye uygun şekilde iade borcunu yerine getirmese irade beyanı sonuç doğurmayacak, cayma hakkı kullanılmamış sayılacaktır⁶¹⁵. Bu durumda kredi sözleşmesi yapıldığı andaki koşullarla devam edecektir. Zevkliler/Özel'e göre tüketici süresi içinde ödeme borcunu yerine getirmese tüketici kredisiz sözleşmesi kurulduğu anki haline dönerek hiç sona ermemiş gibi uygulama kabiliyeti bulacaktır⁶¹⁶. Oysa öğretide kabul edilen cayma hakkının bozucu yenilik doğuran bir şart olması durumunda bozucu şartların geleceğe etkili olarak hukuki ilişkiyi sona erdirmeye özelliği gözetildiğinde, tüketicinin otuz gün içerisinde ödeme yapmaması halinde cayma hakkının kullanılmamış sayılmasının bozucu şart niteliğinde olduğu görüşü doğru olmayacaktır⁶¹⁷.

⁶⁰⁹ Zevkliler/Özel, s. 245; Bilgin Yüce, s. 279.

⁶¹⁰ Bilgin Yüce, s. 279; Zevkliler/Özel, s. 245.

⁶¹¹ Aslan (2016), s. 171.

⁶¹² Aslan (2016), s. 171.

⁶¹³ Sözleşmede akdi faiz, efektif faizi veya kredinin toplam maliyetine yer verilmemiş ise kredi faizsiz kullanılmış sayılacağından iade borcu kapsamında tüketici faiz ödemeyecektir. Bilgi için bkz. Gürses, s. 285; Bilgin Yüce, s. 279.

⁶¹⁴ Kanun koyucu burada ayırım yaparak kredi veren dışında kalan kişilere ödenen masrafların tüketiciden talep edilebileceğini ancak kredi veren tarafından alınan masrafların tüketiciden talep edilemeyeceğini düzenlemiştir. Bilgi için bkz. Gürses, s. 286; Bilgin Yüce, s. 279.

⁶¹⁵ Bilgin Yüce, s. 280; Gürses, s. 276.

⁶¹⁶ Zevkliler/Özel, s. 247; Aynı görüş için bkz. Gürses, s. 276.

⁶¹⁷ Zevkliler/Özel, s. 245; Aynı görüş için bkz. Gürses, s. 276.

Kanun cayma hakkının kullanılması için özel bir şekil şartı öngörmemiştir⁶¹⁸. Ancak tüketici beyanını sözlü olarak iletmediği takdirde cayma hakkının kullanıldığının ispatı açısından sorun yaşayabilir.

Esasen TKHK m. 24 gerekçesine bakıldığında cayma hakkının verilmesinin kredi verenlerin de lehine olduğu zira birkaç ay sonra ödeme güçlüğüne düşecek bir müşterinin kredi açısından riskli olacağını ve dolayısıyla bu tür müşterilere zaman kaybetmeden kredi işleminden cayma hakkı verildiği takdirde kredi veren açısından da riskin bir ölçüde azaltılacağı belirtilmiştir.

⁶¹⁸ Zevkliler/Özel, s. 246; Bilgin Yüce, s. 279; Gürses, s. 2781.

6. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE HAKSIZ ŞARTLAR

6.1 Tüketici Kredileri Bağlamında Haksız Şartların Tanımı ve Unsurları

6.1.1 Haksız Şartların Tanımı

Uygulamada tüketici kredi sözleşmeleri diğer kredi türlerindeki gibi geniş kitlelere hitap ettiğinden, kredi verenin her seferinde tüketicilerle müzakere etmeyip önceden hazırladığı soyut ve genel şartları içeren, sözleşme serbestisinin büyük ölçüde tek taraflı kullanıldığı bir sözleşmedir⁶¹⁹.

Avrupa Birliği Konseyi tarafından 5 Nisan 1993 tarih, 93/13 sayılı Tüketici Sözleşmelerinde Kötüye Kullanılabilir Kayıtlar Hakkında Yönerge ile tüketicinin sözleşmelerde yer alan haksız şartlara karşı korunması amaçlanmıştır⁶²⁰. Hukukumuzda ise 2003 tarihli 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁶²¹ ile eklenen 4077 sayılı eTKHK 6. maddesinde ve 6502 sayılı TKHK 5. maddesinde tüketici sözleşmelerinde haksız şartlara ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

Tüketici kredisi sözleşmesinin tamamının önceden kredi veren tarafından hazırlanması halinde standart sözleşme, bir kısmının kredi veren tarafından tek taraflı bir kısmının ise müzakere sonucu belirlenmesi halinde genel işlem koşulu içeren sözleşme olması söz konusudur⁶²². Tüketici sözleşmesinde genel işlem şartları oldukça yaygın kullanılsa da bu sözleşmenin tamamının tek taraflı kredi veren tarafından yapılması mümkün değildir⁶²³. 6502 sayılı kanun m.5/3 kapsamında belirtildiği şekilde bir sözleşme şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir⁶²⁴.

Tüketicilerin alacakları kredi ihtiyaçlarına ve isteklerine, mali durumlarına göre farklılık arz edecek aynı zamanda kredi ve ödeme şekilleri de kişiye göre değişecektir. Bu

⁶¹⁹ **Karakocalı**, Ahmet (2017) ‘Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar’ Tüketici Hukuku Davaları, Şahin McCarthy, Oya/Dinç, Mutlu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 93; **Akıpek**, s. 220; **Bilir**, s. 2988.

⁶²⁰ Yargıtay’ın da kabul ettiği şekilde bu yönergeyi iç hukuklarına aktaran AB ülkelerinde standart sözleşmede yer alan hükümlerin içeriğini oluşturan genel işlem koşullarının haksız şart olduğuna ilişkin bir karine öngörülmüştür. Yargıtay 13. HD E: 2013/21504 K: 2013/20403 T: 02.09.2013; Yargıtay 13. HD E: 2013/28578 K: 2013/30187 T: 03.12.2013. Kararlar için bkz. **Aydoğdu** (2014), s. 173.

⁶²¹ RG, T.14.03.2003, S. 25048.

⁶²² **Aslan** (2014), s. 313; **Kara**, s. 1196; **Akıpek**, s. 221; **İnal**, H. Tamer (2014b), Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 89, s. 50; **Akıntürk/Ateş Karaman**, s. 47.

⁶²³ **Bilir**, s. 2989; Uygulamada özellikle bireysel bankacılık işlemlerinde kullanılan tüketici kredisi sözleşmelerinin önceden hazırlanan standart sözleşme niteliğinde olduğu görülmektedir. Bknz. **Kara**, s. 1197; **Kırmızı**, s. 218, **Çınar, Ömer** (2009) Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, 1. Baskı, İstanbul, XII Levha, s. 25.

⁶²⁴ Yargıtay 13. HD. E: 2016/24610 K: 2019/1843 T: 14.02.2019.

nedenle tüketici kredisi sözleşmesinin kredi veren ve kredi alan arasında müzakere edilmiş olması gerekmektedir⁶²⁵. Tüketici kredisi standart sözleşme olarak hazırlanmasa da bu sözleşmelerde bütün tüketiciler için geçerli olan genel sözleşme şartları vardır ve bu şartlar kredi verence sözleşmeye yerleştirilir⁶²⁶. Bu şartlar kredi verenin tüketici ile yaptığı müzakere sonucu kararlaştırılan hususlardan sonra sözleşmeye eklenir ve tarafların iradesiyle sözleşme kurulmuş olur.

6502 sayılı TKHK'da tüketici lehine yapılan bu düzenlemenin yanında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 20-25 arasında genel işlem koşulları düzenlenerek tüketici dışında kalan kişilerin de bu koşullara karşı korunması gerekliliği hasıl olmuştur. TBK m. 20 uyarınca '*genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.*' Genel işlem koşulları belirli bir kişi dikkate alınmaksızın önceden hazırlanmış genel ve soyut nitelik taşıyan sözleşme hükümleridir⁶²⁷. Genel işlem koşulu içeren sözleşmeler sözleşme hükümlerinin belirlenmesinde tarafların genellikle eşit ve etkin rol aldıkları borçlar hukukunun sözleşme serbestisi ilkesine istisna niteliğindedir⁶²⁸. Bu tür koşulların yer aldığı sözleşmeler çoğunlukla birden fazla kişiyle aynı tipte olacak şekilde yapılmaktadır⁶²⁹. 6502 sayılı TKHK ile tüketici sözleşmelerinde bulunan haksız şartlara ilişkin hükümler getirilerek tüketicilerin korunmasında 6098 sayılı TBK'da düzenlenen genel işlem koşullarına uyumlu düzenlemelere yer verilmiştir⁶³⁰.

Tüketicinin korunması amacıyla 6502 sayılı TKHK m.5 tüketici sözleşmelerinde haksız şartları düzenlemektedir. Haksız şart, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dahil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına

⁶²⁵ Tüketicinin içeriğine etki edemediği bir sözleşme kaydının önceden hazırlanması veya standart sözleşmede yer alması durumunda tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir. **Havutçu, Ayşe** (2003) Açık İçerik Denetim Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması, İzmir, Güncel, s. 84; **Aydoğdu** (2014).

⁶²⁶ **Özel**, s. 84; **Kara**, s. 1196; **Akipek**, s. 220; **Bilir**, s. 2989.

⁶²⁷ **Reisoğlu, Safa** (2011), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Beta, İstanbul, s. 69; **Karakocalı/Kurşun**, s. 37; Eren'e göre genel işlem şartları ne kanunlar gibi objektif ve soyut ne de kendine özgü bir hukuk kaynağıdır. Bu şartlar, ancak kendisine sunulan karşı tarafça kabul edildiği takdirde akdi bağlayıcı bir sonuç doğurur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s. 218.

⁶²⁸ **Zevkliler/ Özel**, s. 119; **Aslan** (2014), s. 310.

⁶²⁹ **Zevkliler / Özel**, s. 120; **Aslan** (2014), s. 310.

⁶³⁰ Akipek'e göre 6502 sayılı TKHK'da geçen haksız şartlar ile 6098 sayılı TBK'da geçen genel işlem koşulları arasında tam bir bağ ve köprü kurulamamış olsa da tüketiciyi ilgilendiren hususlarda özel kanun olması nedeniyle öncelikle TKHK, bu korumanın yetersiz kalması halinde TBK'nın genel işlem koşullarına ilişkin hükümlere başvurulabileceği anlaşılmaktadır. Bknz. **Akipek Öcal, Şebnem** (2015b) 'Hukukumuzda Haksız Şartlar ve Sonuçları' Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyumu Cilt XII, Sayı 2, S. 201-217, s. 216.

aykırı düşecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe sebep olan sözleşme şartlarıdır⁶³¹. Kanunda belirtildiği üzere bir sözleşme koşulunun haksız şart olarak değerlendirilebilmesi için tüketici ile müzakere edilmemiş olması ve dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde tüketici aleyhine dengesizlik oluşturması gerekmektedir⁶³².

6.1.2 Haksız Şartların Unsurları

6.1.2.1 Sözleşme Şartının Tüketici İle Müzakere Edilmemiş Olması

Tüketici sözleşmesinde yer alan bir koşulun haksız şart olarak değerlendirilebilmesi için söz konusu koşulun tüketici ile müzakere edilmeden sözleşmeye konulması gerekir. TKHK m.5/3 uyarınca bir sözleşme şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir. Ayrıca sözleşmeyi düzenleyen, bir standart şartın münferiden müzakere edildiğini iddia ediyorsa bunu ispatla yükümlüdür. Maddenin devamında sözleşmenin bütün olarak değerlendirilmesinden standart sözleşme olduğu sonucuna varılırsa, bu sözleşmedeki bir şartın belirli unsurlarının veya münferit bir hükmünün müzakere edilmiş olması, sözleşmenin kalan kısmına bu maddenin uygulanmasını engellemeyeceği düzenlenmiştir. Belirttiği üzere kredi veren tarafından tek yanlı olarak hazırlanan koşullara tüketici önceden görerek içeriğine etki edememekte ve sözleşme esnasında bu koşulları tartışma konusu yapamamaktadır⁶³³. Bu durumda sözleşme serbestisinin temel ilkelerinden olan tarafların eşitliği sağlanamamaktadır⁶³⁴.

Müzakereden söz edilebilmesi için tarafların sözleşme şartlarını standart sözleşme üzerinden gözden geçirmeleri yeterli olmayıp tüketicinin öneri ve teklifleri karşısında sözleşme içeriğinde değişiklik yapabilme imkanının da olması gerekir⁶³⁵. Sözleşmenin tamamının ya da sözleşmedeki bir şartın tüketiciyle müzakere edildiğinin ispat yükü karşı tarafa aittir⁶³⁶. Belirtmek gerekir ki; tüketici ile müzakere edilen, tartışılan ve tüketici

⁶³¹ Kara, s. 1196; Eren, s. 236; İnal (2014b), s. 37; Çınar, s. 26; Özel, s. 95.

⁶³² Yargıtay 13. HD. E: 2016/22524 K: 2019/10375 T: 23.10.2019.

⁶³³ Aydoğdu (2014), s. 188; Topak, Süleyman (2016) 'Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartların Bağlayıcı Olmamasının Sonuçları' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 29 Sayı 122, S. 281-314, s. 287; Aslan (2014), s. 320; Karakocalı, s. 97.

⁶³⁴ Uygulamada sözleşmelere veya sözleşmelerin ekine sözleşmenin tüm hükümlerinin müşteri ile müzakere edildiği ve mutabık kalındığı, dolayısıyla müşterinin sözleşme hükümlerinin hiçbirine itirazı olmadığı şeklinde kayıtlar düşürülmektedir. Bu kayıtlar haksız şart niteliğinde olup geçersizdir. Bknz. Topak, s. 287; Aydoğdu (2014), s. 188.

⁶³⁵ Akipek Öcal (2015b), s. 207; Topak, s. 287.

⁶³⁶ Kara (2015), s. 144; Karadağ, Özgür (2014) Türk Borçlar Kanununda Genel İşlem Koşulları ve Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar, 1. Baskı, Adalet, Ankara, s. 136.

tarafından değiştirilebilen sözleşme koşulları bakımından haksız şart nitelendirilmesi söz konusu olmayacaktır. Zira bu halde standart sözleşme bireysel sözleşmeye dönüşmektedir⁶³⁷.

Yargıtay tüketici ile yapılan sözleşmelerin tartışmaya açık olması ve tüketicinin içeriğine etki edebilecek konumda olması gerektiği görüşündedir. Yargıtay 13. HD 21.06.2012 tarihli bir kararında⁶³⁸ satıcı veya sağlayıcının tüketiciyle müzakere etmeden, tek taraflı olarak sözleşmeye koyduğu, tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde iyi niyet kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme koşulları haksız şart olduğu belirtilmek suretiyle sözleşme şartının tüketici ile müzakere edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır⁶³⁹.

6.1.2.2 Sözleşme Şartının Dürüstlük Kuralına Aykırı Olacak Şekilde Tüketici Aleyhine Dengesizlik Oluşturması

Tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan bir hükmün dürüstlük kuralına aykırı olup olmaması 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu⁶⁴⁰ m.2'deki dürüstlük kuralı uyarınca tespit edilmektedir⁶⁴¹. Mülga 4077 sayılı TKHK'da düzenlenen iyi niyet kuralına aykırılık ifadesi uygulama ve doktrinde TMK m.2 olarak anlaşılmaktaydı. Bu sebeple yapılan yeni düzenlemede iyi niyet ibaresi yerine dürüstlük kuralı ibaresinin kullanılması isabetli olmuştur⁶⁴². Sözleşmeye konulan önceden ve tek taraflı hazırlanan sözleşme koşullarının haksız şart oluşturabilmesi için dürüstlük kuralına aykırı olması ve tüketici aleyhine dengesizlik oluşturması gerekir. Aksi halde sözleşme koşullarının haksız şart olması sebebiyle hükümsüz olduğunun tespiti istenemeyecektir⁶⁴³. Yapılan düzenleme kredi veren ve kredi alan arasında dengesizlik kurmalı ve tüketici açısından külfet oluşturmalıdır. Tüm bu unsurların bir arada olması durumunda haksız şartın varlığı söz konusu olur⁶⁴⁴. Sözleşmeye yazılan bir hükmün veya hükümlerin haksız şart teşkil edip etmediği sözleşmenin kuruluş anına göre, sonradan yapılan değişiklikler var ise bu değişikliklerin yapıldığı ana göre belirlenir⁶⁴⁵.

⁶³⁷ Yargıtay 13. HD E: 2012/26499 K: 2013/11313 T: 06.05.2013; **Zevkliler / Özel**, s. 124.

⁶³⁸ Yargıtay 13. HD E: 2012/12577 K: 2012/16238 T: 21.06.2012.

⁶³⁹ Karar için bkz. **Ünal/İlgün**, s. 165.

⁶⁴⁰ RG, T. 08.12.2001, S. 24607.

⁶⁴¹ **Karadağ**, s. 136; **Kara** (2015), s. 141; **Topak**, s. 292.

⁶⁴² **Kara** (2015), s. 141.

⁶⁴³ **Kara** (2015), s. 141.

⁶⁴⁴ **Karakocalı/ Kurşun**, s. 39; **Kara** (2015), s. 142.

⁶⁴⁵ **Kara** (2015), s. 142.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde haksız şart niteliğinde olan, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden her türlü koşul kesin olarak hükümsüzdür. Ayrıca sözleşme kurulduktan sonra kredi veren tarafından sözleşmede tüketici aleyhine değişiklik yapılması mümkün değildir ve bu değişiklik yetkisini içeren hüküm sözleşmede yer alıyorsa geçersizdir⁶⁴⁶. Örnek olarak tüketici kredisi sözleşmesine veya sözleşmenin eki olan belgelerde yer alan, bankanın sorumluluğunu tümüyle ortadan kaldıran kayıtlar, aşırı faiz kayıtları gibi hususlar haksız şart niteliğindedir ve bu tür kayıtlar geçersiz olmaktadır⁶⁴⁷.

Konu ile ilgili Yargıtay tüketiciye külfet oluşturan ücretlerin sebebi ve dayanağı açıklanmadan talep edilmesini TKHK kapsamında haksız şart olduğu görüşündedir⁶⁴⁸.

6.2 Haksız Şartların Denetimi

TKHK m. 5/5 düzenlemesine göre *'Faaliyetlerini, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi veya kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de niteliklerine bakılmaksızın bu madde hükümleri uygulanır.'* İlgili hükmün sonucu olarak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle faaliyet gösterebilen elektrik, doğalgaz, haberleşme, bankacılık gibi alanlarda kullanılabilen standart sözleşmeler hakkında da haksız şartların denetimi söz konusu olmaktadır⁶⁴⁹.

Mülga 4077 sayılı TKHK'nın yürürlükte olduğu dönemde, tüketici işlemi kapsamında olan ve standart sözleşme olarak hazırlanan tüketici kredisi sözleşmeleri bakımından ilgili Bakanlık veya diğer idari birimlerin herhangi bir idari denetim ve görev yetkisinin bulunmamasından dolayı tüketiciler yönünden hak kayıpları yaşanabildiğinden 6502 sayılı TKHK bu mağduriyetleri gidermek adına m.5/8'de Bakanlığa genel olarak kullanılmak üzere hazırlanmış sözleşmelerde yer alan haksız şartların sözleşme metninden çıkarılması veya kullanılmasının önlenmesi için idari denetim yapabilme yetkisi vermiştir⁶⁵⁰.

Birden fazla kullanılmak amacıyla hazırlanan sözleşmeler açısından haksız şart denetimi, sözleşmeyi düzenleyen bu sözleşmeyi hazırladıktan sonra ilgili idari birimler tarafından denetime tabi tutulmasını ifade eder⁶⁵¹. Hazırlanan sözleşme şartları idari

⁶⁴⁶ Aslan, s. 164; Kara, s. 1197; İnal (2014b), s. 35; Özel, s. 95.

⁶⁴⁷ Kara, s. 1198; Çınar, s. 27.

⁶⁴⁸ Yargıtay 13. HD E: 2012/1386 K: 2012/5231 T: 01.03.2012.; Yargıtay 13. HD E: 2014/25775 K: 2014/24918 T: 04.09.2014.

⁶⁴⁹ Zevkliler / Özel, s. 123, Aydoğdu (2014), s. 187; Topak, s. 286; Aslan (2014), s. 313.

⁶⁵⁰ Kara, s. 1198; İnal (2014b), s. 36; Özel, s. 95; Çınar, s. 254; Karakocalı, s. 101.

⁶⁵¹ Kara (2015), s. 149; Karadağ, s. 138.

denetimden geçtikten ve düzenleyene mevzuata uygun olduğu yönünde gerekli bildirim yapıldıktan sonra kullanılmaya başlanabilir⁶⁵². Ancak bu durum tüketicilerin akdettikleri sözleşmelerin haksız şart içermemesi nedeniyle yasal yollara başvurmaya engel oluşturmaz⁶⁵³.

Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar Yönetmeliği m. 8 haksız sözleşme şartlarının denetimini düzenlemiştir. Buna göre; Bakanlık, genel olarak kullanılmak üzere hazırlanmış sözleşmelerde yer alan haksız şartların, sözleşme metinlerinden çıkarılması veya kullanılmasının önlenmesi için gerekli tedbirleri alır. Genel olarak kullanılmak üzere hazırlanmış tüketici sözleşmelerinde haksız şartların yer alması durumunda, bu şartların sözleşme metninden çıkarılması için sözleşmeyi düzenleyene Bakanlıkça otuz gün süre verilir. Bakanlık gerekli gördüğü hallerde bu süreyi doksan güne kadar uzatabilir. Haksız şart olarak tespit edilen sözleşme şartlarının, tüketiciler açısından kesin olarak hükümsüz olduğunun sözleşmeyi düzenleyen tarafından tüketicilere açık ve anlaşılır biçimde yazılı veya elektronik ortamda bildirilmesi durumunda, tespit tarihinden önce tüketicilerle kurulan ve halen geçerli olan sözleşme metinlerinden bu şartların çıkarıldığı kabul edilir. Bakanlıkça verilen sürenin bitimine kadar, sözleşmeyi düzenleyen tarafından haksız şartların sözleşme metninden çıkarılmaması halinde, aykırılığın tespit edildiği her bir sözleşme için TKHK m.77/2 uyarınca idari para cezası uygulanır.

Sözleşme kurulduktan sonra sözleşmedeki genel işlem koşulları ya da haksız şartlar nedeniyle mağduriyet yaşayan tüketici yasal haklarını kullanarak yargı yoluyla gerekli inceleme ve denetlemenin yapılmasını talep edebilir⁶⁵⁴. Tüketiciler haksız şartın tespiti, önlenmesi veya durdurulması amacıyla tüketici mahkemelerinde dava açabilirler. Yargı denetimi ile sözleşme şartlarının tek taraflı olarak sözleşmeye konulduğu, tüketici aleyhine dengesizlik meydana getirdiği ve dürüstlük kuralına aykırı olduğunun tespiti yapılırsa bu hükümlerin geçersizliğine karar verilebilir⁶⁵⁵.

Bir sözleşme şartının haksızlığı; sözleşme konusu olan mal veya hizmetin niteliği, sözleşmenin kuruluşunda var olan şartlar ve sözleşmenin diğer hükümleri veya haksız şartın

⁶⁵² Zevkililer / Özel, s. 126; Kara (2015), s. 149.

⁶⁵³ Kara (2015), s. 149; Aslan (2014), s. 326.

⁶⁵⁴ Karakocalı/Kurşun, s. 43; Kara (2015), s. 148; Aslan (2014), s. 327.

⁶⁵⁵ Kara (2015), s. 149; Aslan (2014), s. 327.

ilgili olduğu diğer bir sözleşmenin hükümleri dikkate alınmak suretiyle sözleşmenin kuruluşuna göre belirlenir. Sözleşme şartlarının haksızlığının takdirinde, bu şartlar açık ve anlaşılır bir dille yazılmış olmak koşuluyla, hem sözleşmeden doğan asli edim yükümlülükleri arasındaki hem de mal veya hizmetin piyasa değeri ile sözleşmede belirlenen fiyat arasındaki dengeye ilişkin bir değerlendirme yapılamaz. Burada tüketicinin sözleşme şartları konusunda bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Bilgilendirmenin ve sözleşmenin tüketicinin anlayabileceği şekilde yapılması halinde tarafların asli edimleri arasındaki denge konusunda denetim yapılamayacaktır⁶⁵⁶.

6.3 Haksız Şartların Geçerliliği Sorunu ve Haksız Şart Örnekleri

Tüketicikle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız şartlar kesin olarak hükümsüzdür. Ancak sözleşmenin haksız şartlar dışındaki hükümleri geçerliliğini korur. Tüketici kredisi sözleşmelerinde haksız şart niteliğinde olan, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecek her türlü koşul kesin olarak hükümsüz olmaktadır. Ayrıca sözleşme kurulduktan sonra kredi veren tarafından sözleşmede tüketici aleyhine değişiklik yapılması mümkün değildir ve bu değişiklik yetkisini içeren hüküm sözleşmede yer alıyorsa geçersizdir⁶⁵⁷. Örnek olarak tüketici kredisi sözleşmesine veya sözleşmenin eki olan belgelerde yer alan, bankanın sorumluluğunu tümüyle ortadan kaldıran kayıtlar ya da tüketicinin hak arama özgürlüğünü ortadan kaldıracak biçimde ihbar yükümlülüğüyle ilgili getirilen kayıtlar gibi hususlar haksız şart niteliğindedir⁶⁵⁸.

6502 sayılı TKHK m.5 ve m. 84'e dayanılarak çıkarılan 17.06.2014 Tarihli Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik Ek-1'de yer alan ve bu sonuçları doğuran ya da bu sonuçları hedefleyen şartların haksız olduğu belirtilmiştir. Ek'te yer alan şartların bazıları şunlardır:

- a. Sözleşmeyi düzenleyenin bir fiili veya ihmali nedeniyle, tüketicinin hayatını kaybetmesi, yaralanması veya maddi zarara uğraması halinde, düzenleyenin yasal sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan şartlar,
- b. Sözleşmeyi düzenleyenin, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerinden herhangi birini tamamen veya kısmen ifa etmemesi veya ayıplı ifa etmesi halinde,

⁶⁵⁶ Aslan (2014), s. 313; Kara (2015), s. 146.

⁶⁵⁷ Aslan (2016), s. 164; Kara (2015), s. 1197; İnal (2014b), s. 35; Özel, s. 95.

⁶⁵⁸ Kara (2015), s. 1198; Çınar, s. 27.

tüketicinin herhangi bir alacağını sözleşmeyi düzenleyene karşı var olan bir borcuyla takas etme hakkı dahil, sözleşmeyi düzenleyene veya bir üçüncü şahsa yöneltebileceği yasal haklarını ortadan kaldıran ya da ölçüsüz şekilde sınırlayan şartlar,

- c. Yükümlülüklerini yerine getirmeyen tüketicinin, orantısız biçimde yüksek bir tazminat ödemesini gerektiren şartlar,
- d. Sözleşmeyi düzenleyenin sözleşme şartlarını, sözleşmede belirtilen haklı bir sebep olmaksızın tek taraflı olarak değiştirmesine imkan veren şartlar,
- e. Tüketicinin özellikle, hukuki düzenlemelerde öngörülmemiş bir hakeme müracaatını öngörmek, gösterebileceği delilleri ölçüsüz derecede sınırlandırmak veya mevcut hukuki düzen uyarınca diğer tarafta olan ispat külfetini tüketiciye yüklemek suretiyle tüketicinin mahkemeye gitme veya başka başvuru yollarını kullanma imkanını ortadan kaldıran veya sınırlandıran şartlar,

haksız şart olarak kabul edilen şartlardan bazılarıdır ve bu listedeki şartlar sınırlayıcı olmayıp örnek niteliğindedir⁶⁵⁹.

⁶⁵⁹ Eren, s. 236; İnal (2014b), s. 41; Kırmızı, s. 220; Özel, s. 95.

7. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN BORÇLARIN İFA EDİLMEMESİ VE SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ

7.1 Tüketici Kredisi Sözleşmelerinden Doğan Borçların İfa Edilmemesi

7.1.1 Borcun İfa Edilmemesi ve Borçlunun Temerrüdü Kavramı

Borç ilişkilerinin amacı kural olarak ifa edilmeleridir⁶⁶⁰. Sözleşmenin her iki tarafı kararlaştırdıkları ya da kanunen belirlenen borçlarını karşılıklı ifa ederler⁶⁶¹. Bu sayede alacaklı alacağına kavuşacak borçlu ise borcundan kurtulacaktır. Taraflar arasında asıl istenen amaç bu olsa da bazen borçlu borcunu ifa edemez. Borçlunun borcunu ifa edememesi halinde TBK m. 112 vd. maddelerinde borcun ifa edilmemesine bağlanan sonuçlar doğacaktır.

Borcun ifa edilmemesi, borcun hiç ifa edilmemesini veya borcun gereği gibi ifa edilmemesini olarak ikiye ayrılmaktadır. Borcun gereği gibi ifa edilmemesi de üst bir kavram olup kötü ifa ve yan yükümlülüklerin ihlallerini kapsar⁶⁶².

Tüketici kredisi türlerinden bağlı kredilerde, mal veya hizmet hiç ya da gereği gibi teslim veya ifa edilmez ise satıcı/ sağlayıcı ve kredi veren, tüketicinin satış sözleşmesinden dönme veya bedelden indirim hakkını kullanması halinde müteselsilen sorumlu olurlar. Tüketicinin bedelden indirim hakkını kullanması halinde bağlı kredi de bu oranda indirilir ve ödeme planı buna göre değiştirilir. Tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması halinde ise o güne kadar yapmış olduğu ödemenin iadesi hususunda satıcı/sağlayıcı ve kredi veren müteselsilen sorumludur⁶⁶³.

Borç ilişkilerinin ihlal türü olarak borcun ifa edilmemesinin yanı sıra borcun vaktinde ifa edilmemesi diğer bir ifadeyle borçlunun temerrüdü karşımıza çıkar. Borçlunun temerrüdü TBK m. 117'de düzenlenmiştir. Kanunda temerrüt tanımı yapılmamış ancak şartları

⁶⁶⁰ Akipek, s. 294; Eren, s. 932.

⁶⁶¹ Akipek, s. 294; Eren, s. 932.

⁶⁶² Eğer edim borçlusunun kusuru ile ifa imkansızlaşmışsa kusurlu imkansızlık; borçlunun kusuru olmadan ifa imkansızlaşmışsa kusursuz imkansızlık söz konusu olur⁶⁶². Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 1053; Akipek, s. 294; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1135; Anık, Gülgün (2005) 'Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 59, S. 214-235, s. 215; İfa imkansızlığı 6098 sayılı TBK m.136 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. TBK m.136 uyarınca borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkansızlaşır, borç sona erer. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkansızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder.

⁶⁶³ 6502 sayılı TKHK m.30/4 hükmü ile bağlı kredilerde satıcı/sağlayıcı ve kredi verenin mal veya hizmetin hiç ya da gereği gibi ifa edilemesi halinde müteselsilen sorumlu olacağını düzenlemiştir.

belirtlmifltir. Buna gre muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde dŒer. Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiŒ veya szleŒmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemiŒse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin iŒlendięi, sebepsiz zenginleŒmede ise zenginleŒmenin gerekleŒtięi tarihte borçlu temerrüde dŒmŒ olur.

Kavramsal olarak temerrüt borçlunun borçlanılan edimi borca aykırı olarak geç ifa etmesidir⁶⁶⁴. Borçlanılan edimi vaktinde ifa etmeme hali olan temerrüt niteliği itibariyle geçici bir durumdur. Mütemerrit borçlu borçlanılan edimi ya daha sonra ifa eder ya da kesin olarak ifa etmez. Sonradan ifada borçlu durumun niteliğine gre temerrüt faizi ve gecikme tazminatı demek zorunda kalabilir.

Borçlunun temerrüde dŒmesi için edimin ifasının mümkün olması, borcun muaccel olması, borçluya ihtar yapılmıŒ olması, alacaklının edimi kabule hazır olması, borçlunun edimi ifadan kaçınma hakkının bulunmaması ve ifa etmeme halinin borca aykırı bir davranıŒ olması gerekir.

Borcun muaccel olması temerrüdün zamanla ilgili koŒuludur⁶⁶⁵. Muacceliyet borcun bir niteliği olmakla beraber TBK’da tanımlanmıŒ değildir. Muacceliyet bir bakıma alacaklının borçlanılan edimi borçludan talep ve dava edebilme yetkisidir⁶⁶⁶. Muacceliyeti borcun ifa edilebilirliği ile karıŒtırmamak gerek. Borç ifa edilebilir olmakla birlikte muaccel hale gelmemiŒse borçlunun borçlanılan ifa etme yetkisi olmasına rağmen alacaklı borçludan edimini ifa etmesini talep edemez⁶⁶⁷. TBK m.117/1 borçlunun temerrüde dŒmesi için ihtar Œartını ngrmŒtir. İhtar alacaklının borçluyu borçlanılan edimi yerine getirmeye davet etmesi anlamına gelir⁶⁶⁸. Ancak TBK 117/2 borçlunun temerrüdü için bazı hallerde ihtara gerek olmadığını belirtmiŒtir. Belirli vadeli borçlarda, belirli vadenin taraflarca tespit edilmesi ya da belirli vadeyi tespit yetkisinin szleŒmede taraflardan birine bildirim yapma suretiyle tanınmıŒ olması halinde temerrüt için ihtara gerek yoktur⁶⁶⁹. Bir diğer koŒul,

⁶⁶⁴ Kusurlu imkansızlık ile temerrüt arasındaki fark ilkinde ifanın kesin olarak imkansız hale gelmesine karŒın ikincisinde ifa mümkündür. Temerrtte ifanın gerekleŒtirilmesi zaman ynnden borca aykırılık oluŒturur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s. 1117; **Doğan, Glmelahat** (2014) ‘Sürekli Borç İliŒkilerinde Borçlunun Temerrüdü’ Ankara Barosu Dergisi, Sayı 4, S.387- 413, s. 395.

⁶⁶⁵ **Eren**, s. 1120; **Doğan**, s. 395; **Anık**, s. 216.

⁶⁶⁶ **Eren**, s. 1120; **Doğan**, s. 396; **Anık**, s. 216.

⁶⁶⁷ **Eren**, s. 1120; **Doğan**, s. 396; **Anık**, s. 216.

⁶⁶⁸ **Doğan**, s. 396; **Eren**, s. 1121; **Anık**, s. 216.

⁶⁶⁹ **Doğan**, s. 397; **Eren**, s. 1121; **Anık**, s. 216.

alacaklının edime hazır olmasıdır⁶⁷⁰. Alacaklı kendisine usulüne uygun sunulan ifayı kabul etmekten kaçınırsa bu taktirde alacaklının temerrüdü söz konusu olur. Alacaklının temerrüdünün söz konusu olduğu durumlarda borçlu temerrüdü gerçekleşmez⁶⁷¹.

Borçlunun temerrüde düşmesi bakımından borçlunun ifadan kaçınma hakkı var ise borçlu bu hakka dayanarak edimi ifa etmeyip ödemezlik def'ini ileri sürebilir⁶⁷². Bununla birlikte borcun muaccel olması borçlu tarafından edimin derhal yerine getirilmesi anlamına gelmemektedir⁶⁷³. Bunun ancak alacaklı tarafından talep edilmesi gerekir⁶⁷⁴. Zira TBK m.117/1 de belirtilen ihtar şartı olmadan borçlunun temerrüde düşmemesi bu hususun göstergesidir. Ancak daha önce değindiğimiz gibi ihtara gerek olmayan hallerde borç muaccel olduğu anda alacaklının talebine gerek olmadan borcun ifasının gerçekleşmesi gerekir⁶⁷⁵.

Borçlu temerrüdü borcu sona erdirmez⁶⁷⁶. Temerrüde ragmen borç devam eder ve alacaklı her zaman ifayı talep etme hakkına sahip olur⁶⁷⁷. Borçlu temerrüdünün sonucu olarak borçlu taraflarca kararlaştırılmasına gerek kalmadan doğrudan doğruya kanundan doğan temerrüt faizini ödemek zorunda kalabilir. Tarafların temerrüt faizini kanunda belirtilen şartlar dahilinde sözleşmeye konulacak bir madde ile belirleme imkanı da vardır. Ayrıca alacaklı, temerrüt nedeniyle varsa uğradığı zararın tazmin edilmesini isteyebilir.

Kredi sözleşmelerinde bazı bankalar sözleşmelerine konulan hükümlerle, kredi alan açısından temerrüt oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, mualleciyet tarihinden itibaren temerrüt faizi uygulamasını gerçekleştirdiği ve bu nedenle kredi borçlusunun yükünün haksız bir şekilde ağırlaştırıldığı görülmektedir⁶⁷⁸. Bu tür uygulamaların yanı sıra borcu muaccel hale getirme ile temerrüt oluşturan ihtarname arasındaki süre de uzun tutularak bırakılarak borçlunun mağduriyeti artırılmaktadır⁶⁷⁹. Yine bazen bankaların müşterileri ile akdettiği sözleşmelerinde, müşterinin temerrüde düşmesi halinde, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren sözleşmede belirtilen oranda temerrüt faizi ödemeyi kabul ve taahhüt etmeleri

⁶⁷⁰ Eren, s. 1125; Doğan, s. 398; Anık, s. 216.

⁶⁷¹ Eren, s. 1125; Doğan, s. 398; Anık, s. 216.

⁶⁷² Eren, s. 1125; Doğan, s. 398; Anık, s. 216.

⁶⁷³ Eren, s. 1125; Doğan, s. 398; Anık, s. 216.

⁶⁷⁴ Eren, s. 1125; Doğan, s. 395; Anık, s. 216.

⁶⁷⁵ Eren, s. 1125; Doğan, s. 398; Anık, s. 216.

⁶⁷⁶ Doğan, s. 398; Eren, s. 1126; Anık, s. 217.

⁶⁷⁷ Doğan, s. 398; Eren, s. 1126; Anık, s. 217.

⁶⁷⁸ Törüner, Ekrem (2017) 'Banka Kredilerinde Muacceliyet- Temerrüt' Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, S. 215-220, s. 216.

⁶⁷⁹ Törüner, s. 216.

şeklinde ibareyi imzalatmaları söz konusu olabilmektedir⁶⁸⁰. Bu şekilde bazı bankalar temerrüt ve muacceliyet kavramlarına aynı anlamı yükleyerek hakkaniyet ve dürüstlük kuralı ile bağdaşmayan hükümlere yer vermektedir⁶⁸¹.

7.1.2 Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Borçlunun Temerrüdü

Tüketici kredisi sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen ve hem tüketicinin hem de kredi veren banka veya benzeri finans kuruluşunun asli borcunun para olduğu bir sözleşmedir. Tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklı olmasından dolayı hem kredi verenin hem de kredi alanın temerrüde düşmesi söz konusu olabilir⁶⁸². Bu nedenle öncelikle kredi veren daha sonra da kredi alan açısından borçlunun temerrüde düşmesini ele alacağız.

7.1.2.1 Kredi Veren Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi veren banka veya benzeri özel finansman kuruluşlarıdır. Aslında kredi veren kurumların kendi borcunu yerine getirmede temerrüde düşmesi neredeyse hiç ratlanılmayan bir durumdur⁶⁸³. Kredi verenin borcu hem serbest tüketici kredileri hem de bağlı tüketici kredilerinde kredi olarak belirli bir miktar paranın sağlanmasıdır. Kredi veren uzmanlık alanlarından olması sebebiyle kredi vermeden önce mali durumuna bakarak tüketicinin kredi talep ettiği dönemde istenilen miktarda kredi verip veremeyeceğini hesaplamaktadır.

Kredi veren kendi durumunun dışında tüketicinin de mali gücünü araştırarak krediyi karşılayabilecek durumda olup olmadığına bakacaktır. Kredi verenin kredi vermeden önce geniş ve kapsamlı bir araştırma yapması nedeniyle temerrüde düşmesi uygulamada karşılaşılan bir durum değildir⁶⁸⁴.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde borcunu önce ifa edecek olan taraf kredi veren banka ve diğer finans kuruluşlarıdır. Kredi veren sözleşmede belirtilen yer ve zamanda ifayı gerçekleştirmelidir⁶⁸⁵. Kredi veren bu ifayı gerçekleştirmediği takdirde tüketicinin borcunu

⁶⁸⁰ Törüner, s. 216.

⁶⁸¹ Törüner, s. 216.

⁶⁸² Akipek, s. 298.

⁶⁸³ Akipek, s. 299.

⁶⁸⁴ Kredi verenin temerrüde düşmesi bankalar açısından hemen hemen imkansızdır. Ancak bankaya nazaran özel finans kuruluşlarının mali olanaklarının ve öz sermaye miktarının genellikle sınırlı olduğu düşünüldüğünde bu kuruluşlar açısından önceden taraflarca anlaşılan bir kredinin zamanı geldiğinde ödenmemesi gibi bir durum söz konusu olabilir. Bilgi için bkzn. Akipek, s. 299.

⁶⁸⁵ Akipek, s. 300.

ifa etmesini bekleyemez. Kredi veren sözleşmede kararlaştırılan zamanda kredi verme borcunu yerine getirmemezse temerrüde düşer. Kredi sözleşmelerinde genellikle kredi verme borcu sözleşmenin akdedildiği anda ya da kısa bir süre içerisinde verilmektedir⁶⁸⁶. Bu nedenle sözleşmede ifa zamanı belirlenmemiş ise objektif iyiniyet kuralları gereği belirlenen sürenin dışında oluşabilecek gecikme halinde kredi veren temerrüde düşürmek için tüketicinin ihtar çekmesi gerekecektir⁶⁸⁷.

Kredi veren sözleşme konusu parayı tüketiciye vaktinde vermediği veya bağlı krediler açısından satıcıya/hizmet sunana vermediği anda mütemerrit olacaktır⁶⁸⁸. Bağlı krediler bağlamında eğer satıcı kendi borcunu ifa etmişse tüketiciden edimini geri isteyebilecek kredi verenden de varsa zararının karşılanmasını talep edebilecektir⁶⁸⁹.

7.1.2.2 Kredi Alanın Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları

Tüketici kredisinin kredi alan tarafı tüketicidir. Mali yönden zayıf olan tüketicinin aldığı krediyi vadesinde ödeyememesi ya da ödemeyi geciktirmesi uygulamada karşılaşılan durumlardandır. Geri ödeme geciktiği hallerde ise tüketicinin temerrüdü söz konusu olur. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmesinde tüketici kredi veren tarafından sözleşmenin kurulmasından sonra kendisine sunulan krediyi almaz ise yine temerrüde düşecektir⁶⁹⁰.

7.1.2.2.1 Tüketicinin Kendisine Sunulan Krediyi Almada Temerrüde Düşmesi

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin, tüketiciden faiz talep etme hakkı vardır. Bu kapsamda tüketicinin, kredi veren tarafından kendisine sunulan krediyi kabul borcu bulunmaktadır. Aksi halde tüketici krediyi kabul etmeden kredi sözleşmesinin diğer hükümleri uygulanmaya başlanmayacak ve tüketicinin krediyi geri ödeme borcu doğmayacaktır⁶⁹¹. Kredi veren bahsettiğimiz üzere faiz geliri elde etmek ve parasını işletmek maksadıyla sözleşmeyi kurmaktadır. Bu nedenle tüketici kendisine sunulan krediyi kabul etmediği takdirde kredi veren borçlunun temerrüdü hükümlerine başvurabilecektir⁶⁹².

⁶⁸⁶ Akipek, s. 300.

⁶⁸⁷ Akipek, s. 300.

⁶⁸⁸ Akipek, s. 300; Kayar (2000), s. 90.

⁶⁸⁹ Kayar (2000), s. 90; Akipek, s. 300.

⁶⁹⁰ Kayar (2000), s. 91; Akipek, s. 300.

⁶⁹¹ Kayar (2000), s. 93; Akipek, s. 301.

⁶⁹² Akipek, s. 301.

Tüketici, sözleşmede belirtilen şekilde kredi veren tarafından ifa edilen tüketici kredisini almaz ise temerrüde düşer. Ancak burada farklı bir özellik karşımıza çıkar⁶⁹³. Tüketici, kredi almadan ifaya zorlanamaz ve kendisine kredi miktarının zorla verilmesi de söz konusu olamaz⁶⁹⁴. Böylece tüketicinin ifa borcu henüz doğmamıştır ve kredi borcunu ödemesi beklenemez⁶⁹⁵. Bu sebeple kredi veren temerrüt hükümlerine dayanarak ifadan vazgeçerek temerrüt faizi ve tazminat isteyebilir ya da sözleşmeden dönme yoluna gidebilir⁶⁹⁶.

4077 sayılı eTTK m.10 hükmünde, 4822 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile kredi sözleşmesinde borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçlarının yer alması gerektiği düzenlenmiştir. 4077 sayılı TKHK kredi sözleşmesinin unsurlarını detaylı olarak ve sınırlı sayma yoluyla belirlerken 6502 sayılı TKHK m. 22’de sözleşmenin tanımı ve genel çerçevesi belirlendikten sonra diğer hususlar ayrı maddeler halinde belirlenmiştir. Tüketicinin temerrüdüne ilişkin tüm hususlar Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m.11 ve m.12 uyarınca sözleşmede yazılı olarak yer almak zorundadır. Ayrıca borçlunun temerrüde düşmesinin doğuracağı hukuki sonuçlara ilişkin kredi veren bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında kredi alanı temerrüdünün niteliği, koşulları ve hukuki sonuçları hakkında bilgilendirmelidir.

7.1.2.2.2 Tüketicinin Geri Ödemeler Sırasında Temerrüde Düşmesi

Tüketici kredisi sözleşmeleri tüketicinin kredi borcunu önceden sözleşme ile belirlenmiş tarihlerde ve miktarda, taraflarca anlaşılan belirli bir süreye yayarak ödediği sözleşmelerdir. Kredi alan ödemeye başladıktan sonra kredinin bir veya birkaç taksidini vadesinde ve kararlaştırıldığı şekilde ödemeyebilir. Bu durum tüketicinin geri ödemeler esasında temerrüde düşmesidir.

Temerrüt faizi, temerrüde düşme tarihinden itibaren kendiliğinden başlar ve tüketici kredisinde kredi verenin kendisine ait belirli bir miktar paranın taraflarca kararlaştırılan

⁶⁹³ Akipek, s. 301.

⁶⁹⁴ Kayar (2000), s. 93; Akipek, s. 301.

⁶⁹⁵ Kayar (2000), s. 93; Akipek, s. 301.

⁶⁹⁶ Akipek, s. 301; Anık, s. 220.

süreden daha fazla bir süreyle tüketicide kalması nedeniyle uğradığı zararı karşılayan bir tazminat niteliğindedir⁶⁹⁷.

Tüketici kredilerinde temerrüt hali 6502 sayılı TKHK m. 28/1’de düzenlenmiştir⁶⁹⁸. Buna göre belirli süreli tüketici kredilerinde tüketicinin ödemelerde temerrüde düşmesi durumunda kalan borcun kredi verence talep edilmesi belli koşullara bağlanmıştır⁶⁹⁹. Bu şartlar kredi verenin edimini ifa etmiş olması, tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmüş olması, kredi verenin bu hakkını kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vermesi ve tüketiciyi borcunun muacceliyeti konusunda uyarması gereklidir.

Kanun koyucu tüketicinin korunması kapsamında belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin temerrüde düşmesi ile kredi verenin kalan borcunu talep edebilmesi için kredi verenin yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesini ve tüketicinin en az iki kredi taksidi tutarını ödeyememesini şart koşmuştur. Ayrıca tüketicinin kalan borcunu ödeyebilmesinin istenebilir hale gelmesi kendisinin kanunda belirtilen sürede uyarılmasına bağlıdır.

TKHK m. 28/2’ de muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmayacağını belirtmiştir. Bu hüküm kredi verene yönelik korumaya getirilen bir sınırlamadır⁷⁰⁰. Buna göre kredi veren temerrüde düşen tüketicinin ödemediği taksitler için zaten temerrüt faizi işletecektir. Bunun üzerine bir de temerrüt faizinin yanında tüketiciye sözleşmeden doğan faiz ve komisyon gibi masrafların yüklenilmesi tüketiciyi zor durumda bırakacağından ilgili düzenlemeyle bu durumun önüne geçilmeye çalışılmıştır⁷⁰¹.

⁶⁹⁷ **Akipek**, s. 307.

⁶⁹⁸ 6502 sayılı TKHK m. 28’e göre belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, kredi veren, borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir. Kredi verenin bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur.

⁶⁹⁹ **Karakocalı/Kurşun**, s.109; **Aslan** (2016), s. 169.

⁷⁰⁰ **Aslan** (2016), s. 170; **Karakocalı/Kurşun**, s.110.

⁷⁰¹ **Karakocalı/Kurşun**, s.110; **Aslan** (2016), s. 169.

7.2 Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Sona Ermesi

7.2.1 Tüketicinin Vadeden Önce Ödemede Bulunması

Erken ödeme tüketicinin kredi verene borçlandığı toplam tutarı ya da vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksidi vadesinden önce ödemedir. Tüketici kredi verenden aldığı krediyi dilediği zaman erken ödeme hakkına sahiptir⁷⁰². Bu hak borçlar hukukunda erken ifa uygulamasının istisnası kabul edilmektedir⁷⁰³. Zira TBK m. 96 kapsamında tarafların sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden aksini kastettikleri anlaşılmadığı müddetçe borçlunun, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebileceğini ancak, kanun veya sözleşme ya da adet gereği olmadıkça borçlunun erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamayacağı belirtilmiştir.

TBK'nın bu düzenlemesine karşı TKHK m.27 tüketiciler açısından farklı bir yaklaşım sergilemiştir. Tüketici vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesinde bulunabilir veya kredi borcunun tamamını erken ödeyebilir. Bu durumda kredi veren, erken ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve diğer maliyet unsurlarına ilişkin indirim yapmakla yükümlüdür.

Tüketicinin erken ödeme maksadıyla sözleşmeyi feshetmesi için haklı bir sebebinin bulunması ve fesih ihbarında bulunmasına ihtiyaç yoktur⁷⁰⁴. Tüketici herhangi bir kayıt ya da koşul olmadan her zaman erken ödeme yapma hakkına sahip olarak sözleşmeyi feshedebilir⁷⁰⁵. Kredi veren kuruluş kredinin tamamının veya bir kısmının erken ödemesine ilişkin başvurusunu geri çeviremeyeceği, bu başvuruyu kabul etmemesi durumunda TBK m.106 vd. düzenlemeleri kapsamında kredi veren açısından alacaklı temerrüdü şartlarının gerçekleşmiş olacağı kabul edilmektedir⁷⁰⁶. Buradaki amaç tüketicinin mümkün olduğu ölçüde kredi borcundan kurtulmasıdır.

Tüketiciler kredi borucunun tamamını kapatamadığı durumlarda en azından bir veya birden fazla taksidi ödeme ve bu ödeme dolayısıyla indirim yapılma hakkına sahiptir. Bu düzenlemenin tüketici kredileri açısından oldukça önem taşımaktadır. Erken ödeme halinde indirim yapılması tüketicileri erken ödemeye teşvik etmektedir.

⁷⁰² Akipek Öcal (2015a), s. 403; Özel, s. 177.

⁷⁰³ Özel, s. 177; Akipek Öcal (2015a), s. 403; Bilgin Yüce, s. 280.

⁷⁰⁴ Aslan (2016), s. 170; Akipek Öcal (2015a), s.404; Bilgin Yüce, s. 280.

⁷⁰⁵ Akipek Öcal (2015a), s. 404; Aslan (2016), s. 170; Özel, s. 177; Bilgin Yüce, s. 280.

⁷⁰⁶ Kara (2015), s. 1199; Akipek Öcal (2015a), s. .404; Aslan (2016), s. 170.

Tüketicinin erken ödemesi vasıtasıyla borcundan tamamen veya kısmen kurtulmak istemesi halinde tüketiciden kendisine külfet oluşturacak bir bedelin istenmesi 14.02.2003 tarihli Tüketici Kredisinde Erken Ödeme İndirimi ve Kredinin Yıllık Maliyet Oranını Hesaplama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁷⁰⁷ m.5 hükmüne aykırılık teşkil edecektir. Tüketiciler erken ödeme kapsamında kredi verene borçlandığı toplam miktarı önceden ödemesi halinde ya da vadesi gelmemiş bir veya birden fazla taksit ödemesinde bulunursa kredi veren tüketiciden herhangi bir isim altında ek bir ödemede bulunmasını talep edemez. Böyle bir ödemenin talep edilmesi tüketici açısından haksız şart olarak değerlendirilecektir.

7.2.2 Edimlerin İfası Yoluyla Sona Ermesi

Tüketici kredisi sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan öncelikle karşılıklı edimlerin ifasıyla sona ermekte olup TBK’da yer alan diğer borcu sona erdiren sebepler dahilinde de borç sona ermektedir⁷⁰⁸. İfa borçlanılan edimin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi, alacaklının tatmin edilerek borcun sona ermesidir⁷⁰⁹. İfa tüm borçlar açısından olağan sona erme sebebidir ve bu durum tüketici kredisi sözleşmeleri açısından da geçerlidir. Tüketici kredisi sözleşmelerinde borç sürekli edim niteliğini taşımaktadır⁷¹⁰. Kredi veren tüketici yararına olan edimini bir anda ifa etse dahi tüketici taksitli ödemelerini vade şeklinde zamana yaymaktadır⁷¹¹. Vadesi henüz gelmeyen borç muaccel hale gelmeyeceğinden borcun tamamının ifa edilmesi halinde tüketici kredisi sona erecektir⁷¹².

Tüketici kredilerinin önemli bir özelliği de TKHK m. 27 kapsamında tüketicinin vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesinde bulunabilmesi veya kredi borcunun tamamını erken ödeyebilmesi ve borcu sona erdirebilmesidir. Kural olarak borçlu vadeden önce borcu ifaya zorlanamaz ancak TBK m. 96 uyarınca sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu kendi isteği ile edimini vadeden önce ifa edebilir. Tüketici kredisi sözleşmelerinde vadeden önce ifa, faiz kaybına yol açacağından bunun kredi veren lehine olmadığı ve tarafların sözleşme ve durumun gereğinden vadede ifayı amaçladıkları yani kural olarak vadede ifayı

⁷⁰⁷ RG, T. 01.08.2003, S. 25186.

⁷⁰⁸ Akipek, s. 356; Kara (2015), s. 1244; Özyurt, s. 357.

⁷⁰⁹ Eren, s. 932; Akipek, s. 358.

⁷¹⁰ Akipek, s. 357; İnal (2014a), s. 945.

⁷¹¹ İnal (2014a), s. 945; Akipek, s. 358.

⁷¹² Kara (2015), s. 1244; İnal (2014a), s. 946.

istediği anlaşılmaktadır⁷¹³. Bu sebeple kredi verenin TBK hükmüne dayanarak vadeden önce ifayı reddetmesi mümkündür⁷¹⁴. Ancak daha önce bahsettiğimiz üzere TKHK m. 27 bu durumu engellemek ve tüketicuyu korumak amacıyla özel bir düzenleme getirmiş ve kredi verenin erken ödemeyi reddetmesine imkan tanımamıştır⁷¹⁵. Tüketicinin kredi borcunun tümünü erken ödeme yaparak ifa etmesi borcu sona erdirmektedir.

Kredi alanın vadesinde kredi borcu ödemelerini yapmaması halinde kredi veren icra yoluyla alacaklı olduğu miktarın tahsilini talep edebilecektir. Kredi verence borcun tahsili için tüketicinin temerrüde düşmesi gerekir. TKHK m. 28’de belirtildiği üzere belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, kredi veren, borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Kredi verenin bu hakkı kullanabilmesi için tüketicie en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur. Mütemerrit tüketicie karşı kredi veren kredi sözleşmesine dayanarak takipte bulunabileceği gibi varsa asıl borçluya başvurduktan sonra kefile de başvurabilir ve borcun tamamı tahsil edildiğinde sözleşme sona erecektir⁷¹⁶.

7.2.3 Ölüm, Fiil Ehliyetinin Kaybı, İflas Sebebiyle Sona Ermesi

Sözleşme taraflarından birinin ölümü, fiil ehliyetinin kaybı veya iflası kural olarak sözleşmeyi sona erdirmez⁷¹⁷. Tüketici kredisi sözleşmesi bakımından kredi veren kredi verme borcunu ifa etmeden iflas ederse veya banka ya da diğer kredi kuruluşu kapatılırsa, tüketici açısından da krediyi alma imkanı olmaz ise sözleşmenin kendiliğinden sona ereceği kabul edilmektedir⁷¹⁸. Kredi veren, kredi verme borcunu ifa ettikten sonra söz konusu durumlar gerçekleşmişse tüketicinin borcu devam eder ve tüketici, kredi verenin iflası halinde gerekli ödemeleri iflas masasına yaparak borcundan kurtulabilir⁷¹⁹. Tüketicinin acze düşmesi halinde ise kredi veren krediyi henüz vermediyse ifadan kaçınabilir veya sözleşmeden dönebilir⁷²⁰. Krediyi vermiş ise haklarının tehlikeye düşmesini önlemek

⁷¹³ Akipek, s. 359.

⁷¹⁴ Akipek, s. 359.

⁷¹⁵ Akipek, s. 359.

⁷¹⁶ Akipek, s. 359.

⁷¹⁷ Kara (2015), s. 1249; Akipek, s. 360; İnal (2014a), s. 953.

⁷¹⁸ Kara (2015), s. 1249; Akipek, s. 360.

⁷¹⁹ Kara (2015), s. 1249; Akipek, s. 360.

⁷²⁰ Akipek, s. 361.

amacıyla teminat isteyebilir; teminat gösterilmemesi halinde ise alacağın tahsili yoluna başvurabilir ya da sözleşmeyi feshetmek suretiyle sona erdirebilir⁷²¹.

Tüketicinin kendisine kredi ödenmeden önce ölmesi ya da fiil ehliyetini kaybetmesi halinde kredi veren krediyi ödemekten kaçınabilir ve sözleşme sona erer⁷²². Ancak kredi ödemesi yapılmışsa tüketicinin ölmesiyle borç ödemeleri mirasçılara geçecek; fiil ehliyetini kaybetmesi halinde de yasal temsilci tüketicinin malvarlığından ödemelerinin yapılmasını sağlayacağından borç sona ermeyecektir⁷²³.

7.2.4 Fesih ile Sona Ermesi

Fesih, sürekli sözleşme ilişkisini sona erdirmeye yönelik, bozucu yenilik doğuran bir hak olarak, hüküm ve sonuçlarını geleceğe etkili meydana getiren bir hakkın kullanılmasıdır⁷²⁴. Sözleşme kurulduktan sonra tek taraflı irade beyanıyla tüketici veya banka sözleşmeyi sona erdirmeye hakkına sahiptir⁷²⁵. Ancak kredi veren kuruluş fesih hakkını kanuna ve sözleşmeye aykırı olacak şekilde tüketici aleyhine kullanamaz⁷²⁶. Tüketici aleyhine bankanın haksız fesih yapması durumunda tüketicinin bu nedenle uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür⁷²⁷. Tüketici ödemelerini düzenli olarak yerine getirirken bankanın haklı bir sebep olmaksızın sözleşmeyi feshetmesi haksız fesih sayılmaktadır. Tüketicinin taksit ödemelerinde gecikme yaşanması durumunda banka veya diğer kredi kuruluşu daha önce değindiğimiz üzere TKHK m. 28'deki koşulların oluşmasıyla fesih hakkını kullanabilecektir⁷²⁸.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici, on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin cayma hakkına sahiptir. Tüketicinin bu yasal süre içerisinde cayma hakkını kullanması durumunda sözleşme sona ermekte ve kredi sözleşmesini kurmak için yaptığı irade beyanına yönelik olarak cayma hakkını kullanan tüketici, kredi verenle arasındaki ilişkiyi bir tasfiye ilişkisine dönüştürmüş olmaktadır⁷²⁹.

⁷²¹ **Akipek**, s. 361.

⁷²² **Kara** (2015), s. 1249; **Akipek**, s. 360.

⁷²³ **Kara** (2015), s. 1249; **Akipek**, s. 360.

⁷²⁴ **Eren**, s. 1289; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 1290; **İnal** (2014a), s. 949; **Özyurt**, s. 360.

⁷²⁵ **Akipek**, s. 361; **Özyurt**, s. 360; **Kara** (2015), s. 1249.

⁷²⁶ **Kara** (2015), s. 1249.

⁷²⁷ **Kara** (2015), s. 1249.

⁷²⁸ **Kara** (2015), s. 1249; **Özyurt**, s. 362.

⁷²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özen, Burak** (2015) 'Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkının Kullanılması' Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, Ankara, Bilge, s. 84; **Gürses**, s. 288; **Kara** (2015), s. 1248.

Diğer sona erme sebeplerinde de söz konusu olacağı gibi borcun sona ermesiyle borca bağlı asıl hakkın yanında kefalet rehin gibi ferî haklar da sona erer⁷³⁰. Caymanın gerçekleşmesiyle birlikte sözleşme sona erdiğinden sözleşmeye istinaden alınmış teminatlar varsa onlar da sona erecektir⁷³¹. Örneğin, kredi sözleşmesinde kefil varsa cayma ile kefalet sözleşmesi de son bulacaktır⁷³². Ancak kredinin kullanılmış olduğu hallerde cayma bildirimi ile iade arasındaki süreçte sözleşme hükümleri askıda olacağından borca bağlı teminatlar da bu süre içerisinde askıda olacaktır⁷³³.

7.2.5 Bozma Akdi (İkale) ile Sona Ermesi

Taraflar irade özerkliği ilkesinden faydalanarak aralarında mevcut olan bir sözleşmeyi, sonradan yapacakları bir sözleşmeyle ortadan kaldıracaklardır⁷³⁴. Bu sözleşme ikale adı verilen ikinci bir akittir ve sözleşmeyi ortadan kaldırma (contrarius actus) sözleşmesidir⁷³⁵. Sözleşmeyi ortadan kaldırma bir diğer adıyla bozma sözleşmesi ile taraflar, önceden yapmış oldukları sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinden karşılıklı olarak vazgeçerek, alacaklı ve borçlu sıfatlarına son vermektedir⁷³⁶.

Bozma akdi hukuki niteliği itibarıyla bir tasarruf işlemidir⁷³⁷. Bu işlem ile sözleşmeden doğan haklar doğrudan etkilenmekte ve ortadan kalkmaktadır⁷³⁸. Bu nedenle bozma akdinin sonuçlarının geçmişe etkili olması ile ortadan kaldırılan sözleşmenin kurulmadan önceki durumuna dönmesi amaçlanmaktadır⁷³⁹. Bununla birlikte bozma akdinin geleceğe etkili sonuçlar doğurması da amaçlanabilir⁷⁴⁰. Sürekli borç ilişkisi kuran tüketicinin taraf olduğu sözleşmenin ifa edilmeye başlanmasından sonra bozma akdi ile ortadan kaldırılması mümkündür⁷⁴¹. Yapılan yeni sözleşmenin sonuçları geleceğe etkili olmaktadır.

⁷³⁰ Akipek, s. 363.

⁷³¹ Gürses, s. 288.

⁷³² Gürses, s. 288; Akipek, s. 363.

⁷³³ Özen (2015), s. 84; Gürses, s. 288.

⁷³⁴ Eren, s. 1288; İnal (2014a), s. 947.

⁷³⁵ Eren, s. 1288; İnal (2014a), s. 947.

⁷³⁶ İnal (2014a), s. 947; Eren, s. 1288.

⁷³⁷ Eren, s. 1288; İnal (2014a), s. 947.

⁷³⁸ Eren, s. 1288; İnal (2014a), s. 947.

⁷³⁹ İnal (2014a), s. 947; Eren, s. 1289.

⁷⁴⁰ İnal (2014a), s. 947.

⁷⁴¹ İnal (2014a), s. 947.

7.2.6 Tüketici Kredisinin Sona Ermesinin Sonuçları

Borç ilişkisi sözleşmenin konusunu oluşturan asıl hakkın yanında fer'i hakları da içerebilir. TBK m. 131/1 uyarınca asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur⁷⁴². Bu husus tüketici kredileri açısından da geçerlidir.

Tüketici kredisinin sona ermesinin esas sonucu tüketicinin esas borcu olan aldığı kredi tutarını ödemesidir. Her iki tarafın da birbirlerine karşı olan hak ve yükümlülükleri tamamen sona ermektedir. Artık kredi veren ile kredi alan sözleşmeyle bağlı olmamaktadır.

Kredi sözleşmesindeki asıl hakkın yanı sıra asıl alacakla doğan kefalet ve rehin hakları asıl alacağı teminat altına alan fer'i haklardır. Kredinin faizi ise asıl alacak miktarını artıran bir fer'i haktır⁷⁴³.

Tüketici kredis sözleşmelerinde, faiz ve diğer masraflarla birlikte asıl borç olan kredi miktarının tamamının ifa edilmesi halinde, tüketici kredi veren lehine taşınmaz rehni tesis etmiş ise terkin talep edebilir ya da herhangi bir senet vermiş ise senedin iadesini isteyebilir⁷⁴⁴. Böylece tüketici kredisinin sona ermesiyle kredi sözleşmesinden doğan asli ve fer'i haklar da sona ermiş olacaktır⁷⁴⁵. Burada tüketici kredileri açısından da geçerli olan iki istisna söz konusudur.

Bunlardan ilki TBK m.131/2'de belirtildiği şekilde işlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılmakta ise bu faizler ve ceza koşulu istenebilir. Kredi sözleşmelerinde de asıl borç olan kredi miktarı ödenmiş olsa dahi önceden işlenmiş faizleri talep hakkı saklı tutulmak kaydıyla banka ya da kredi veren diğer kuruluşların faiz istemesi mümkündür⁷⁴⁶.

Diğer istisna TBK m.131/3 kapsamındadır. Maddeye göre taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır. Alacağın gayrimenkul rehni ile teminat altına alınması durumunda asıl alacak sona erse dahi fer'i alacağın sona ermesi için gayrimenkul rehninin tapu sicilinden terkinin gerçekleştirilmelidir⁷⁴⁷. Tüketici kredis

⁷⁴² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1076.

⁷⁴³ Akipek, s. 365.

⁷⁴⁴ Akipek, s. 365.

⁷⁴⁵ Akipek, s. 365.

⁷⁴⁶ Akipek, s. 365.

⁷⁴⁷ Akipek, s. 365.

sözleşmesinde asıl alacağa bağılı olan faiz ve diğér masraflarla birlikte ödenmesi halinde tüketici eğer kıymetli evrak verdiyse bu evrakı geri alabilir. Böylelikle sözleşmeden doğan tüm asli ve fer'i haklar sona erecektir.

8. SONUÇ

20. yüzyıldan itibaren özellikle ABD ve Avrupa ülkelerinde görülen sosyal ve ekonomik gelişmeler tüketicinin ihtiyaçları için finans kaynağı olarak arayış içine girmesi tüketici kredisinin modern anlamda doğmasına sebep olmuştur. Tüketicinin herhangi bir mal satın alması veya hizmet tedarikinde kendi mali gücünün yetersiz olması ya da biriktirme yoluyla istediği amaca ulaşamaması finans kuruluşlarının dikkatini çekmiş ve bu ihtiyaca yönelik yeni işlemler tesis edilmesini sağlamıştır.

Tüketicinin ticari ya da mesleki olmayan bireysel isteklerinin karşılanabilmesi kapsamında çeşitli amaçlarla kredi verilmektedir. Bu krediler; konut, otomobil, beyaz eşya gibi malların alımı için verilebileceği gibi eğitim, sağlık gibi hizmetlerin temini için de verilebilmektedir.

Tüketici kredisinin asli amacı tüketicinin finansmanını sağlamaktır. Banka veya benzeri finans kuruluşu karşısında olan tüketicinin desteklenmesi öngörülürken korunması da gerekmektedir. Bu bağlamda gerek dünyada gerek ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasal düzenlemeler kredi veren ile tüketici arasında bazı temel ilkelere riayet edilerek her iki tarafın ilişkilerini dengede tutmaya yöneliktir. Çeşitli sistemlerde farklı hukuki düzenlemeler yer alsa da dünyadaki genel eğilim tüketici kredisinin hukuki zemine oturtulması ve tüketicinin korunmasıdır.

Hukukumuzda tüketici kredisinin hukuki niteliğine ilişkin kredi açma sözleşmesi ve ödünç sözleşmesi niteliğinde olduğu tartışılrsa da 6502 sayılı TKHK ile kanuni düzenlemeye kavuşan tüketici kredileri her iki sözleşmeden de bağımsız ve isimli bir sözleşmedir. Tüketici kredileri sözleşmeleri rızai ve her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak kredi verenin verdiği krediyi geri ödeme süresince tüketicinin kullanmasına razı olduğu sürekli edimli bir sözleşme niteliğindedir. Tüketici kredilerine ilişkin boşluk olduğu ya da tarafların açıkça belirtmediği hususlarda tüketici lehine yorum ilkesi geçerli olmaktadır.

Tüketici kredileri serbest tüketici kredileri ve bağlı tüketici kredileri olarak ayrılmaktadır. Serbest tüketici kredileri, kredi verenin kredi miktarını tüketiciye verdiği, tüketicinin kullanımının belirli limitler dahilinde olduğu ve kredinin herhangi bir mal veya hizmete bağlı olmadığı kredi türüdür. Serbest tüketici kredileri de kendi içerisinde doğrudan nakit verilen kredi türleri, kredili mevduat hesapları ve kredi kartları olarak ayrılmaktadır. Serbest tüketici kredilerinden kredi kartları ilk çıkış itibariyle ödeme aracı olarak

kullanılmaktaydı. Ancak zamanla kredilendirme aracı olarak kullanılmaya başlandı. Kredi kartları gibi banka kartları da günümüzde kredilendirilmiş olmak koşuluyla tüketici kredisi sayılmaktadır. Bağlı tüketici kredileri ise önceden belirlenmiş bir mal veya hizmetin satın alınması ya da belirli bir satıcı ile hukuki işlem yapılması koşuluyla verilen kredilerdir. Bağlı tüketici kredisi; tedarik kredisi ve finanse edilmiş taksitle satış olarak ikiye ayrılmaktadır. Tüketicinin bağlı kredi talep ettiği durumlarda satıcı/sağlayıcının ifayı hiç ya da gereği gibi yerine getirmedeği durumlarda kredi veren de tüketicinin uğradığı zararın tazmininde satıcı/sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır.

Uygulamada özellikle banka ve benzeri finans kuruluşlarının asıl borçtan ayrı talep ettikleri masraflar tüketicinin mağduriyetine neden olmaktadır. Bu husus kanuni düzenlemeye kavuşmuş ve BDDK tarafından çıkarılan yönetmelik uyarınca ancak masrafların istenebileceği düzenlenmiştir. Bize göre bankalar ve benzeri finans kuruluşları karşısında ekonomik anlamda zayıf olan tüketicinin bu tür masraflar altında kalması kredi borcunun ödenmesinde tüketiciyi zor durumda bırakmaktadır. Bu sebeple doktrinde -her ne kadar masraflar yönetmelikle belirlense de- bu masrafların makul ve tüketici yönünden ödenebilir yani uygun olması halinde alınabileceği hakim görüşe katılmaktayız. Bu tür masraflar ancak sözleşme ve kanunun ruhuna uygun olduğu takdirde asli edim borcunu tüketici aleyhine ağırlaştırmayacak şekilde olursa talep edilebilmelidir.

Günümüzde giderek yaygınlaşan tüketici kredileri kapsamında tüketicinin kredi kuruluşlarına karşı korunması düşüncesi sözleşmeye konulan haksız şartların geçersiz sayılması konusunda da kendisini göstermektedir. TKHK'da düzenlenen ve kredi verenin genel işlem şartları şeklinde sözleşmeye tüketici aleyhine hükümler konulmasının önüne geçilmesi açısından isabetli bir düzenlemedir. Kredi uygulamasında tüketicilerle tek tek sözleşme yapma imkanının bulunmaması kredi veren tarafından yapılan sözleşmenin genel işlem şartları içermesine hatta standart sözleşme şeklinde yapılmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda sözleşmede yer alan şartlar tüketiciyle müzakere edilmemişse, tüketici içeriğe etki edememişse geçersiz sayılacaktır. Sözleşme şartlarının yazılı olması halinde tüketicinin anlayacağı açık ve anlaşılır bir dilde olması gerekir. Açıkça anlaşılamayan hususlarda tüketici yararına değerlendirme yapılacaktır.

Kredi sözleşmelerinde kredi verenin talep edeceği faiz veya benzeri menfaatlerin yazılı olarak ve açıkça yer alması gerekir. Sözleşme en az on iki punto büyüklüğünde ve sade olmalıdır. Kredi sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması ve bir nüshasının tüketiciye

verilmesi gerekir. Sözleşme nüshasının tüketiciye verilmemesi halinde tüketici daha sonra bu şartları inceleme fırsatına sahip olamamakta ve herhangi bir ihtilaf durumunda kredi veren banka karşısında zayıf konumda kalmaktadır. Bu bakımdan sözleşme örneğinin tüketicinin elinde olması tüketiciye güven verir. Ayrıca tüketici yaptığı tüm işlemlerle ilgili bankadan makbuz talep etme ve alma hakkına sahiptir.

Tüketici kredileri bankaların uzmanlık alanlarındandır. Ancak durum tüketici açısından böyle değildir. Sözleşmelerde her iki tarafın mümkün oldukça eşit olması sağlanır. Burada bu eşitliği sağlayacak olan tüketicinin bilgilendirilmesidir. Bu sebeple kanun koyucu tüketicinin bilgilendirilmesine ayrı bir önem atfetmiştir. Kanunda belirtilen şekillerde tüketicinin aydınlatılması ve uyarılması gerekir. Aksi halde tüketicinin uygun şekilde bilgilendirilmemesinden kaynaklanan zararlardan kredi veren sorumlu olacaktır. Tüketicinin bilgilendirilmesi ve ekonomik durumunun zarara uğramaması için öngörülen yasal düzenlemeler oldukça önemlidir. Kredi veren tarafından hem sözleşme görüşmeleri sırasında hem de sözleşme süresince bilgilendirmenin zorunlu olması tüketicinin menfaatlerini koruma amacı gütmektedir. Zira tüketicinin karşısında mesleği gereği sözleşmeyi kuran uzman bir kredi kurumu vardır. Tüketici ise bu konuda yeterli bilgiye ve donanıma sahip değildir.

Kredi sözleşmeleri tarafların karşılıklı anlaşmaları ve irade beyanlarıyla kurulmaktadır. Kredi sözleşmeleri banka ile tüketici arasında kurulan güvene dayalı sözleşmelerdir. Kredi sözleşmelerine sorumsuzluk kaydı koyup koyulamayacağı hususunda TKHK’da düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TKHK sistematığı dikkate alındığında bir güven kuruluşu olan ve krediler konusunda tüketiciden daha fazla tecrübesi bulunan bankaların tüketiciler ile sorumsuzluk anlaşması yapması doğru olmayacaktır.

Kredi sözleşmelerinde tüketiciye erken ödeme hakkı tanınması ve bu sebeple kredi sözleşmesinin tamamını kapatma imkanı verilmesi tüketicinin yararına bir uygulamadır. Böylelikle tüketici vadesi gelmese dahi borcunun bir kısmını ödeyebilir ya da krediyi sona erdirebilir. Kanun koyucu kredinin bir veya birkaç taksidinin ya da tamamının erken ödenmesi halinde kredi verene indirim yapma zorunluluğu getirmiştir.

Son olarak; tüketici sözleşmeleri bakımından geçerli olan tüketicinin edimlerine karşılık alınan şahsi teminatların adi kefalet sayılması ve tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle yalnızca nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı senet düzenlenmesi ilkeleri tüketici kredileri açısından da uygulanmaktadır. Finansal yönden destek arayışına

giren tüketicici, kredi başvurusunda bulunurken kredi verenin kendi lehine olacak şekilde sözleşmede asıl borçlu ve kefil arasında müteselsil kefaleti düzenlemesi ya da tüketiciden emre ya da hamiline yazılı kıymetli evrak alması geçerli olmamakta ve kredi veren, tüketicinin bu sebeplerle uğradığı zararı tazmin etmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca tüketicinin borcuna ilişkin verilen şahsi teminatların adi kefalet sayılması, tüketicinin korunması amacına yönelik olup tüketicinin sahip olduğu haklar bakımından tüketiciciye önemli bir güvence sağlamaktadır.

9. KAYNAKÇA

Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 19. Baskı, İstanbul, Beta.

Akipek, Şebnem (1999) Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi Sözleşmesi, Ankara, Seçkin.

Akipek Öcal, Şebnem (2015a) ‘Genel Olarak Tüketici Kredileri’ Editör: Aksoy, Hüseyin Can, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 5-6 Aralık 2015 Tüketici Hukuku Konferansı, Ankara, Yetkin.

Akipek Öcal, Şebnem (2015b) ‘Hukukumuzda Haksız Şartlar ve Sonuçları’ Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyumu, Cilt XII, Sayı 2, S. 201-217.

Aktaş, Süleyman (2006) Zonguldak Barosu Tüketici Hakları El Kitabı, 1. Baskı, Zonguldak.

Akyol, Şener (2001) Banka Sözleşmeleri Ord. Prof. Dr. Kemaleddin Birsen’e Armağan, 1. Baskı, İstanbul, Afa Matbaacılık.

Altınar Yolcu, Fatma Zeynep (2018) ‘Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansıması’ Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, S. 1111-1124.

Altunkaya, Mehmet (2004) ‘Sözleşmenin Kuruluşundan Önce Tüketicinin Korunması’ Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt VIII, Sayı 1-2, S. 95-119.

Anık, Gülgün (2005) ‘Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme’ Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 59, S. 214-235.

Ankara Barosu Başkanlığı (2000) Tüketici Haklarını Koruma ve Rekabet Hukuku Komisyonu, Tüketici Hukuku, Ankara Barosu Yayınları Hukuk Kitapları Serisi 01, 1. Baskı, Ankara.

Aral, Fahrettin/ Ayrancı, Hasan (2015) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 11. Baskı, Ankara, Yetkin.

Arkan, Sabih (1995) ‘Tüketici Kredileri’ Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XVIII, Sayı 1-2, S. 35- 42.

Arkan, Sabih (2007) Ticari İşletme Hukuku, 10. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.

Aslan, İ. Yılmaz (2006) En Son Değişiklikler ve Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Bursa, Ekin.

Aslan, İ. Yılmaz (2014) 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin.

Aslan, İ. Yılmaz (2016) Tüketici Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Bursa, Ekin.

Ayan, Mehmet (2015) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya, Mimoza.

Aydoğdu, Murat (1998) ‘4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar’ İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:85.

Aydoğdu, Murat (2010) ‘6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz İle İlgili Düzenlemeler’ Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, S. 85-136.

Aydoğdu, Murat (2014) Türk Borçlar Hukuku’nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku’nda Haksız Şartların Denetimi, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Aydoğdu, Murat (2015) Tüketici Hukuku Dersleri, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Bağcıoğlu, Ahmet Erkal (2008) ‘Tüketici Hukukunda Kefalet’ Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Sayı 67, S. 70-84.

Bahtiyar, Mehmet (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, Beta.

Bahtiyar, Mehmet (2015) ‘Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrakla İlişkin Düzenlemeleri’ Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı: Tüketici Hukuku Sempozyumu, Cilt XII, Sayı 2, S. 46-61.

Başöz, Lütfü/ Çakmakçı, Ramazan (2013) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 1. Baskı, İstanbul, Legal.

Battal, Ahmet (1998) ‘Kıymetli Evrakla Borç Altına Giren Tüketicinin Korunması’ Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XIX, Sayı 3.

Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Dora.

Bilgin Yüce, Melek (2015) ‘Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Tüketici Kredileri’ Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, Sayı 2, İstanbul, 2015, S. 264- 282.

Bilir, Ece (2011) ‘Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredisi’ Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, Cilt III, İstanbul, Beta, S. 2977- 3009.

Çeker, Mustafa (2015) ‘Tüketici Hukuku Açısından Bankacılıkta Faiz Uygulamaları’ Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, Ankara, Bilge, S. 69- 81.

Ceylan, Ebru (2007) ‘Tüketici Kredileri’ Tüketicinin Korunması Semineri, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, S. 85- 96.

Ceylan, Ebru (2008) ‘Avrupa Birliği Hukukunda ve Türk Hukukunda Tüketici Kredileri’ Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 21, Sayı 79, S. 35- 60.

Çınar, Ömer (2009) Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, 1. Baskı, İstanbul, XII Levha.

Delice, Emrah (2014) ‘Kredi Açma Sözleşmesinin Sona Ermesi’ Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi Cilt 2, Sayı 2, S. 35-43.

Demir, Remzi (2013) ‘Factoring Sözleşmeleri’ Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, S. 877-902, s. 878.

Demir, Şamil (2013) ‘Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı’ Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 108, S. 87-122.

Doğan, Gülmelahat (2014) ‘Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü’ Ankara Barosu Dergisi, Sayı 4, S. 387- 413.

Dönmez, Zeynep (2016) ‘Avrupa Birliği’nde Tüketici Hukuku Alanında Kanunlaştırma Hareketleri ve Tüketicinin Korunması Modelleri’ Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, S. 953-968.

Durak, Yasemin (2017) ‘Güven Sorumluluğu ve Culpa In Contrehando’ Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, S. 239-288.

Eren, Fikret (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin.

Ertaş, Fatih Coşkun/Kaban, İsmail/Sobacı, Fatih (2016) ‘Bireysel Kredî Kullanan Finansal Tüketicilerce Üstlenilecek Masraflar; BDDK Düzenlemesi Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme’ Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 4, İstanbul, S. 125-146.

Esener, Turhan (2004) Hukuk Başlangıcı Genel Hukuk Bilgisi, 7. Baskı, İstanbul, Alkım.

Gemalmaz, Mehmet Semih (1986) ‘Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi’ İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LII, Sayı 1-4, S. 233-278.

Gezder, Ümit (1998) ‘Tüketici Kredisi Sözleşmeleri’ (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.

Gümüş, Mustafa Alper (2013) ‘Muacceliyetin Ertelenmesi’ Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 126.

Gürses, Davut (2014) ‘6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı’ Legal Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 140, S. 265- 303.

Havutçu, Ayşe (2003) Açık İçerik Denetim Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması, İzmir, Güncel.

Helvacı, Serap (2010) Gerçek Kişiler, 3. Baskı, İstanbul, Legal.

İnal, H. Tamer (2014a) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin.

İnal, H. Tamer (2014b) ‘Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar’ Terazı Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 89, S. 32- 67.

Kadıoğlu, Kamil (2005) Gerekçeli- Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Ankara, Turhan.

Kapağan, Gönül (2004) ‘Bağlı Tüketici Kredileri’ (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, İlhan (2012) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Engin.

Kara, İlhan (2015) Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Engin.

Kara Kılıçarslan, Seda (2015) ‘Tüketici Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü’ Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, S. 183-222.

Karadağ, Özgür (2014) Türk Borçlar Kanununda Genel İşlem Koşulları ve Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar, 1. Baskı, Adalet, Ankara.

Karakocalı, Ahmet (2017) ‘Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar’ Tüketici Hukuku Davaları, Şahin Mccarthy, Oya/Dinç, Mutlu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Karakocalı, Ahmet/ Kurşun, Ahmet (2015) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Aristo.

Kayar, İsmail (2000) ‘Tüketici Kredilerinde Tüketicinin Korunması’ Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 16, S. 75-98.

Kayar, İsmail (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 7.Baskı, Ankara, Seçkin.

Kırmızı, Mustafa (2011) Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Bilge.

Oktay, Saibe (1996) ‘İsimsiz Sözleşmelerin Gerçekliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması’ İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LV, S. 263-296.

Olgun, Hakan/ Işık, Vural (2017) ‘Bir ‘İnsan Hakkı’ Olarak ‘Çevre Hakkı’ ve Türk Hukukundaki Yeri’ Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, S. 33-52.

Özbilen, Arif Barış (2016) ‘Tüketim Ödücü Sözleşmesinde Ödünç Alanın Ödeme Güçsüzlüğü ve Bu Güçsüzlüğün Yarattığı Hukuki Sonuçlar’ Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 7, Sayı 27, S. 125-154.

Özdamar, Mehmet (2009) Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin.

Özel, Çağlar (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin.

Özen, Burak (2013) ‘Tüketici Kredilerinde Kefaletin Geçerlilik Koşulları’ Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri, Ankara, Bilge, S. 354- 366.

Özen, Burak, (2015) ‘Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkının Kullanılması’ Tokbaş, Hakan/Üçışık Fehim (Editörler) Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, Ankara, Bilge, S. 82- 89.

Özkurt, Ayşegül (2017) ‘Tüketici Kredileri’ Şahin Mccarthy, Oya/Dinç, Mutlu (Editörler) Tüketici Hukuku Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Öztan, Fırat (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 21. Baskı, Ankara, Turhan.

Poroy, Reha (1978) ‘Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları’ Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Reisoğlu, Safa (2011) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, İstanbul, Beta.

Reisoğlu, Seza (2009) ‘Tüketici Kredileri Hukuki Sorunlar: 4077 Sayılı Yasada Değişiklik Öngören Taslak’ Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Sayı 69, S. 50-72.

Sirmen, Lale (2013) ‘Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri’ Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, S. 2465-2476.

Tahmazoğlu Üzeltürk, Sultan (2015) ‘Tüketici Haklarının Anaysal Boyutu’ Tüketici Hukuku Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyumu Cilt XII, Sayı 2, S. 218- 241.

Tekinalp, Ünal (1998) ‘Banka Hukukunun Esasları’ Cilt I, Türk Mali Kurumlar Hukuku, İstanbul.

Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla (1993) Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz.

Tiryaki, Betül (2006) 'Factoring ve Factoring İşleminin Hukuki Niteliği' Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, S. 189-214.

Tokbaş, Hakan (2015) 'Tüketici Hukukunun Temel İlkelerinin Bankacılık Sektörü Açısından Değerlendirilmesi ve Eleştirisi' Tokbaş, Hakan/Kurşun, Ali Suphi (Editörler) Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Cilt I, İstanbul, Aristo, S. 29- 32.

Topak, Süleyman (2016) 'Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartların Bağlayıcı Olmamasının Sonuçları' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 29 Sayı 122, S. 281-314.

Törüner, Ekrem (2017) 'Banka Kredilerinde Muacceliyet- Temerrüt' Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, S. 215-220.

Tutumlu, Mehmet Akif (2017) 'Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler' Şahin Mccarthy, Oya/ Dinç, Mutlu (Editörler), Tüketici Hukuku Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Tutumlu, Mehmet Akif (2015), Tüketici Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan (2015) Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Oniki Levha.

Ünal, Rahmi/İlgün Candaş (2013) Açıklamalı- İçtihatlı Örnek Yargıtay Kararları Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Ankara, Adalet.

Üzeler, Rabia Sanem (2011) 'Tüketici Hukukunda Bağlı Kredi Sözleşmesi' (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.

Yavuz, Cevdet (1991) 'Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması (I. Tüketicii Koruma Programı Üzerine Düşünceler)' Argumentum Dergisi, Cilt 1, Sayı 8, s.109-117.

Yavuz, Nihat (2007) Öğretinin ve Uygulamanın Işığında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Kartal.

Yener, Mehmet Deniz (2006) 'Kredi Açma Sözleşmesi' (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı.

Yener, Mehmet Deniz (2015) '6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un Tüketici Kredileri Bakımından Getirdiği Yenilikler' Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, İstanbul, S. 409- 436.

Yücer Aktürk, İpek (2016) 'Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı' Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XX, Sayı 2, S. 103-128.

Yüksel, Ali Sait (1972) ‘Bankacılık Yönünden Kredi Açma Sözleşmesi’ İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Sayı 54.

Kahraman, Zafer (2010) ‘Faktoring Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Yükümlülükleri’ Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hukuk Dergisi, Sayı 69-70, S. 72-90.

Zevkliler, Aydın (1996) Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi.

Zevkliler, Aydın/ Aydoğdu, Murat (2004) Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin.

Zevkliler, Aydın/ Özel, Çağlar (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Yargıtay Kararları

Yargıtay 11. HD E: 2018/3624 K: 20195171 T: 09.09.2019.

Yargıtay 11. HD E: 2002/7701 K: 2002/244 T: 14.01.2002.

Yargıtay 11. HD E: 2001/9065 K: 2001/9636 T: 17.12.2001.

Yargıtay 11. HD E: 1997/1815 K: 1997/5112 T: 26.06.1997.

Yargıtay 12. HD E: 2016/8741 K: 2016/10031 T: 05.04.2016.

Yargıtay 13. HD. E: 2016/24610 K: 2019/1843 T: 14.02.2019.

Yargıtay 13. HD E: 2016/25281 K: 2019/10327 T: 22.10.2019.

Yargıtay 13. HD. E: 2016/22524 K: 2019/10375 T: 23.10.2019.

Yargıtay 13. HD E: 2015/19350 K: 2017/4278 T: 12.04.2017.

Yargıtay 13. HD E: 2015/27173 K: 2017/12439 T: 13.12.2017.

Yargıtay 13. HD E: 2014/47555 K:2015/907 T: 21.01.2015.

Yargıtay 13. HD E: 2015/24165 K: 2015/23522 T: 06.07.2015.

Yargıtay 13. HD E: 2014/2792 K: 2015/26413 T: 07.09.2015.

Yargıtay 13. HD E: 2014/13577 K: 2015/20560 T: 16.06.2015.

Yargıtay 13. HD E: 2014/25734 K: 2015/15910 T: 18.05.2015.

Yargıtay 13. HD E: 2014/25775 K: 2014/24918 T: 04.09.2014.

Yargıtay 13. HD E: 2014/32990 K: 2014/28455 T: 23.09.2014.

Yargıtay 13. HD E: 2013/6728 K: 2013/13962 T: 28.05.2013.

Yargıtay 13. HD E: 2012/26499 K: 2013/11313 T: 06.05.2013.

Yargıtay 13. HD E: 2013/21504 K: 2013/20403 T: 02.09.2013.

Yargıtay 13. HD E: 2013/28578 K: 2013/30187 T: 03.12.2013.

Yargıtay 13. HD E: 2012/1386 K: 2012/5231 T: 01.03.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2012/25177 K: 2012/25689 T: 15.11.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2012/12577 K: 2012/16238 T: 21.06.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2012/12577 K: 2012/16238 T: 21.06.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2012/15220 K: 2012/17662 T: 09.07.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2012/5348 K: 2012/11621 T: 27.04.2012.

Yargıtay 13. HD E: 2011/6704 K: 2011/18281 T: 07.12.2011.

Yargıtay 13. HD E: 2011/7204 K: 2011/18447 T: 08.12.2011.

Yargıtay 13. HD E: 2011/3838 K: 2011/12853 T: 20.09.2011.

Yargıtay 13. HD E: 2011/3576 K: 2011/10221 T: 27.06.2011.

Yargıtay 13. HD E: 2010/538 K: 2010/1988 T: 17.02.2010.

Yargıtay 13. HD E: 2006/15533 K: 2007/2700 T: 27.02.2007.

Yargıtay 13. HD E: 2007/406 K: 2007/9933 T: 10.07.2007.

Yargıtay 13. HD E: 1999/3176 K: 1999/4810 T: 14.06.1999.

Yargıtay 17. HD E: 2011/10859 K: 2011/10933 T: 21.11.2011.

Yargıtay 19. HD E: 2001/1782 K: 2001/5240 T: 05.07.2001.

Yargıtay 19. HD E: 1999/3932 K: 1999/4621 T: 06.07.1999.

Yargıtay 19. HD E: 1995/2588 K: 1995/11519 T: 21.12.1995.

Yargıtay 20. HD E: 2015/1672 K: 2015/6097 T: 19.06.2015.

Yargıtay 20. HD E: 2015/1653 K: 2015/6859 T: 03.07.2015.

Yargıtay 20. HD E: 2015/2820 K: 2015/6850 T: 03.07.2015.

Yargıtay HGK. E: 2017/607 K: 2019/578 T: 16.05.2019.

Yargıtay HGK E: 2011/13-303 K: 2011/437 T: 22.06.2011.

Yargıtay HGK E: 2011/19-500 K: 2011/550 T: 21.09.2011.

Yargıtay HGK E: 2010/13-593 K: 2010/623 T: 01.12.2010.

Yargıtay HGK E: 2000/19-1255 K: 2000/1249 T: 11.10.2000.